

Σχολή Κοινωνικών Επιστημών

**«Ποινικές και Εγκληματολογικές Προσεγγίσεις της Διαφθοράς, του
Οργανωμένου και του Οικονομικού Εγκλήματος»**

Διπλωματική εργασία:

**«Το θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος: η
αποτελεσματικότητα του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, η
προσαρμογή του στο διεθνές περιβάλλον και η ετοιμότητά του απέναντι σε
επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους.»**

Φίλιππος Αλεξανδράτος

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια – Σύμβουλος: Αναστασία Χαλκιά

Πάτρα, Ιούλιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Το θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος: η αποτελεσματικότητα του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, η προσαρμογή του στο διεθνές περιβάλλον και η ετοιμότητά του απέναντι σε επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους.»

Φίλιππος Αλεξανδράτος

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αναστασία Χαλκιά

Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό

Προσωπικό ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ευαγγελία Παππά

Συνεργαζόμενο Εκπαιδευτικό

Προσωπικό ΕΑΠ

Πάτρα, Ιούλιος 2024

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και στα πλαίσια του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών με τίτλο «Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου εγκλήματος (ΠΕΔ)».

Την παρούσα εργασία αφιερώνω στην οικογένειά μου, η οποία όχι μόνο με την απεριόριστη υπομονή που έδειξε και τον χρόνο που μου άφησε, αλλά και την μεγάλη και συνεχή ενεργητική υποστήριξή της, με έκανε να φέρω εις πέρας το συγκεκριμένο έργο.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα Καθηγήτρια – Σύμβουλο, κα Αναστασία Χαλκιά, η οποία ήταν πάντα παρούσα στην προσπάθειά μου από την αρχική διαμόρφωση του θέματος έως την τελική ολοκλήρωση της εργασίας, με τις εύστοχες και πλήρως κατανοητές συμβουλές της.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες αξίζουν σε όλους τους διδάσκοντες του προγράμματος σπουδών οι οποίοι εδώ και 2 χρόνια μου παρείχαν τις απαραίτητες γνώσεις και εφόδια ώστε να μπορέσω να προσεγγίσω το θέμα και να το αναλύσω με την χρήση πολλών και χρήσιμων εργαλείων.

Περίληψη

Για την ανάλυση του θέματος της παρούσας εργασίας μελετήθηκαν οι ερμηνείες που έχει διατυπώσει η Εγκληματολογία για το οργανωμένο έγκλημα, οι ασκούμενες δραστηριότητες / τομείς ενασχόλησής του, η σημασία του οφέλους, του διεθνικού στοιχείου και τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής.

Το θεσμικό πλαίσιο αναλύθηκε χωριστά από πλευράς νομοθεσίας και φορέων που το εφαρμόζουν αλλά και στη συνέχεια συνολικά. Μετά από την μεταγενέστερη παράθεση των κυριότερων κατά την κρίση του γράφοντος διεθνών οργανισμών και νομοθετημάτων -αναγκαστικού ή ενδοτικού δικαίου-, αξιολογήθηκε τόσο η συμβατότητα του με αυτά, όσο και η εν γένει αποτελεσματικότητά του.

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του θεσμικού πλαισίου έγινε με βάση 3 άξονες: την διεθνή πρακτική, τα πορίσματα της εγκληματολογικής επιστήμης και τα διαπιστωμένα σημεία των επιμέρους στοιχείων του που θεωρήθηκε ότι έχουν θετική ή αρνητική επίδραση στην συνολική αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος. Σε ό,τι αφορά τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής, ενώ προβάλλεται ξεκάθαρα το προβάδισμα του φιλελεύθερου προτύπου, διαπιστώνονται και επιρροές των εναλλακτικών κυρίως στο κομμάτι της νομοθεσίας, τα οποία επισημαίνονται.

Για την αξιολόγηση της ετοιμότητας του πλαισίου απέναντι σε μελλοντικές προκλήσεις και κινδύνους, αναλύθηκαν οι επιπτώσεις που μπορεί να έχουν οι τεχνολογικές εξελίξεις, η αύξηση της νεανικής παραβατικότητας, η κλιματική αλλαγή και οι γενικότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και μεταβολές. Τα φαινόμενα αυτά, άμεσα ή έμμεσα, εκτιμήθηκε ότι μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά το οργανωμένο έγκλημα. Για την αντιμετώπιση των συνεπειών τους, είναι αναγκαία η αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου, στα πλαίσια γενικότερων κοινωνικοοικονομικών μεταβολών.

Εν κατακλείδι, τόσο η νομοθεσία όσο και το σύνολο των φορέων που καλούνται να αντιμετωπίσουν το οργανωμένο έγκλημα, παρά τα όποια σημεία καλής δραστηριότητας ή βούλησης για βελτίωση, χρειάζονται διαφόρων μεγεθών αναμόρφωση για την

αποτελεσματικότερη λειτουργία τους. Η μεταβολή της νομοθεσίας, η ανακατεύθυνση στρατηγικής και η επιμέρους ή συστημική αναδιάρθρωση και βελτίωση της λειτουργίας των εμπλεκόμενων φορέων, ίσως προκαλέσουν ριζικές μεταβολές στο γενικότερο μοντέλο αντεγκληματικής πολιτικής, οι οποίες εκτιμάται ότι θα το καταστήσουν αποδοτικότερο και πιο προετοιμασμένο για τις μελλοντικές εξελίξεις.

Λέξεις – Κλειδιά

οργανωμένο έγκλημα, αντεγκληματική πολιτική, θεσμικό πλαίσιο, επερχόμενες προκλήσεις και κίνδυνοι

“The institutional framework for combating organized crime: the effectiveness of the Greek anti-crime policy model, its adaptation to the international environment and its readiness for upcoming challenges and risks.”

Filippos Alexandratos

Abstract

For the analysis of the topic of this thesis, the interpretations that Criminology has formulated for organized crime, the activities / areas of its occupation, the importance of benefit, the transnational element and the models of anti-crime policy were studied.

The institutional framework was analyzed separately in terms of legislation and bodies implementing it, but also as a whole. After the subsequent citation of the main international organizations and legislation -mandatory or soft law-, both its compatibility with them and its overall effectiveness were evaluated.

The evaluation of the effectiveness of the institutional framework was based on 3 axes: international practice, the findings of forensic science and the identified points of its individual elements that were considered to have a positive or negative effect on the overall effectiveness of the fight against organized crime. As far as the models of anti-crime policy are concerned, while the precedence of the liberal model is clearly shown, there are also influences of the alternatives, mainly in legislation, which are highlighted.

To assess the preparedness of the framework against future challenges and risks, the impact that technological developments, the increase in juvenile delinquency, climate change and general socio-economic conditions and changes may have, were analyzed. These phenomena, directly or indirectly, have been estimated to have a significant impact on organized crime. In order to deal with their consequences, it is necessary to revise the institutional framework, in the context of more general socio-economic changes.

In conclusion, both legislation and all actors called upon to tackle organized crime, despite any signs of good activity or will to improve, need various reforms for their more effective operation. The change in legislation, the redirection of strategy and the individual or systemic restructuring and improvement of the operation of the actors involved, may cause radical changes in the overall model of anti-crime policy, which are estimated to make it more efficient and more prepared for future developments.

Keywords

organized crime, anti-crime policy, institutional framework, emerging challenges and risks

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Λέξεις – Κλειδιά	vi
Abstract	vii
Keywords	viii
Περιεχόμενα	ix
Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων	xiv
Κατάλογος Πινάκων	xv
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	xvi
1. Εισαγωγή	1
2. Προκαταρκτικές έννοιες και ζητήματα	4
2.1. Οι εγκληματολογικές θεωρίες γύρω από το οργανωμένο έγκλημα και άλλες χρήσιμες έννοιες	4
2.2. Δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος	7
2.3. Τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής	8
3. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος	10
3.1. Η Νομοθεσία	10
3.1.1. Το άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα	10
3.1.2. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας	11
3.1.3. Ο Ν. 4557/2018	12
3.1.4. Συναφείς διατάξεις ανάλογα με το είδος του αδικήματος που λαμβάνει χώρα στα πλαίσια του οργανωμένου εγκλήματος	13

3.1.5. Ευεργετικές διατάξεις και προστασία ατόμων που συμβάλλουν στην εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων	15
3.1.6. Η αντιμετώπιση του παρανόμως αποκομισθέντος οφέλους και η τύχη της περιουσίας των εμπλεκομένων	15
3.2. Αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς	16
3.2.1. Οι Δικαστικές και Εισαγγελικές Αρχές	16
3.2.1.1. Οι Εισαγγελικοί Λειτουργοί	17
3.2.1.2. Οι Δικαστικοί Λειτουργοί	17
3.2.2. Οι διωκτικές και ελεγκτικές υπηρεσίες	17
3.2.2.1. Η Ελληνική Αστυνομία	18
3.2.2.2. Το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή	18
3.2.2.3. Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος	19
3.2.2.4. Η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων	19
3.2.3. Η Υπηρεσία Προστασίας Μαρτύρων	20
3.2.4. Η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών	20
3.2.5. Η Α' Μονάδα της ΑΚΝΕΕΔ	20
3.2.6. Τα υπόχρεα πρόσωπα	21
3.2.7. Τα σωφρονιστικά καταστήματα	21
3.3. Η συνολική θεώρηση του συστήματος πρόληψης και καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος	21
4. Το διεθνές περιβάλλον	27
4.1. Οι διεθνείς οργανισμοί	27
4.2. Διεθνείς συμβάσεις και ευρωπαϊκή νομοθεσία	29
4.2.1. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος	30
4.2.2. Οι 40 συστάσεις της FATF	32

4.2.3. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία	33
4.2.3.1. Η Απόφαση – πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου	33
4.2.3.2. Η Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου	35
4.2.3.3. Η Οδηγία 2019/1153 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου	36
5. Η αξιολόγηση του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής και η προσαρμογή του στο διεθνές περιβάλλον	37
5.1. Η αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας που αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.....	37
5.1.1. Οι γενικότεροι περιορισμοί του ελληνικού νομικού πλαισίου και οι εξαιρέσεις αυτών στην περίπτωση του οργανωμένου εγκλήματος	37
5.1.2. Το άρθρο 187 ΠΚ.....	39
5.1.3. Τα ευνοϊκά και προστατευτικά μέτρα για τα πρόσωπα που βοηθούν στην καταπολέμηση του ΟΕ.....	44
5.1.4. Τα αποδεικτικά μέσα του ΚΠΔ: Οι ειδικές ανακριτικές τεχνικές	44
5.1.5. Ειδικά το Σύστημα Μητρώου Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών	47
5.1.6. Ο Ν. 4557/2018.....	47
5.1.7. Τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού	49
5.1.8. Ειδικά η επέμβαση στην ιδιωτική περιουσία των προσώπων	49
5.1.9. Οι ρυθμίσεις του κώδικα εκτέλεσης ποινών	50
5.1.10. Το ισχύον δίκαιο από μία άλλη σκοπιά: Ο τρόπος εφαρμογής των διαφορετικών εγκληματολογικών θεωρήσεων στο ισχύον «επιχειρησιακό μοντέλο»	51
5.2. Η αξιολόγηση των αρμόδιων υπηρεσιών	52
5.2.1. Οι εγγενείς περιορισμοί της μέτρησης της συγκεκριμένης κατηγορίας εγκλημάτων και οι γενικότεροι παράγοντες των υπηρεσιών που σχετίζονται με αυτή και επηρεάζουν την ρεαλιστική απεικόνιση των πραγματικών μεγεθών	52

5.2.2. Εξεύρεση διαθέσιμων δεδομένων	53
5.2.3. Οι Εισαγγελικές και Δικαστικές Αρχές	53
5.2.4. Γενικότερα περί διωκτικών και ελεγκτικών αρχών	54
5.2.5. Ειδικά η ΕΛΑΣ	55
5.2.6. Η Υπηρεσία Προστασίας Μαρτύρων	67
5.2.7. Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών	67
5.2.8. Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών	67
5.2.9. Τα σωφρονιστικά καταστήματα	68
5.3. Περαιτέρω εξέταση του ελληνικού συστήματος υπό το πρίσμα του διεθνούς περιβάλλοντος	69
5.4. Αξιολόγηση του προτύπου αντεγκληματικής πολιτικής	71
6. Επερχόμενες προκλήσεις και κίνδυνοι και η ετοιμότητα απέναντι σε αυτούς	75
6.1. Οι τεχνολογικές εξελίξεις	75
6.1.1. Dark Web	75
6.1.2. Metaverse & Digital assets	76
6.1.3. Τεχνητή νοημοσύνη	78
6.2. Η αύξηση της νεανικής παραβατικότητας	78
6.3. Η κλιματική αλλαγή	79
6.4. Οι γενικότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και μεταβολές	80
7. Προτάσεις: Μία νέα προσέγγιση απέναντι στο οργανωμένο έγκλημα	83
Βιβλιογραφικές αναφορές	90
Ελληνόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές	90
Ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές	101

Παράρτημα Α: Στοιχεία που συλλέχθηκαν από τις Εκθέσεις για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα για τα έτη 2013 – 2022	106
Παράρτημα Β: Οι συνθήκες ασφαλείας των σωφρονιστικών καταστημάτων	110
Παράρτημα Γ: Στοιχεία που συλλέχθηκαν από το diangeia.gov.gr που φανερώνουν τις ενέργειες της Ελληνικής Πολιτείας σχετικά με τις προκλήσεις που ενέχουν οι τεχνολογικές εξελίξεις	111

Κατάλογος Εικόνων / Σχημάτων

Σχεδιάγραμμα 1: Οι υπηρεσίες που έχουν ως αποστολή την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και οι σχέσεις μεταξύ τους.....	24
Σχεδιάγραμμα 2: Οι διάφοροι βαθμοί ανεξαρτησίας των υπηρεσιών που έχουν ως αντικείμενο την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος	25
Σχεδιάγραμμα 3: Η καταγραφή των εγκληματικών ομάδων, του πλήθους των μελών τους και του συνολικού εκτιμώμενου κέρδους τους.....	57
Σχεδιάγραμμα 4: Μ.Ο. μελών ανά ομάδα και κέρδους ανά ομάδα	58
Σχεδιάγραμμα 5: Το πλήθος των εγκληματικών ομάδων και των μελών τους ανά αδίκημα (φθίνουσα σειρά).....	59
Σχεδιάγραμμα 6: Η εξέλιξη των καταγραφόμενων ομάδων κατ' έτος, ανά αδίκημα	60
Σχεδιάγραμμα 7: Η εξέλιξη των καταγραφόμενων μελών ομάδων κατ' έτος, ανά αδίκημα	61
Σχεδιάγραμμα 8: Ο Μ.Ο. μελών ανά ομάδα, κατ' έτος, ανά αδίκημα	62
Σχεδιάγραμμα 9: Το πλήθος των ομάδων και αυτών που παρουσίασαν ιεραρχική δομή κατ' έτος, ειδικά για τα αδικήματα της απάτης και της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών.....	63
Σχεδιάγραμμα 10: Συνολικά κατασχεθείσες ποσότητες κάνναβης (kg), ηρωίνης (kg), κοκαΐνης (kg) και καλλιεργηθέντων δενδρυλλίων κατ' έτος.....	64
Σχεδιάγραμμα 11: Συνολικό εκτιμώμενο όφελος και όφελος ανά εγκληματική ομάδα για το αδίκημα της απάτης, κατ' έτος.....	65
Σχεδιάγραμμα 12: Οι δίαυλοι διεθνούς συνεργασίας.....	71

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Στοιχεία εναλλακτικών προτύπων αντεγκληματικής πολιτικής στην ισχύουσα νομοθεσία περί οργανωμένου εγκλήματος	73
Πίνακας 3: Οι εγκληματικές ομάδες, τα μέλη και το συνολικό κέρδος ανά έτος.....	106
Πίνακας 4: Οι διαφορετικές ονομασίες των καταγραφόμενων επιμέρους αδικημάτων.....	106
Πίνακας 5: Νέες ονομασίες αδικημάτων και διαθεσιμότητα δεδομένων ανά αδίκημα (χρονική περίοδος)	107
Πίνακας 6: Ποσοτικά δεδομένα ανά αδίκημα, κατ' έτος	109
Πίνακας 2: Δημοσιεύματα που αφορούν έρευνες των διωκτικών Αρχών στις φυλακές Κορυδαλλού για τα έτη 2023 & 2024	110
Πίνακας 7: Δημοσιεύσεις στο "Διάγεια" που αφορούν την αντιμετώπιση του κινδύνου που ενέχει η τεχνολογία για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.....	112

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

§	παράγραφος
AMLA	Anti-Money Laundering Authority
ARO	Asset Recovery Office
CARIN	Camden Asset Recovery Inter-agency Network
EU	European Union
FATF	Financial Action Task Force
FIU	Financial Intelligence Unit
MVTS	Money or Value Transfer Services
RBA	Risk - based approach
ΑΑΔΕ	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΑΚΝΕΕΔ	Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες
Βλ.	Βλέπε
ΓΔ	Γενική Διεύθυνση
ΕΔ	Επιχειρησιακή Διεύθυνση
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
επ.	και επόμενα
ΕΥΠ	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
κλπ	και λοιπά
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

ΚΥ	Κεντρική Υπηρεσία
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΛΣ - ΕΛΑΚΤ	Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή
Μ.Ο.	Μέσος όρος
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
ΜΧΠ	Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
Ν.	Νόμος
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΞΧ	Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος
ό.π.	όπως παραπάνω
ΟΕ	Οργανωμένο έγκλημα
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
πχ	παραδείγματος χάρη
ΠΕΠ	Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
Σ	Σύνταγμα
ΣΔΟΕ	Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος
ΣΟΔΝ – ΕΜΠ	Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών - Εθνική Μονάδα Πληροφοριών

1. Εισαγωγή

Το έγκλημα έχει απασχολήσει εκτενώς τόσο το ίδιο το κράτος, με αποτέλεσμα την δημιουργία πληθώρας προσεγγίσεων και στρατηγικών αντιμετώπισής του, όσο και την Εγκληματολογία, τον επιμέρους επιστημονικό κλάδο ο οποίος, σε συνάφεια με άλλες επιστήμες (νομική, κοινωνιολογία, βιολογία κλπ) προσπαθεί να ερμηνεύσει το συγκεκριμένο φαινόμενο και να δώσει τις απαραίτητες κατευθύνσεις για τον χειρισμό του.

Μία κατηγορία εγκλήματος η οποία, από μελετητική σκοπιά, ήρθε στο φως ιδιαίτερα κατά τον 20^ο αιώνα και αναλύθηκε ειδικά από το κριτικό εγκληματολογικό ρεύμα, είναι το οργανωμένο έγκλημα. Η πληθώρα διαφορετικών θεωριών που έχουν προσπαθήσει να το ερμηνεύσουν, αποτελεί απόδειξη όχι μόνο της πολυπλοκότητάς του, αλλά και των διαφορετικών αντιλήψεων των μελετητών του.

Η προσθήκη του όρου «οργανωμένο» μπροστά από το «έγκλημα», μεταφέρει την βαρύτητα στον τρόπο με τον οποίο γίνεται μία πράξη και ειδικά στις κοινωνικές / διαπροσωπικές συνθήκες κάτω από τις οποίες τελείται, την οργάνωση ή την προετοιμασία που απαιτούνται για την επίτευξη ενός επιθυμητού αποτελέσματος καθώς και την επαυξημένη επικινδυνότητα και τις συνέπειες που ενέχει για το κοινωνικό σύνολο. Γι' αυτό το λόγο, θεμελιωδώς ίσως δεν αποτελεί κάποια ξεχωριστή ποινική συμπεριφορά, αλλά μία μέθοδο τέλεσης τόσο των ήδη κοινώς αποδεκτών εγκληματικών δραστηριοτήτων (εμπόριο ναρκωτικών, σωματεμπορία, κλπ), όσο των κατά κανόνα νόμιμων, οι οποίες τελούνται με μη αποδεκτό τρόπο (πχ αθέμιτος ανταγωνισμός, λαθρεμπόριο).

Κεντρικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας, είναι η επισήμανση του θεσμικού πλαισίου καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και του εφαρμοζόμενου μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, ο εντοπισμός των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων τους, η ανάλυση της αποτελεσματικότητάς τους σε σχέση με διάφορες εγκληματολογικές θεωρήσεις και τα ισχύοντα σε διεθνές επίπεδο και η αξιολόγηση της ετοιμότητάς τους απέναντι σε ορισμένες επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους, οι οποίοι κρίθηκε ότι θα επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό την μελλοντική πραγματικότητα.

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας και την διερεύνηση των παραπάνω ερωτημάτων μελετήθηκαν εγκληματολογικές προσεγγίσεις σχετικά με τη θεωρία και τη φαινομενολογία του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και συναφείς δημοσιεύσεις γενικότερα από την Εγκληματολογία, την Νομική και την Οικονομική Επιστήμη. Επιπρόσθετα, συλλέχθηκαν στοιχεία από την ελληνική νομοθεσία, από διεθνή κείμενα νομοθετικού ή ευρύτερου χαρακτήρα, ιστοσελίδες και εκθέσεις δημοσίων υπηρεσιών και φορέων και έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές ειδησεογραφικού περιεχομένου.

Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η δευτερογενής έρευνα, η αντιστοίχιση των επιστημονικών θεωρήσεων της Εγκληματολογίας και της Νομικής επιστήμης με την πραγματική κατάσταση που περιγράφεται (θεσμικό πλαίσιο, μοντέλο αντεγκληματικής πολιτικής, επερχόμενες προκλήσεις και κίνδυνοι), η εξέταση της ιστορικής εξέλιξης της νομοθεσίας, η αναζήτηση της βούλησης του Νομοθέτη σε αιτιολογικές εκθέσεις και άλλες πηγές, η συγκέντρωση συναφών και σύγχρονων ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων και η εξαγωγή συμπερασμάτων επί αυτών κατά περίπτωση με χρήση εργαλείων ανάλυσης και απεικόνισης δεδομένων, η σύγκριση της ελληνικής πραγματικότητας με το διεθνές περιβάλλον και η επιλογή συγκεκριμένης θεματολογίας για τις επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους βάσει των επιστημών της Εγκληματολογίας, της Πληροφορικής και της Οικονομολογίας. Στο τέλος, γίνεται συνολική κριτική επισκόπηση των επιμέρους θεμάτων με παράλληλη διατύπωση προτάσεων οι οποίες παρουσιάζουν δυνατότητα ταυτόχρονης εφαρμογής, με σκοπό την βελτίωση του προαναλυθέντος μοντέλου και την αύξηση της ετοιμότητάς του απέναντι σε μελλοντικές προκλήσεις και κινδύνους.

Η εργασία αναπτύσσεται σε 6 κεφάλαια. Στο πρώτο επισημαίνονται οι βασικοί όροι του ζητήματος που τίθεται όπως οι διάφορες εγκληματολογικές ερμηνείες του φαινομένου, η έννοια του οφέλους ή τα διάφορα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής. Σημαντική είναι η διαπίστωση ότι η ποινική τυποποίηση του οργανωμένου εγκλήματος ακολουθεί το «μοντέλο της επιχείρησης».

Στη συνέχεια, αποτυπώθηκε περιγραφικά το θεσμικό πλαίσιο, το οποίο επιλέχθηκε να διαχωριστεί σε νομοθεσία και συναρμόδιους φορείς, επισκοπήθηκε συνολικά και παρατέθηκαν ορισμένα κείμενα τα οποία αποτυπώνουν την στάση της διεθνούς κοινότητας απέναντι στο φαινόμενο.

Ως προς την εξέταση της αποτελεσματικότητας αυτού, αξιολογήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο τόσο αυτοτελώς όσο και συνδυαστικά με εγκληματολογικές θεωρήσεις του οργανωμένου εγκλήματος.

Η εξέταση των φορέων εφαρμογής του ήταν εκ φύσεως περιορισμένη λόγω έλλειψης στοιχείων, φανερώνοντας ωστόσο, κατά περίπτωση ορισμένα δυνατά και αδύνατα σημεία του. Η προσαρμογή του θεσμικού πλαισίου στο διεθνές περιβάλλον ακολούθησε τον ίδιο διαχωρισμό του θεσμικού πλαισίου (νομοθεσία – υπηρεσίες). Το ελληνικό μοντέλο αντεγκληματικής πολιτικής, καίτοι βασίζεται κυρίως στο πρότυπο της άμυνας της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα, διαπιστώθηκε ότι έχει ενσωματώσει στοιχεία και από τα εναλλακτικά πρότυπα.

Ως προς τις επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους, επιλέχθηκαν ως φαινόμενα προς εξέταση οι τεχνολογικές εξελίξεις, η νεανική παραβατικότητα, η κλιματική αλλαγή και οι γενικότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και μεταβολές. Η εξέταση της ετοιμότητας του θεσμικού πλαισίου έγινε ανά πρόκληση – κίνδυνο.

Στο τέλος της εργασίας, παρατίθενται στοχευμένες προτάσεις αντεγκληματικής πολιτικής για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος που αποσκοπούν στην ριζική αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου και των γενικότερων πολιτικών.

2. Προκαταρκτικές έννοιες και ζητήματα

2.1. Οι εγκληματολογικές θεωρίες γύρω από το οργανωμένο έγκλημα και άλλες χρήσιμες έννοιες

Απαραίτητη προϋπόθεση της εξέτασης του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, είναι ο εννοιολογικός προσδιορισμός του ΟΕ, ο οποίος μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την εγκληματολογική επιστήμη. Οι εγκληματολογικές θεωρίες διαφοροποιούνται κυρίως ως προς το σημείο αναφοράς ή επίπεδο που θέτουν κατά την ανάλυση του φαινομένου πχ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων, συστήματα σχέσεων, συνθήκες του εγκληματικού περιβάλλοντος κλπ (Gounev & Ruggiero, 2012, pp. 3–7).

Κατ' αρχάς, το ΟΕ μπορεί να παρομοιαστεί με μία κυβέρνηση, μία επιχείρηση ή έναν συνασπισμό / δίκτυο επιμέρους επιχειρήσεων τα οποία διέπονται από δικό τους κώδικα συμπεριφοράς και «νομοθετικό πλαίσιο». Εντός αυτού λειτουργούν τόσο διοικητικές δομές που ασκούν την διακυβέρνηση μέσω γραφειοκρατικού τύπου διαδικασιών, όσο και «δικαστήρια» τα οποία κρίνουν αν οι συμπεριφορές των μελών είναι σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, τους οποίους επιβάλλουν άτομα με σχετική εξουσία. Για την επιβίωσή του, προσαρμόζεται στις ανάγκες της αγοράς (προσφέροντας αγαθά ή υπηρεσίες τα οποία το κράτος αδυνατεί να παρέχει ή τα απαγορεύει) ενώ μετέρχεται και πράξεων διαφθοράς. Η βία είναι σημαντική τόσο πρακτικά όσο και συμβολικά (δημιουργία φόβου λόγω της ενδεχόμενης άσκησης της) για την διατήρηση της τάξης εντός αυτού αλλά και για την καταπολέμηση των «εξωτερικών απειλών» (Cressey, 1969, pp. 162–185).

Η συγκεκριμένη προσέγγιση βασίστηκε στις διαθέσιμες πληροφορίες για την οργάνωση La Cosa Nostra και στην υπόθεση ότι το ΟΕ αποτελεί ένα φαινόμενο το οποίο διεισδύει στην Αμερικανική κοινωνία, ως διαφορετικό από το έγκλημα που διαπράττεται από τους μη μετανάστες (Βιδάλη, 2017, σσ. 47–50).

Σε αντίθεση με τον Cressey, ο W. Chambliss (1988) ξεκίνησε από την υπόθεση ότι το ΟΕ δεν αποτελεί εξωτερική απειλή αλλά εγγενές στοιχείο των καπιταλιστικών κοινωνιών, επί του οποίου ανοικοδομούνται οι διάφορων ειδών σχέσεις μεταξύ ανθρώπων, ομάδων και καταστάσεων,

τονίζοντας τον συμβιωτικό του χαρακτήρα με την νόμιμη οικονομία και συμπεριφορά. Η διαφθορά δεν αποτελεί ένα μέσο επιβολής και εξάπλωσης, αλλά έναν λόγο γένεσης και δομικό στοιχείο του. Εκκινώντας από την συμβατική κοινωνική δομή, ανέλυσε τους ρόλους που λαμβάνουν εντός των πλαισίων της τα διάφορα κοινωνικοπολιτικά υποπεριβάλλοντα όπως οι νόμοι και αυτοί που τους θεσπίζουν, οι πολιτικοί και οι κυβερνήσεις, οι δημοσιογράφοι, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι δημόσιες υπηρεσίες, οι εγκληματίες κλπ.

Τόνισε, επίσης, ότι δεν αποτελεί μία μεμονωμένη οργάνωση (έστω με πολλά παρακλάδια), αλλά ένα τεράστιο πλέγμα χιλιάδων μικρότερων δικτύων, τα οποία βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τους (συνεργασία ή ανταγωνισμός) και χαρακτηρίζονται από άτυπο και δύσκολα επακριβώς προσδιορίσιμο σύστημα κανόνων αφού αφενός πρόκειται για ουσιαστικά παράνομες δραστηριότητες και αφετέρου η βία είναι αποδεκτή ως μέσο τόσο της φυσιολογικής διαμάχης, όσο και για τον παραδειγματισμό αυτών που το παραβαίνουν. Κινητήριο δύναμη του συγκεκριμένου φαινομένου αποτελεί η συνεχής επιδίωξη του κέρδους, ενώ οι υπάρχουσες ανισότητες που δημιουργεί το καπιταλιστικό σύστημα δρουν καταλυτικά για την εξάπλωσή του.

Άλλη προσέγγιση έδωσε βάρος στον μηχανισμό της αγοράς (Hirschfeld, 2015, pp. 23–37). Η ανεπιτυχής παροχή αγαθών και υπηρεσιών από την επίσημη οικονομία είτε λόγω αδυναμιών της είτε λόγω της ανικανότητας ρυθμιστικής παρέμβασης (ή συνειδητής επιλογής – βλ. ποταπαγόρευση) του κράτους, οδηγεί το κοινωνικό σύνολο στην ανεπίσημη οικονομία, στην οποία ανήκει και το ΟΕ, αν και δεν συμπίπτει με αυτή στο σύνολό της. Αυτό, με τη σειρά του, με τη χρήση βίας επιχειρεί να ρυθμίσει την συγκεκριμένη αγορά και να δημιουργήσει μονοπωλιακά φαινόμενα που θα του αποφέρουν το μέγιστο κέρδος.

Μία πιο σύγχρονη προσέγγιση (Morselli, 2009) χρησιμοποιεί το πρότυπο ανάλυσης των κοινωνικών δικτύων για να ερμηνεύσει το ΟΕ από φαινομενολογική σκοπιά. Κατ' αυτό, τα οργανωμένα εγκληματικά δίκτυα παρουσιάζουν ανθεκτικότητα και προσαρμοστικότητα, συγκροτούνται είτε κατευθυνόμενα (πχ από μία κεντρική εξουσία) είτε αυτόματα (πχ μέσω ενός κοινού συστήματος αξιών) και μπορεί να περιγραφεί από τις οντότητες που το απαρτίζουν και τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους. Διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά τους σε σχέση με τα κοινά δίκτυα είναι τόσο η μυστικότητα όσο και ο παράγοντας του κινδύνου για την άσκηση της - παράνομης- δραστηριότητάς τους και ίσως αυτό αποτελεί τον λόγο που προσανατολίζονται

απόλυτα στην απρόσκοπτη συνέχιση της δράσης τους (ενάντια σε εσωτερικές ή εξωτερικές απειλές). Η απόδοση ρόλων (ηγετικά στελέχη, μεσάζοντες κλπ) στους συμμετέχοντες μέσα από την σχετική ανάλυση έχει σημασία τόσο για την κατανόηση της λειτουργίας τους, όσο και για την απορρύθμισή / εξάρθρωσή τους. Συμπληρωματικά σε αυτά, Ο Ruggiero (2012, pp. 4–6) αναφέρει ότι τα δίκτυα έχουν πραγματοπαγή χαρακτήρα, πλήθος συμμετεχόντων και συνεχιζόμενη δράση, ενώ μπορεί να εντάσσονται σε ένα υποκυβερνητικό, οικονομικό ή κοινωνικό επίπεδο.

Τέλος, ιδιαίτερη μνεία αξίζει η θεωρία των εγκλημάτων των ισχυρών, όπως αυτή διατυπώθηκε από τον Frank Pearce (Αλοσκόφης, 2019, σσ. 90–95). Το ΟΕ, μαζί με άλλου είδους κοινωνικά επιζήμιες -ανεξαρτήτως αν είναι νόμιμες ή όχι- συμπεριφορές, εντάσσεται σε μία κατηγορία δραστηριοτήτων οι οποίες λαμβάνουν χώρα και ευδοκιμούν λόγω της ισχύος που απολαμβάνουν αυτοί που τις ασκούν, ενώ στοχεύουν σε αποκόμιση οφέλους, οργανωσιακού ή ατομικού χαρακτήρα.

Όπως αναλύεται στη συνέχεια, εν τέλει, για την νομική τυποποίηση του ΟΕ επικράτησε ο ορισμός του Cressey, ο οποίος αναμφίβολα εμπεριέχει έναν υψηλό βαθμό ασφάλειας δικαίου. Παρόλο που κατά το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας ο όρος «οργανωμένο έγκλημα» θα χρησιμοποιηθεί υπό αυτή την έννοια, για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του μοντέλου αναγκαία είναι και η χρήση των άλλων προσεγγίσεων.

Η έννοια του οφέλους ως βασική επιδίωξη του ΟΕ, έχει αναγνωριστεί τόσο από την εγκληματολογική επιστήμη (Βιδάλη, 2017, σσ. 189–191; Σταμούλη, 2019, σσ. 215–216) όσο και από τις προβλέψεις διεθνών κειμένων που αποτελούν ορόσημα για την καταπολέμηση του (United Nations Office on Drugs and Crime, 2004, p. 5). Μπορεί να είναι εξαιρετικά ευρεία και σχετίζεται και με την επιθυμία απόκτησης υπερεξουσίας σε ένα συγκεκριμένο τόπο και χρόνο (Paoli, 2003, p. 152).

Στα πλαίσια του αλματώδους ρυθμού της παγκοσμιοποίησης, το ΟΕ υπερβαίνει εύκολα τα κρατικά σύνορα. Το διεθνικό, αυτό, στοιχείο μπορεί να θεωρηθεί ακόμα ένα προσδιοριστικό του στοιχείο, εκτός από περιστασιακό γνώρισμα. Αποδεκτό παράδειγμα επ' αυτού είναι το εμπόριο ναρκωτικών, όπου οι χώρες παραγωγής και τελικής κατανάλωσης διαφέρουν (Paoli & Vander Beken, 2014, pp. 14–24).

2.2. Δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος

Το ΟΕ ασχολείται με πληθώρα δραστηριοτήτων. Βάσει των σχετικών εκθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας για τα πέντε τελευταία διαθέσιμα έτη (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, 2019, 2020, 2022a, 2022b, 2024), η ενασχόλησή του επικεντρώνεται κυρίως στα εξής εγκλήματα:

- Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες
- Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών
- Διακίνηση όπλων, πυρομαχικών & εκρηκτικών υλών
- Παράνομη διακίνηση μεταναστών
- Εμπορία Ανθρώπων
- Λαθρεμπόριο προϊόντων
- Διακίνηση απομιμητικών προϊόντων
- Παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών
- Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας
- Εκβιάσεις
- Απάτες
- Πλαστογραφία
- Παραχάραξη

Ωστόσο, η συγκεκριμένη περιοριστική καταγραφή της διασύνδεσης του ΟΕ με τις πράξεις αυτές, τηρεί την παραδοσιακή στάση περί του διαχωρισμού του από άλλες κατηγορίες κοινωνικά βλαβερών πράξεων, όπως έχουν επισημανθεί από την εγκληματολογική θεωρία: τα εγκλήματα του λευκού κολλάρου, το κρατικό – εταιρικό έγκλημα και εγκληματικότητα των ισχυρών (Γεωργούλας, 2019, σ. 42; Κουρουτζάς, 2019, σσ. 123–124, 137; Χουλιάρης, 2019, σσ. 65–84).

Συνεπώς, η Έκθεση της Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας (2024) μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά για τον προσδιορισμό των εγκλημάτων στα οποία εκδηλώνεται οργανωμένη συμπεριφορά. Σε επιμέρους κεφάλαια καταγράφονται οι εξής συμπεριφορές εντός των οποίων μάλιστα καταγράφεται και η δράση μορφών ΟΕ:

- Απάτη σε βάρος οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ
- Προστασία δικαιωμάτων - σημάτων
- Παράνομη διακίνηση / νόθευση φαρμακευτικών σκευασμάτων
- Απάτη σε βάρος ασφαλιστικών φορέων

Ούτε ο παραπάνω κατάλογος, βέβαια, μπορεί να είναι περιοριστικός. Το ΟΕ, όπως προαναφέρθηκε, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως πρίσμα μελέτης συμπεριφορών που αφορούν περισσότερα του ενός πρόσωπα. Συμπεριφορές που παραδοσιακά ρυθμίζονται από την εξωποινική (διοικητική, κανονιστική κλπ) νομοθεσία και δεν θεωρούνται εγκλήματα -δεν συνηθίζεται να κρίνονται εντός των ποινικών δικαστικών αιθουσών- μπορούν να ερμηνευθούν ως ΟΕ (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σ. 255; Γασπαρινάτου, 2019, σσ. 171–175; Sutherland, 1945). Ενδεικτικά, συνεπώς, στο ΟΕ θα μπορούσαν να ενταχθούν και:

- Η χειραγωγή της αγοράς και τα χρηματιστηριακά εγκλήματα (Ν. 4443/2016)
- Οι πράξεις νόθευσης του ελεύθερου ανταγωνισμού, πχ ολιγοπώλια ή μονοπώλια (Ν. 3959/2011)

2.3. Τα πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής

Η αντεγκληματική πολιτική μπορεί να οριστεί ως το σύνολο των μέτρων και των γενικότερων στρατηγικών πολιτικών οι οποίες στοχεύουν στην πρόληψη την αποτροπή και την καταστολή του εγκλήματος. Στα πλαίσια αυτής, έχουν αναδειχθεί από την εγκληματολογική επιστήμη τα εξής πρότυπα, με το πρώτο να θεωρείται ως επικρατέστερο – κυρίαρχο και τα επόμενα να θεωρούνται ως εναλλακτικά (Βιδάλη, 2017, σσ. 13–46):

1. Η άμυνα της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα: Το έγκλημα θεωρείται μία απειλή για στο κοινωνικό σύνολο και το ποινικοκατασταλτικό σύστημα είναι ο αμυντικός θεσμός απέναντι σε αυτό. Η συγκεκριμένη θεώρηση έχει έντονα θετικιστικά χαρακτηριστικά και αντιμετωπίζει τον εγκληματία ως ένα ον που, βάσει της ελεύθερης επιλογής ή της διαφορετικότητάς του από τον μέσο κοινωνό, καταλήγει μέσα από ωφελιμιστικά ή αντικοινωνικά κριτήρια να προβεί στην παράνομη πράξη. Προτάσσει τις παρεμβάσεις στο άτομο, ώστε να το αποκλείσει από την κοινωνία ως επικίνδυνο, να το «διορθώσει» και να

το επανεντάξει ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ένα παράδειγμα προς αποφυγή για τα άτομα που αμφιταλαντεύονται μεταξύ νομιμότητας και εγκλήματος. Ως προς την προληπτική τακτική, εφαρμόζονται τόσο τακτικές θωράκισης (πχ έλεγχοι, εκτίμηση κινδύνων, περιστασιακή πρόληψη) όσο και ποινικής χροιάς (πχ ποινές εκπαιδευτικής φύσεως: σχολικές αποβολές κλπ).

2. Ο καταργητισμός: Εκκινώντας από την υπόθεση ότι το ποινικοκατασταλτικό σύστημα, αντί να αποτελεί λύση στο πρόβλημα του εγκλήματος, επιταχύνει την εμφάνισή του και αυξάνει το πλήθος του, υποστηρίζει την κατάργηση πτυχών του (χώροι και τρόποι εκτέλεσης ποινών, ποινικοί νόμοι κλπ).
3. Ο ποινικός εγγυητισμός: Ξεκινώντας από τη θεωρία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ειδικά των ατόμων που χρήζουν αυξημένης προστασίας (πχ κατώτερες τάξεις), ζητά περισσότερη προστασία αυτών μέσω όχι μόνο μέτρων ποινικού χαρακτήρα αλλά και κοινωνικών και θεσμικών αλλαγών, μειώνοντας εν μέρει τις επικρατούσες ανισότητες.
4. Η κοινωνική δικαιοσύνη: Αποτελεί ένα πρότυπο που εστιάζει στην δίκαιη κατανομή των πόρων και των ευκαιριών αλλά και στην ουσιαστική προσέγγιση του όρου «δικαιοσύνη», πέραν από τα θετικιστικά όρια που δημιουργούν οι ποινικοί νόμοι – ανεξάρτητα από το αν οι εκδηλούμενες συμπεριφορές είναι σύμφωνες με το ισχύον πλαίσιο. Συναφείς εδώ είναι οι έννοιες της κοινωνικής βλάβης και του πραγματικού εγκλήματος (Βιδάλη, 2013, σ. 14; Friedrichs & Friedrichs, 2002).
5. Η αποκαταστατική δικαιοσύνη: Υιοθετώντας μία θυματοκεντρική προσέγγιση, υποστηρίζει ότι η απάντηση στο έγκλημα πρέπει να είναι η υπό ευρεία έννοια της αποκατάστασης της ζημίας που προκλήθηκε από αυτό, μέσα από διαδικασίες συνδιαλλαγής και ειρηνικής / αποζημιωτικής επίλυσης, ακόμα και χωρίς την παρέμβαση του ποινικοκατασταλτικού συστήματος.

3. Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος

Το θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του ΟΕ της ελληνικής πολιτείας, για την καλύτερη αποτύπωσή του, θα χωριστεί σε 2 θεμελιώδεις άξονες: στην σχετική νομοθεσία και στις υπηρεσίες που καλούνται να την εφαρμόσουν.

3.1. Η Νομοθεσία

Νομοθεσία η οποία μπορεί να εξυπηρετήσει την καταπολέμηση του ΟΕ, εντοπίζεται στον ΠΚ, στον ΚΠΔ αλλά και σε έτερα νομοθετήματα που είτε κάνουν μνεία στο ΟΕ ως συγγενή έννοια, είτε δεν αναφέρονται καθόλου σε αυτό αλλά παρουσιάζουν αυξημένη χρησιμότητα προς τον προαναφερόμενο σκοπό.

3.1.1. Το άρθρο 187 του Ποινικού Κώδικα

Το άρθρο 187 ΠΚ με τίτλο «Εγκληματική Οργάνωση» αποτελεί την βασική νομοθεσία σχετικά με την τιμώρηση του ΟΕ, κατατάσσοντάς το (στην πλειονότητα των μορφών του) από την άποψη επαπειλούμενων ποινών, στα κακούργηματα.

Για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της § 1 απαιτούνται:

1. Η συγκρότηση μίας τέτοιας οργάνωσης ή η ένταξη σε ήδη υπάρχουσα.
2. Το πλήθος των συμμετεχόντων ατόμων σε κάθε στιγμή της ύπαρξής της να είναι τουλάχιστον τρία.
3. Η οργάνωση να έχει δομή και διαρκή δράση.
4. Να επιδιώκει την διάπραξη περισσότερων κακούργημάτων, χωρίς να περιορίζονται σε είδος και αριθμό.

Στο υπόλοιπο κείμενο του άρθρου, προβλέπονται κατά σειρά:

1. Η διακεκριμένη (επιβαρυντική) μορφή του εγκλήματος, δηλαδή η διεύθυνση της οργάνωσης (§ 2).

2. Η προνομιούχα (συγκριτικά ελαφρύτερη) μορφή της οργάνωσης -πλημμελήμα-, όταν ελλείπουν τα στοιχεία του ελάχιστου αριθμού των 3 ατόμων, η επιχειρησιακή δομή και η διαρκής δράση. Το εύρος της απειλούμενης ποινής στην περίπτωση αυτή εξαρτάται από το αν η ομάδα οργανώνεται με σκοπό την διάπραξη α) κακουργήματος ή β) πλημμελήματος. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση του πλημμελήματος αυτό πρέπει να έχει σκοπό το όφελος (οικονομικό ή άλλου είδους υλικό), την προσβολή της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας.
3. Το αξιόποino της υποστήριξης της οργάνωσης με διαφόρων ειδών μέσα ή μεθόδους, υπό τη μορφή πλημμελήματος.
4. Η δυνατότητα δίωξης και τιμώρησης στις περιπτώσεις της βασικής μορφής της οργάνωσης, της διεύθυνσης αυτής και της υποστήριξής της ακόμα και σε περιπτώσεις όπου η δικαιοδοσία διαμορφώνεται από κανόνες του διεθνούς δικαίου.
5. Η υποχρέωση του δικαστηρίου για μη χορήγηση αναστολής ή μετατροπής της ποινής, εκτός της περίπτωσης της προνομιούχας μορφής, υπό αυστηρές προϋποθέσεις και με αναγκαία την διατύπωση ειδικής αιτιολογίας. Σε αυτή την περίπτωση, υπάρχει ωστόσο υποχρέωση επιβολής περιοριστικών όρων.

3.1.2. Ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

Το συγκεκριμένο νομοθέτημα, ως ο διαδικαστικός Ν. που ορίζει τον τρόπο εφαρμογής του ουσιαστικού ποινικού δικαίου (Ανδρουλάκης, 2007, σ. 3), περιέχει πληθώρα διατάξεων που αποτελούν τα «όπλα» του ποινικοκατασταλτικού συστήματος για την καταπολέμηση του ΟΕ. Μεταξύ αυτών, αξίζει να αναφερθούν:

1. Η δυνατότητα της λεγόμενης αστυνομικής προανάκρισης (άρθρο 245 § 2), ήτοι της ευχέρειας των ανακριτικών υπαλλήλων να προβαίνουν αυτεπάγγελα σε ανακριτικές πράξεις, χωρίς προηγούμενη ενημέρωση του Εισαγγελέα.
2. Τα αποδεικτικά μέσα του άρθρου 178, με ενδεικτική αναφορά στις ενδείξεις, στην αυτοψία, στην πραγματογνωμοσύνη, στην ομολογία, στους μάρτυρες και στα έγγραφα.
3. Οι συναφείς με τα αποδεικτικά μέσα ανακριτικές πράξεις (άρθρο 251 επ.), δηλαδή οι αναγκαίες διαδικασίες για την συλλογή και διατήρηση αυτών.

4. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 254, οι οποίες περιλαμβάνουν α) την ανακριτική διείσδυση, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 28 του Ν. 4139/2013 και στο άρθρο 5 του Ν. 2713/1999, β) τις ελεγχόμενες μεταφορές, γ) την άρση απορρήτου, δ) την καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα και την συσχέτιση ή τον συνδυασμό δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Ειδικά για την περίπτωση των απορρήτων, άξιο μνείας είναι ότι αυτά δεν ισχύουν, στην πλειονότητά τους, για τον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, καθώς προβλέπεται αμεσότερη διαδικασία για την άρση τους (άρθρα 33 και 34).
5. Ο θεσμός της έκθεσης (άρθρο 148 επ.), ο οποίος επιτρέπει την καταγραφή των οποιοδήποτε δεδομένων μπορούν να αξιοποιηθούν μεταγενέστερα για την διαμόρφωση της δικανικής πεποίθησης.
6. Η ευχέρεια κατάσχεσης, ακόμα και όταν το επίμαχο αντικείμενο βρίσκεται στην κατοχή τρίτου (άρθρο 260 επ.).
7. Η δυνατότητα δέσμευσης από τον ανακριτή κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Εισαγγελέα (άρθρο 261). Στις ειδικές περιπτώσεις όπου η έρευνα διενεργείται από τον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος, μπορεί και αυτός να προβαίνει σε διάταξη δέσμευσης, για σχετικά περιορισμένη, βέβαια, διάρκεια.
8. Τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού, δηλαδή η προσωρινή κράτηση, οι περιοριστικοί όροι, η εγγυοδοσία κλπ (άρθρα 282 επ.).

3.1.3. Ο Ν. 4557/2018

Το ΞΧ συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με το ΟΕ, αποτελώντας ουσιαστικά την δίοδο μέσα από την οποία τα τεράστια ποσά των παράνομων εσόδων μεταμορφώνονται σε νόμιμα κεφάλαια και μπορούν να κυκλοφορούν ελεύθερα στην οικονομία, επιτρέποντας την κοινωνική και οικονομική άνοδο (Schneider, 2010).

Το συγκεκριμένο νομοθέτημα, μεταξύ άλλων, αποτελεί εκσυγχρονισμό παλαιότερων διατάξεων και τυποποιεί το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ή αλλιώς «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος») στα άρθρα 2 επ., ποινικοποιώντας ουσιαστικά τις προσπάθειες απόδοσης νομιμοφάνειας της περιουσίας από τους δράστες των αδικημάτων από τα οποία προήλθε («βασικά αδικήματα»), την απόκρυψη σχετικά με την παράνομη προέλευσή της, την

αποδοχή της από τρίτους εν γνώσει, βέβαια, ότι αποτελεί προϊόν ΞΧ και την «μόλυνση» του χρηματοπιστωτικού τομέα με τη χρήση του για τον σκοπό αυτό.

Άξιο αναφοράς είναι ότι η ποινή για το ΞΧ μπορεί να επιβληθεί σωρευτικά με τα αδικήματα του άρθρου 4, ενώ η δίωξη και η τιμώρηση αυτού δεν έχουν ως αναγκαία προϋπόθεση την καταδίκη για κάποιο από αυτά.

Μεταξύ των δυνατοτήτων που παρέχονται, είναι η δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων για τα οποία υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι προέρχονται από ΞΧ, ενώ παρέχεται και η δυνατότητα ισοδύναμης (κατά την αξία) κατάσχεσης και δήμευσης σε λοιπά περιουσιακά στοιχεία που δεν σχετίζονται με το αδίκημα, εφόσον το εγκληματικό προϊόν δεν υπάρχει πλέον.

Παράλληλα, ο Ν. καταστρώνει / εκσυγχρονίζει ένα ολόκληρο σύστημα για την πρόληψη και την καταπολέμηση του ΞΧ, με την δημιουργία θεσμών, την απόδοση αρμοδιοτήτων, την διεύρυνση εξουσιών ήδη υπαρχουσών υπηρεσιών και αρχών, ακόμα και την θέσπιση υποχρέωσης συνεργασίας μη κρατικών οντοτήτων για την εξασφάλιση επαρκούς επιπέδου προστασίας της νόμιμης οικονομίας (Οββαδίας, 2007). Σχετική ανάλυση θα παρατεθεί σε επόμενα κεφάλαια.

Στον ίδιο Ν. υπάρχει κεφάλαιο που προβλέπει ευθύνες νομικών προσώπων, όταν το ΞΧ ή κάποιο από τα βασικά αδικήματα τελείται προς όφελος ή για λογαριασμό τους από φυσικό πρόσωπο που σχετίζεται με αυτά και υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Κυρώσεις που μπορούν να επιβληθούν είναι το πρόστιμο, η αναστολή ή ανάκληση της άδειας λειτουργίας του, ο αποκλεισμός από κρατικές ενισχύσεις και γενικότερα από συναλλαγές με το Δημόσιο κλπ.

Σε σχέση με το προαναφερθέν νομοθέτημα, η Τράπεζα της Ελλάδος (2009a, 2009b), εδώ και 15 περίπου χρόνια, έχει διατυπώσει τις υποχρεώσεις των εποπτευόμενων από αυτή προσώπων και έχει δημοσιεύσει ενδεικτικά τυπολογίες ύποπτων συναλλαγών.

3.1.4. Συναφείς διατάξεις ανάλογα με το είδος του αδικήματος που λαμβάνει χώρα στα πλαίσια του οργανωμένου εγκλήματος

Το ΟΕ, βάσει πληθώρας διαπιστώσεων δημόσιων οργανισμών διεθνούς και εθνικού επιπέδου, παραδοσιακά συνδέεται με σοβαρές παράνομες δραστηριότητες (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, 2024; Europol, 2021a; United

Nations Office on Drugs and Crime, 2010). Ως εκ τούτου, η νομοθεσία που τυποποιεί αυτές αποτελεί ένα όπλο για την καταπολέμησή του¹. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Τα εξής άρθρα του ΠΚ: 159 «Δωροληψία πολιτικών προσώπων», 159Α «Δωροδοκία πολιτικών προσώπων», 207 «Παραχάραξη νομίσματος και άλλων υλικών μέσων πληρωμής», 216, 235 «Δωροληψία υπαλλήλου», 236 «Δωροδοκία υπαλλήλου», 237 «Δωροληψία και δωροδοκία δικαστικών λειτουργών», 237Α «Εμπορία επιρροής – Μεσάζοντες», 270 «Εκρηξη», 272 «Κατασκευή και κατοχή εκρηκτικών και εμπρηστικών υλών», 299 «Ανθρωποκτονία με δόλο», 322 «Αρπαγή», 323Α «Εμπορία ανθρώπων», 324 «Αρπαγή ανηλίκων», 325 «Παράνομη κατακράτηση», 330 «Παράνομη βία», 342 «Κατάχρηση ανηλίκων», 343 «Κατάχρηση σε γενετήσια πράξη», 348 «Διευκόλυνση προσβολών της ανηλικότητας», 348Α «Πορνογραφία ανηλίκων», 348Γ «Πορνογραφικές παραστάσεις ανηλίκων», 349 «Μαστροπεία», 372 «Κλοπή», 375 «Υπεξαίρεση», 380 «Ληστεία», 385 «Εκβίαση», 386 «Απάτη», 390 «Απιστία», 394 «Αποδοχή και διάθεση προϊόντων εγκλήματος», 396 «Δωροληψία και δωροδοκία στον ιδιωτικό τομέα» και 404 «Τοκογλυφία».
- Ο Ν. 2168/1993 «Ρύθμιση θεμάτων που αφορούν όπλα, πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες, εκρηκτικούς μηχανισμούς και της διατάξεις» και ειδικά το άρθρο 15.
- Ο Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» και ειδικά τα άρθρα 53 – 55 και 59 – 64.
- Ο Ν. 4139/2013 «Περί εξαρτησιογόνων ουσιών» και ειδικά τα άρθρα 20 – 26.
- Ο Ν. 5028/2023 «Κώδικας Μετανάστευσης» και ειδικά τα άρθρα 23 – 25.
- Η φορολογική και τελωνειακή νομοθεσία: το άρθρο 23 του Ν. 4689/2020 («Διασυνοριακή απάτη σχετικά με τον Φ.Π.Α.»), το άρθρο 55 του Ν. 4174/2013 («Παραβάσεις φοροδιαφυγής») και τα άρθρα 155 – 157 του Ν. 2960/2001 (τυποποίηση του αδικήματος της λαθρεμπορίας).
- Νομοθεσία κανονιστικού χαρακτήρα, όπως ήδη αναφέρθηκε².

¹ Βλ. 2.2.

² ό.π.

3.1.5. Ευεργετικές διατάξεις και προστασία ατόμων που συμβάλλουν στην εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων

Δεδομένης της πολυπλοκότητας των εγκληματικών οργανώσεων και της αναγνωρισμένης αξίας της εκ των έσω πληροφορίας – inside information, στο ελληνικό δίκαιο υπάρχει πληθώρα διατάξεων που επιφυλάσσει ευνοϊκή ή προστατευτική μεταχείριση σε άτομα που συμβάλλουν ουσιωδώς στην εξάρθρωση τέτοιου είδους δικτύων. Τέτοιες διατάξεις είναι ενδεικτικά οι εξής:

1. Το άρθρο 187Γ ΠΚ, το οποίο ορίζει διάφορες περιπτώσεις μη άσκησης ποινικής δίωξης ή ευνοϊκότερης μεταχείρισης κατά την κύρια διαδικασία, εφόσον ο καθ' ου συμβάλλει ουσιωδώς στην εξιχνίαση ήδη διαπραχθέντος, ή στην πρόληψη μελλοντικού εγκλήματος που πρόκειται να τελεστεί από ομάδα του ΟΕ. Το ίδιο άρθρο προβλέπει επιπρόσθετα και ευεργετικές διατάξεις για αλλοδαπούς, σχετικά με το -τουλάχιστον προσωρινά- επιτρεπτό της διαμονής τους στη Χώρα.
2. Το άρθρο 218 ΚΠΔ ορίζει ότι στις περιπτώσεις της εγκληματικής οργάνωσης της § 1 του άρθρου 187 ΠΚ καθώς και σε άλλα αδικήματα, μπορεί να λαμβάνονται μέτρα προστασίας κατά προσώπων που υπάγονται στις διατάξεις του προαναφερθέντος 187Γ ΠΚ. Αυτά μπορεί να έχουν αστυνομικό, δικονομικό ή διοικητικό χαρακτήρα (Κωνσταντινίδης, 2019), και αφορούν την απόκρυψη ή τη μεταβολή των στοιχείων ταυτότητας, τη φύλαξη, την κατάθεση υπό καθεστώς ανωνυμίας, την αλλαγή του καθεστώτος διαβίωσης κλπ. Οι ίδιες δυνατότητες προβλέπονται και για το οικείο περιβάλλον του προσώπου – μάρτυρα.
3. Το άρθρο 27 του Ν. 4139/2013, προβλέπει, υπό προϋποθέσεις, την ευνοϊκότερη μεταχείριση του ατόμου που συνέδραμε στην δίωξη εγκλημάτων περί ναρκωτικών, την αναστολή εκτέλεσης της ποινής του, ή την προσωρινή αποφυλάκισή του.

3.1.6. Η αντιμετώπιση του παρανόμως αποκομισθέντος οφέλους και η τύχη της περιουσίας των εμπλεκομένων

Πέραν από τους θεσμούς της δέσμευσης και της κατάσχεσης³, η επέμβαση του ποινικοκατασταλτικού συστήματος στην ιδιωτική περιουσία εξασφαλίζεται - σε ριζικό βαθμό αυτή τη φορά- μέσω της δήμευσης. Πρόκειται για μία πράξη / απόφαση η οποία επεμβαίνει στα

³ Βλ. 3.1.2.

εμπράγματα δικαιώματα προσώπου χωρίς τη θέλησή του και τα καταργεί, πραγματοποιώντας κατ' ουσίαν μία μεταβίβαση αυτών στο Δημόσιο (Γεωργιάδης, 2012, σσ. 337–339).

Προβλέπεται τόσο στα άρθρα 68 και 76 του ΠΚ, όσο και στο άρθρο 40 του Ν. 4557/2018. Στις ίδιες διατάξεις προβλέπεται και η δυνατότητα δήμευσης ίσης αξίας άλλων περιουσιακών στοιχείων του καθ' ου, εφόσον δεν είναι δυνατή η ενέργεια επί του αντικειμένου – προϊόντος του εγκλήματος.

Προφανώς, βέβαια, η εφαρμογή του συγκεκριμένου μέτρου περιορίζεται:

1. Από το είδος του αδικήματος: Σε περιπτώσεις πχ εμπορίας ναρκωτικών, η δήμευση είναι πλέον ενδεδειγμένη, σε αντίθεση με τα αδικήματα κατά της ιδιοκτησίας, οπότε και μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 304 του ΚΠΔ.
2. Από το ύψος του εκτιμώμενου εγκληματικού οφέλους: Πχ 1: Αν το προϊόν του εγκλήματος έχει ενσωματωθεί σε περιουσιακό στοιχείο, τότε αυτό δημεύεται έως το αντίστοιχο ποσό
Πχ 2: Αν το εγκληματικό προϊόν παρήγαγε ωφελήματα (μισθώματα από ακίνητα, μερίσματα από μετοχές) ενδεχομένως να χρειάζεται ειδική αιτιολογία για την τυχόν υπέρβαση του αρχικώς προσδιορισθέντος εγκληματικού οφέλους (Δημήτραινας, 2008, σ. 946).
3. Από την αρχή της αναλογικότητας, όπως αυτή προβλέπεται ρητά στο άρθρο 25 Σ και ειδικά για τη δήμευση, στην § 2 του άρθρου 68 ΠΚ και στην § 1 του άρθρου 40 του Ν. 4557/2018.

3.2. Αρμόδιες υπηρεσίες και φορείς

Το νομοθετικό πλαίσιο κατά του ΟΕ, όπως αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, εφαρμόζεται από διάφορες δημόσιες αρχές, υπηρεσίες και πρόσωπα.

3.2.1. Οι Δικαστικές και Εισαγγελικές Αρχές

Οι δικαστικοί και εισαγγελικοί λειτουργοί απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, η οποία χαρακτηρίζει το έργο τους, οποιοδήποτε καθήκον και αν τους ανατεθεί (Παντελής, 2020, σσ. 415–423). Στα πλαίσια της ποινικής δικαιοσύνης, τα καθήκοντα που τους ανατίθενται σχετίζονται με διάφορες επιμέρους αρμοδιότητες.

3.2.1.1. Οι Εισαγγελικοί Λειτουργοί

- Εποπτεύουν το σύνολο των ανακριτικών υπαλλήλων.
- Ασκούν την ποινική δίωξη και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο καθ' όλη την πορεία της μέχρι την παραπομπή της υπόθεσης στο αρμόδιο Δικαστήριο, ή την περάτωσή της με κάποιον άλλο τρόπο.
- Έχουν ειδικές εξουσίες όπως η πρόταση στο Δικαστικό Συμβούλιο περί διενέργειας ειδικών ανακριτικών πράξεων ή η έκδοση ισότιμης διάταξης για περιορισμένο χρόνο.
- Αποφασίζουν επί θεμάτων προστασίας μαρτύρων ή εισηγούνται στους αρμόδιους Υπουργούς.
- Συμμετέχουν ενεργά στην επ' ακροατηρίω διαδικασία, υποβάλλοντας αιτιολογημένες προτάσεις.
- Ασκούν ειδικά καθήκοντα με ευρείες εξουσίες, όπως ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος σε ότι αφορά αδικήματα που τελούνται σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου, των ΟΤΑ, των ΝΠΔΔ, της ΕΕ και αλλοδαπού δημοσίου ή βλάπτουν σοβαρά την εθνική οικονομία ή ο εποπτεύων την ΕΥΠ λειτουργός, κατ' άρθρο 5 του Ν. 3649/2008.

3.2.1.2. Οι Δικαστικοί Λειτουργοί

- Διενεργούν την ανάκριση κυρίως επί κακουργημάτων, στα πλαίσια της οποίας έχουν πληθώρα δυνατοτήτων όπως η έκδοση εντάλματος σύλληψης, η απευθείας διενέργεια ανακριτικών πράξεων κλπ.
- Αποφασίζουν για την ενοχή ή μη των κατηγορούμενων προσώπων και την επιμέτρηση της ποινής, ως μέλη Δικαστηρίων διαφόρων συνθέσεων και βαθμίδων.

3.2.2. Οι διωκτικές και ελεγκτικές υπηρεσίες

Στην Ελληνική Επικράτεια δρουν διάφορες υπηρεσίες που έχουν ως αποστολή την καταπολέμηση του ΟΕ, είτε μέσω της αρμοδιότητας επί αδικημάτων που παραδοσιακά συνδέονται με αυτό είτε με απευθείας πρόβλεψη για την δίωξη του εγκλήματος του άρθρου 187 ΠΚ. Αυτές είναι:

3.2.2.1. Η Ελληνική Αστυνομία

Η ΕΛΑΣ, κατά το μέρος της που έχει αρμοδιότητα στον τομέα της Ασφάλειας, διαρθρώνεται σε υπηρεσίες ανάλογα με την εξειδίκευση ανά αδίκημα ή την κατά τόπο αρμοδιότητα. Υπάρχουν τοπικά τμήματα ασφαλείας, υποδιευθύνσεις ασφαλείας, τμήματα ή διευθύνσεις αλλοδαπών και εξειδικευμένες υποδιευθύνσεις που ασχολούνται με συγκεκριμένα αδικήματα (πχ Υποδιεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών στην Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής).

Μεταξύ αυτών, η Υποδιεύθυνση Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και Εμπορίας Ανθρώπων φαίνεται βάσει τίτλου να εστιάζει στο κομμάτι της «οργάνωσης» του εγκλήματος⁴, χωρίς ωστόσο να παραβλέπεται ότι και οι υπόλοιπες υπηρεσίες μπορούν να ερευνήσουν αδικήματα τα οποία, στη σοβαρότερη μορφή τους, παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά που περιγράφονται στο άρθρο 187 ΠΚ⁵ ή γενικότερα στο ΟΕ⁶. Στην ίδια Υποδιεύθυνση λειτουργεί επίσης το Τμήμα Προστασίας Μαρτύρων, το οποίο είναι αρμόδιο για την εφαρμογή του προαναφερθέντος πλαισίου και τον επιχειρησιακό σχεδιασμό.

Σε πληροφοριακό επίπεδο, η Διεύθυνση Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών⁷ αποτελεί τον κόμβο διαχείρισης προανακριτικών δεδομένων με σκοπό την πρόληψη και καταπολέμηση του εγκλήματος είτε αυτοτελώς είτε υποστηρικτικά σε άλλες υπηρεσίες.

3.2.2.2. Το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή

Ασκεί παρεμφερή καθήκοντα με την Ελληνική Αστυνομία, με διαφορετική χωρική αρμοδιότητα. Μέρος της αποστολής του αποτελεί η πρόληψη, καταστολή και δίωξη διαφόρων εγκλημάτων, η

⁴ Ελληνική Αστυνομία: Τι αρμοδιότητες έχει η Υπηρεσία Οργανωμένου Εγκλήματος και για ποιες περιπτώσεις μπορώ να επικοινωνήσω;, διαθέσιμο: [https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/eboria-anthropon/ti-armodiotites-echei-i-ypiresia-organomenou-egklimatos-kai-gia-poies-periptoseis-boro-na-epikoinoniso/](https://www.astynomia.gr/odigos-tou-politi/chrisimes-symvoules/eboria-anthropon/ti-armodiotites-echei-i-ypiresia-organomenou-egklimatos-kai-gia-poies-periptoseis-μπορω-να-επικοινωνησω/)

⁵ Για περισσότερα βλ. κατά καιρούς ανακοινώσεις του φορέα στον ιστότοπο <https://www.astynomia.gr/category/genikes-anakoinoseis-archigeiou-ellinikis-astynomias/genikes-anakoinoseis-archigeiou-ellinikis-astynomias-2024/>

⁶ Βλ. 2.1.

⁷ Ελληνική Αστυνομία: Διεύθυνση Διαχείρισης και Ανάλυσης Πληροφοριών, διαθέσιμο: <https://www.astynomia.gr/elliniki-astynomia/eidikes-ypiresies/diefthynsi-diacheirisis-kai-analysis-pliroforion/>

φύλαξη των θαλάσσιων συνόρων καθώς και η διαχείριση πληροφοριακών ζητημάτων σχετικά με τη δημόσια ασφάλεια⁸.

Μεταξύ των υπηρεσιών που λειτουργούν προς τον σκοπό αυτό και πέραν των τοπικών μονάδων, συγκαταλέγονται η Διεύθυνση Ασφάλειας και Προστασίας Θαλάσσιων Συνόρων, η Διεύθυνση Επιχειρήσεων και η Διεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών και Λαθρεμπορίου⁹.

3.2.2.3. Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος

Η ΓΔ ΣΔΟΕ¹⁰ υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και έχει ως αποστολή την έρευνα και δίωξη εγκλημάτων οικονομικού χαρακτήρα, τον έλεγχο των ειδών και ουσιών που βρίσκονται υπό απαγόρευση ή ειδικό καθεστώς και άλλα αδικήματα τα οποία αποτελούν συνήθεις δραστηριότητες του ΟΕ.

Εντός αυτής λειτουργούν επιχειρησιακές μονάδες (ΕΔ ΣΔΟΕ Αττικής και Μακεδονίας), τμήματα πληροφοριών (ΚΥ ΣΔΟΕ / Διεύθυνση Στρατηγικού Σχεδιασμού και Προγραμματισμού Ερευνών / Τμήμα Β' – Συλλογής, Επεξεργασίας & Ανάλυσης Πληροφοριών) αλλά και η εθνική μονάδα ανάκτησης περιουσιακών στοιχείων από εγκληματικές δραστηριότητες (ΑΡΟ)¹¹.

3.2.2.4. Η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων

Στα πλαίσια της γενικότερης αποστολής της, συμβάλλει στην καταπολέμηση της φοροδιαφυγής του λαθρεμπορίου και της φορολογικής απάτης, από φορολογικής και τελωνειακής πλευράς, είτε από μόνη της είτε σε συνεργασία με άλλους φορείς¹².

⁸ Αρχηγείο ΛΣ-ΕΛΑΚΤ: Δημόσια και Κρατική Ασφάλεια, διαθέσιμο: <https://www.hcg.gr/el/istoria-organosi/armodiotites/dhmosia-kai-kratikh-asfaleia/>, Πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος, διαθέσιμο: <https://www.hcg.gr/el/istoria-organosi/armodiotites/prolhps-h-katastolh-toy-egklhmatos/>

⁹ Αρχηγείο ΛΣ-ΕΛΑΚΤ: Κλάδος Ασφάλειας και Αστυνόμευσης, διαθέσιμο: <https://www.hcg.gr/el/organwsh/kladoi-ls-elakt/klados-a/>

¹⁰ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών: Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, διαθέσιμο: <https://minfin.gov.gr/forologiki-politiki/soma-dioxis-oikonomikou-egklhmatos/>

¹¹ Europol: Greece, διαθέσιμο: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/member-states/greece>

¹² ΑΑΔΕ: Αποστολή & αρμοδιότητες, διαθέσιμο: <https://www.aade.gr/aade/apostoli-armodiotites>

3.2.3. Η Υπηρεσία Προστασίας Μαρτύρων

Αποτελεί τμήμα της Υποδιεύθυνσης Αντιμετώπισης Οργανωμένου Εγκλήματος και Εμπορίας Ανθρώπων και, βάσει των Π.Δ. 29/2021 και 7/2017 απολαμβάνει υπηρεσιακή αυτονομία, ενώ οι ενέργειές της, κρίνονται διαβαθμισμένες ως προς την γνωστοποίηση σε τρίτους¹³.

3.2.4. Η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3649/2008, έχει μεταξύ άλλων ως αποστολή την προστασία της εθνικής ασφάλειας και την πρόληψη – αντιμετώπιση δραστηριοτήτων ομάδων ΟΕ. Για την εκπλήρωση της αποστολής της, σύμφωνα με το άρθρο 6 του ίδιου Νόμου, όλες οι υπηρεσίες του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα οφείλουν να παρέχουν πληροφορίες σε αρμόδιους υπαλλήλους της.

Στα πλαίσια της αποστολής της, ρητά έχει ως αντικείμενο, μεταξύ άλλων, την πρόληψη και αντιμετώπιση δραστηριοτήτων ομάδων ΟΕ. Σύμφωνα με το άρθρο 6 § 2 του Ν. 5002/2022, μπορεί να προβαίνει σε άρση απορρήτου των επικοινωνιών, όταν ερευνάται και το αδίκημα του άρθρου 187 ΠΚ.

Ωστόσο, δραστηριότητες του ΟΕ, ακόμα κι αν δεν πληρούν την νομοτυπική μορφή της συγκεκριμένης διάταξης¹⁴, ενδεχομένως να αποτελούν απειλή για την εθνική ασφάλεια (Romm, 1993, pp. 1–8; Ruggiero, 2012, p. 7), οπότε τυγχάνει εφαρμογής και το άρθρο 4.

3.2.5. Η Α' Μονάδα της ΑΚΝΕΕΔ

Η τωρινή μορφή της καθορίζεται από τον Ν. 4557/2018. Είναι αρμόδια για την διαχείριση των πληροφοριών που παρέχονται από τις υπόχρεες οντότητες -προβλέπονται στον ίδιο Νόμο- καθώς και έτερες πληροφορίες που προέρχονται από ιδιώτες, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, την διενέργεια επιχειρησιακών αναλύσεων όταν υπάρχουν ενδείξεις τέλεσης σοβαρής και οργανωμένης περίπτωσης ΕΧ κλπ¹⁵, ενώ παράλληλα μπορεί να προβαίνει σε δεσμεύσεις

¹³ Βλ. 3.2.2.1.

¹⁴ Βλ. 2.1. και 3.1.1.

¹⁵ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών: Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, διαθέσιμο: [https://minfin.gov.gr/oikonomiki-politiki/katapolemisi-nomimopoiisis-esodon-apo-egklimatikes-drastiriotites/](https://minfin.gov.gr/oikonomiki-politiki/katapolemisi-nomimopoiisis-esodon-apo-egklimatikes-drastiriotites/archi-katapolemisi-tis-nomimopoiisis-esodon-apo-egklimatikes-drastiriotites/)

περιουσιακών στοιχείων και να αποστέλλει πληροφορίες σε έτερες υπηρεσίες, εφόσον κρίνει ότι τις αφορούν.

3.2.6. Τα υπόχρεα πρόσωπα

Ο Ν. 4557/2018 θεσπίζει και την υποχρέωση ιδιωτών (σύστημα δέουσας επιμέλειας) που δραστηριοποιούνται σε διάφορους τομείς της οικονομίας (πχ τραπεζικά ιδρύματα, μεσίτες, ασφαλιστικές εταιρίες, λογιστές, συμβολαιογράφους κλπ) για αξιολόγηση του προφίλ του πελάτη τους και έλεγχο της συμπεριφοράς του (Οββαδίας, 2007). Σε περίπτωση που η γενικότερη δραστηριότητα ή κάποια επιμέρους συναλλαγή κριθεί ως ύποπτη, έχουν την υποχρέωση αναφοράς στην Α' Μονάδα της ΑΚΝΕΕΔ. Κατά τον ίδιο Ν., σε περίπτωση που κρίνουν ότι ο συναλλασσόμενος δεν πληροί ορισμένα κριτήρια, μπορούν να αρνηθούν τη διενέργεια της ζητούμενης συναλλαγής.

3.2.7. Τα σωφρονιστικά καταστήματα

Κατά την συγγραφή του παρόντος, στην Ελλάδα λειτουργούν συνολικά 36 σωφρονιστικά καταστήματα, εκ των οποίων τα 26 είναι κλειστού τύπου και τα 24 από αυτά φαίνονται λειτουργικά¹⁶. Σε αυτά εκτελούνται τόσο οι αποφάσεις των τακτικών ποινικών Δικαστηρίων, όσο και το μέτρο της προσωρινής κράτησης.

3.3. Η συνολική θεώρηση του συστήματος πρόληψης και καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος

Το ΟΕ τυποποιείται σε άρθρο του ΠΚ (187) το οποίο ακολουθεί το μοντέλο της επιχειρησιακής δομής¹⁷, προβλέποντας, ωστόσο και την τιμώρηση ομάδων οι οποίες δεν έχουν τα σχετικά «αυστηρά» χαρακτηριστικά της § 1 καθώς και την υποστήριξη των οργανώσεων αυτών, προφανώς από «εξωτερικούς συνεργάτες / υποστηρικτές».

Ο τρόπος έρευνας και δίωξής του, ορίζεται περιοριστικά στα άρθρα του ΚΠΔ, σύμφωνα με τα οποία τίθενται και τα άκρα όρια του ποινικοκατασταλτικού συστήματος τόσο ως προς την

¹⁶ Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη / Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής: Στοιχεία Σωφρονιστικών Καταστημάτων, διαθέσιμο: <https://www.ggap.gov.gr/stoixeia-sofronistikon-katastimaton/>

¹⁷ Βλ. 2.1.

ευρύτερη λειτουργία του όσο και ως προς τα ειδικότερα μέσα που μπορεί να χρησιμοποιεί κατ' αυτού, σύμφωνα με την διαδικαστική εξειδίκευση της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της νομιμότητας και των ατομικών δικαιωμάτων (Ανδρουλάκης, 2007, σσ. 6–8; Βλαχόπουλος, 2017, σσ. 187–190).

Περαιτέρω, τα άτομα τα οποία προβαίνουν σε ουσιαστικές αποκαλύψεις για ομάδες του ΟΕ, προστατεύονται με διαφορετικού είδους μέσα, ανάλογα με την εκτίμηση της απειλής και άλλες παραμέτρους.

Ως προς τις υπηρεσίες που καλούνται να εφαρμόσουν την σχετική νομοθεσία, μπορούν να διακριθούν οι εξής ομάδες, ανάλογα με το έργο που επιτελούν:

1. Υπηρεσίες Πληροφοριών
2. Υπηρεσίες προανάκρισης
3. Υπηρεσίες ελέγχων
4. Εισαγγελικές Αρχές
5. Δικαστικές Αρχές
6. Σωφρονιστικό σύστημα
7. Συνεργαζόμενοι φορείς του ιδιωτικού τομέα
8. Ευρύτερος Δημόσιος Τομέας

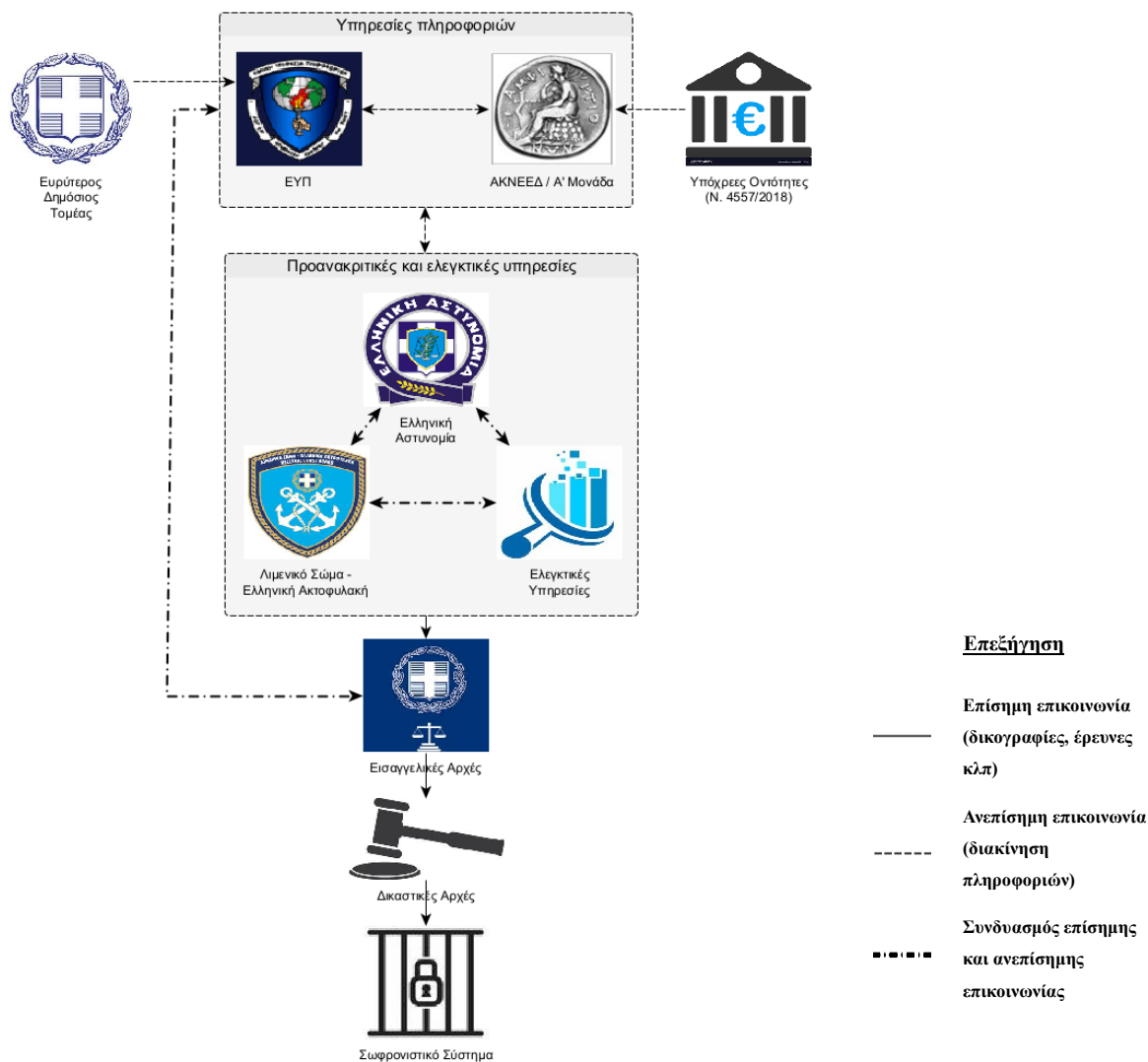
Οι ανωτέρω κατηγορίες σχηματίστηκαν βάσει της φύσης και του χαρακτηρισμού κάθε υπηρεσίας, χωρίς βέβαια να σημαίνει ότι ασκούν περιοριστικά πάντα τα ανάλογα καθήκοντα. Αυτό αποδεικνύεται κυρίως από τα εξής:

- Το θεσμικό πλαίσιο της ΑΚΝΕΕΔ, πέραν από την ανάλυση των σχετικών πληροφοριών και την ανταλλαγή αυτών με συναρμόδιες υπηρεσίες, της δίνει την ευχέρεια δέσμευσης περιουσιακών στοιχείων υπό προϋποθέσεις¹⁸.
- Η ΕΥΠ, πέραν του πληροφοριακού χαρακτήρα της, φέρεται τουλάχιστον μία φορά κατά το παρελθόν να έχει υποβάλλει πόρισμα έρευνάς της στη Δικαιοσύνη σχετικά με υπόθεση ΟΕ (Σουλιώτης, 2021).

¹⁸ Βλ. άρθρο 42 του Ν. 4557/2018.

- Οι προανακριτικές υπηρεσίες, στα πλαίσια της γενικότερης αποστολής τους ανταλλάσσουν αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τα εγκλήματα επί των οποίων επιλαμβάνονται (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, 2017).
- Οι υπηρεσίες ελέγχων μπορούν να συνδράμουν τις προανακριτικές αρχές στο έργο τους, ασκώντας κατ' ουσίαν κι αυτές προανακριτικό έργο ('ΑΑΔΕ: Σφράγισαν βενζινάδικο στο Χαϊδάρι για νοθευμένα καύσιμα - Βίντεο και φωτογραφίες', 2023).
- Τα υπόχρεα πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα, όπως αυτά ορίζονται από τον Ν. 4557/2018, πέραν του δέοντος ελέγχου και της υποχρέωσης αναφοράς, μπορούν να μην προχωρήσουν σε ικανοποίηση αιτήματος συναλλαγής προσώπου¹⁹, επιβάλλοντας μία άτυπη κύρωση σε αυτό.
- Ο ευρύτερος Δημόσιος Τομέας μπορεί να ασκεί το έργο βάσει επίσημων αρμοδιοτήτων (πχ διαχειριστικοί έλεγχοι) ή να συμμετέχει σε πληροφοριακές ροές.

¹⁹ Βλ. 3.2.5.

Σχεδιάγραμμα 1: Οι υπηρεσίες που έχουν ως αποστολή την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και οι σχέσεις μεταξύ τους

Όπως αποτυπώνεται και στο παραπάνω σχήμα οι φορείς συνδέονται μεταξύ τους μέσω πληροφοριακών και ερευνητικών ροών, όπως προκύπτουν οι σχετικές αρμοδιότητες από την φύση της κάθε μίας.

Έχουν διάφορες μορφές και κατατάσσονται σε διάφορα επίπεδα της κρατικής δομής. Ορισμένες από αυτές, από την σκοπιά της ανεξαρτησίας σε σχέση με τη Δημόσια Διοίκηση και την Κυβέρνηση, κατατάσσονται ως εξής:

Σχεδιάγραμμα 2: Οι διάφοροι βαθμοί ανεξαρτησίας των υπηρεσιών που έχουν ως αντικείμενο την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος

1. Οι Δικαστικές και Εισαγγελικές Αρχές, βάσει των άρθρων 88 επ. Σ, απολαμβάνουν προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, η ιδιότητα των συγκεκριμένων λειτουργών είναι ισόβια και οι αποδοχές τους ρυθμίζονται ως ειδικό θέμα.
2. Η AKNEED, βάσει του Ν. 4557/2018, είναι διοικητικά και λειτουργικά ανεξάρτητη. Στοιχεία που ενισχύουν το χαρακτηριστικό αυτό είναι αφενός ότι Πρόεδρός της διορίζεται εν ενεργεία ή επί τιμή ανώτατος εισαγγελικός λειτουργός και ότι τόσο ο ίδιος, όσο και τα μέλη της, αν και προέρχονται από διάφορες έτερες υπηρεσίες και φορείς, αποφασίζουν ανεξάρτητα, δεσμευόμενοι μόνο από τον νόμο και την συνείδησή τους.
3. Η ΕΥΠ, βάσει της § 4 του άρθρου 21 του Ν. 4622/2019, υπάγεται στην Προεδρία της Κυβέρνησης.

4. Το ΛΣ – ΕΛΑΚΤ, η ΕΛΑΣ και τα σωφρονιστικά καταστήματα υπάγονται το μεν πρώτο στο Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, το δε δεύτερο και τρίτο στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.
5. Οι ελεγκτικές υπηρεσίες εντοπίζονται σε διαφορετικά επίπεδα της Δημόσιας Διοίκησης. Συγκεκριμένα, οι φοροελεγκτικές και τελωνειακές υπηρεσίες ανήκουν στην ΑΑΔΕ, η οποία έχει ίδιο καθεστώς με την ΑΚΝΕΕΔ, όπως προβλέπεται στον Ν. 4389/2016. Το ΣΔΟΕ υπάγεται στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

4. Το διεθνές περιβάλλον

Το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης δημιούργησε νέες ανάγκες για διεθνή ρύθμιση θεμάτων που υπερβαίνουν τα κρατικά σύνορα. Ο διαπιστωμένος διεθνικός χαρακτήρας του ΟΕ²⁰ και η απειλή που δημιουργεί ακόμα και για τα ίδια τα κράτη (Ρούκουνας, 2015, σσ. 24–25; Ruggiero, 2012, p. 7), οδήγησε τόσο στη δημιουργία νέων διεθνών οργανισμών, οργάνων εντός ήδη υπαρχόντων και στη σύναψη συνθηκών και γενικότερα δικαίου διεθνούς χαρακτήρα.

4.1. Οι διεθνείς οργανισμοί

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο συστάθηκε πληθώρα διεθνών οργανισμών (Κυριακόπουλος & Μπρεδήμας, 2016, σσ. 27–29), η λειτουργία των οποίων συνεχίζεται μέχρι και στις μέρες μας με μέρος αυτών να επηρεάζει τις ακολουθούμενες πολιτικές ενάντια στο ΟΕ. Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι εξής:

1. Ο ΟΗΕ: Δημιουργήθηκε μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο το 1945 από 51 κράτη με αρχικό στόχο την αποφυγή των πολεμικών συγκρούσεων. Σήμερα αριθμεί 193 χώρες – μέλη και στοχεύει, πέραν του λόγου σύστασής του όπως αυτός προαναφέρθηκε, στην προαγωγή της δημοκρατίας, στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη και στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων²¹.

Στα πλαίσια αυτού, λειτουργεί το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα²² (United Nations Office on Drugs and Crime), το οποίο έχει ως γενικότερη αποστολή την παροχή συνδρομής στα κράτη – μέλη σχετικά με την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση των απειλών που προκαλούνται από το έγκλημα.

2. Η Interpol: Αποτελεί έναν οργανισμό που συστάθηκε το 1923 και σήμερα αριθμεί 196 κράτη – μέλη. Σκοπός του είναι η διευκόλυνση της ανταλλαγής στοιχείων και

²⁰ Βλ. και 2.1.

²¹ Ηνωμένα Έθνη / Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ, διαθέσιμο: <https://unric.org/el/>

²² UNODC: who we are and what we do, διαθέσιμο: https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/UNODC-at-a-glance_PRINT.pdf

πληροφοριών σχετικά με εγκλήματα και εμπλεκόμενα σε αυτά πρόσωπα καθώς και η μετάδοση τεχνογνωσίας σχετικά με την πρόληψη και την καταστολή τους²³.

3. Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF): Πρόκειται για ένα διακυβερνητικό σώμα το οποίο συστάθηκε το 1989. 200 κράτη ακολουθούν τις πρακτικές του και διαμορφώνει τις διεθνείς πολιτικές / πρότυπα γύρω την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Επίσης, μέσω διάφορων μηχανισμών ελέγχει την ικανότητα των κρατών και την καταπολέμηση των συγκεκριμένων φαινομένων²⁴.
4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση: Αποτελεί μετεξέλιξη προηγούμενων σχηματισμών και χαρακτηριστικό της γνώρισμα είναι ότι αποτελεί έναν υπερεθνικό οργανισμό, υπό την έννοια ότι παράγει δικό της αυτοτελές δίκαιο μέσα από συμπράξεις οργάνων (Συμβούλιο – Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο) τα οποία δεν αποτελούνται αποκλειστικά από εκπροσώπους των εθνικών κυβερνήσεων αλλά εκλέγονται απευθείας από τους πολίτες των κρατών – μελών, δικά της μέσα για την εφαρμογή και την επιβολή αυτού, δικό της προϋπολογισμό (με παραχώρηση ορισμένων πηγών από τα μέλη πχ τελωνειακοί δασμοί) και αμεσότητα στην εφαρμογή του ιδίου δικαίου (Κυριακόπουλος & Μπρεδήμας, 2016, σσ. 50–52; Παπαγιάννης, 2011, σσ. 47–55, 86–115).

Πέραν του πλούσιου νομοθετικού έργου που έχει παράγει στα πλαίσια της καταπολέμησης του ΟΕ και των διεθνών συνθηκών που έχει αυτοτελώς προσχωρήσει ή συνυπογράψει, σημαντική είναι και η αποστολή των εξής υπηρεσιών που ανήκουν σε αυτή:

- Eurojust: Με επί τούτου αποστολή την καταπολέμηση του διεθνικού ΟΕ, διευκολύνει την συνεργασία μεταξύ των δικαστικών αρχών των κρατών – μελών μέσα από τον συντονισμό των ενεργειών τους σε στρατηγικό (ανίχνευση νέων απειλών και παροχή γενικών κατευθύνσεων) και επιχειρησιακό επίπεδο (χειρισμός επιμέρους υποθέσεων)²⁵.

²³ Interpol, διαθέσιμο: <https://www.interpol.int/>

²⁴ FATF, διαθέσιμο: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html>

²⁵ European Union Agency for Criminal Justice Cooperation, διαθέσιμο: <https://www.eurojust.europa.eu/>

- Συναφές με την Eurojust είναι το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο για ποινικές υποθέσεις²⁶.
- Europol: Με γνώμονα την επίτευξη των ίδιων στόχων, αποτελεί έναν ευρωπαϊκό δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ των Αρχών Επιβολής του Νόμου λειτουργώντας στα ίδια επίπεδα (στρατηγικό – επιχειρησιακό) με την Eurojust.

4.2. Διεθνείς συμβάσεις και ευρωπαϊκή νομοθεσία

Τα διεθνή όργανα που προβαίνουν σε σύνταξη νομοθετικών κειμένων έχουν προσπαθήσει να δώσουν σαφείς ερμηνείες για το ΟΕ, χωρίς ωστόσο να προβαίνουν σε εξαντλητική και ανελαστική περιγραφή του, λαμβάνοντας υπόψη, τις διαφορετικές μορφές που μπορεί να παρουσιάζει ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κράτος, αλλά και την ιδιομορφία του δικαίου που καλείται κάθε φορά να ενσωματώσει τα σχετικά κείμενα και να αποδειχθεί αποτελεσματικό στην καταπολέμησή του.

Σε επίπεδο ΟΗΕ και δεδομένης της πρότερης χαλάρωσης των συνοριακών ελέγχων (Συμβούλιο της Ευρώπης, χώρος Schengen, ΕΕ), δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στον διεθνικό χαρακτήρα που μπορεί να παρουσιάσει το ΟΕ, με άμεση συνέπεια την ενίσχυση της διακρατικής συνεργασίας στον τομέα αυτό (Paoli & Vander Beken, 2014, pp. 23–24).

Η FATF, ως οργανισμός που λειτουργεί σε διεθνές επίπεδο, διατύπωσε συστάσεις οι οποίες καίτοι δεν έχουν τυπικά δεσμευτικό χαρακτήρα, λειτουργούν ως ιδανικό μοντέλο – πρότυπο, η συμμόρφωση με το οποίο είναι απαραίτητη για την αποφυγή του κινδύνου του χρηματοοικονομικού αποκλεισμού μίας χώρας από τα άλλα κράτη. Συνεπώς, ο κυρωτικός της μηχανισμός είναι τα ίδια τα μέλη της, τα οποία ακολουθούν τα αποτελέσματα των αξιολογητών της (Βασιλαντωνοπούλου, 2019, σσ. 264–271).

Η ΕΕ, από την πλευρά της, δεδομένης της σχετικά μεγαλύτερης ανεξαρτησίας που απολαμβάνει²⁷ έναντι των κρατών μελών της σε σχέση με τον ΟΗΕ και τη FATF, έχει θεσπίσει πληθώρα κανόνων διαφόρων μορφών σχετικά με την καταπολέμηση του ΟΕ (Χριστιανός, 2011, σσ. 37–40).

²⁶ European Judicial Network, διαθέσιμο: <https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn2021/Home/EN>

²⁷ ό.π.

4.2.1. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος

Η συγκεκριμένη σύμβαση (United Nations Office on Drugs and Crime, 2004), υπογράφηκε τον Νοέμβριο του 2000 από 147 κράτη και τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 2003, ενώ πλέον συμμετέχουν σε αυτή 192 κράτη. Σκοπός της είναι η πρόληψη και η καταστολή του διεθνικού ΟΕ και η ενίσχυση της (διακρατικής) συνεργασίας για τον τομέα αυτό, ενώ η συμπερίληψή της διαφθοράς σε αυτή αποτελεί απόδειξη της πεποίθησης της διεθνούς κοινότητας για την μεγάλη συσχέτιση που παρουσιάζουν τα δύο φαινόμενα.

Ως εγκληματική οργάνωση ορίζει την διαρκή, δομημένη -συστάθηκε με σκοπό την τέλεση περισσότερων εγκλημάτων και έχει διακριτούς ρόλους- ομάδα τουλάχιστον τριών ατόμων, η οποία αποσκοπεί στην διάπραξη ενός ή περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων -που τιμωρούνται με ποινή εγκλεισμού τουλάχιστον τεσσάρων ετών-, με απώτερο στόχο την άμεση ή έμμεση απόκομιση περιουσιακού ή άλλου υλικού οφέλους. Η σύμβαση απαιτεί την τιμώρηση της σύστασης, της συμμετοχής, της υποστήριξης, της διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης αλλά και την ποινικοποίηση του ξεπλύματος των κερδών της.

Για τον χαρακτηρισμό του εγκλήματος ως «διεθνικό», πρέπει να διαπιστώνονται ένα από τα εξής 4 στοιχεία: α) η τέλεσή του σε περισσότερο του ενός κράτη, β) η τέλεση του σε ένα κράτος, αλλά η προετοιμασία, η διεύθυνση ή ο σχετικός έλεγχος λαμβάνει χώρα σε άλλο κράτος, γ) η τέλεσή του σε ένα κράτος, αλλά η οργάνωση που το διαπράττει παρουσιάζει δράση -έτερες εγκληματικές δραστηριότητες- σε άλλα κράτη ή δ) η τέλεσή του σε ένα κράτος αλλά οι συνέπειές του επηρεάζουν και άλλα.

Ως προς το ΞΧ που προέρχεται από αδικήματα που τελούνται στα πλαίσια του ΟΕ, επιτάσσει την δημιουργία πλαισίου οντοτήτων (τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρίες, συμβολαιογράφοι κλπ) που εκτίθενται στον κίνδυνο κατάχρησης των υπηρεσιών τους για την νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό την δημιουργία απαιτήσεων ταυτοποίησης των πελατών τους, την αναφορά υπόπτων συναλλαγών και την τήρηση σχετικών αρχείων. Η επικοινωνία και η συνεργασία μεταξύ διαφόρων αρχών -δικωτικών, διοικητικών, ρυθμιστικών κλπ- προτάσσεται ως ουσιώδης, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο με τις ΜΧΠ (FIUs) να αποτελούν το εθνικό κέντρο τήρησης, ανάλυσης και διαμοιρασμού των σχετικών πληροφοριών. Άλλες σχετικές υποχρεώσεις που βασίζονται με την σύμβαση αποτελούν ο έλεγχος της διασυνοριακής διακίνησης

μετρητών, η δημιουργία διακρατικών οργανισμών για την διευκόλυνση της καταπολέμησης του φαινομένου, με την ειδικότερη συνεργασία των δικαστικών, των ρυθμιστικών και των αρχών επιβολής του νόμου να τυγχάνει ειδικής μνείας.

Σημαντική επίσης είναι και η επισήμανση της ανάγκης θέσπισης ευθύνης νομικών προσώπων όταν αυτά συμμετέχουν σε δράση ομάδων ΟΕ, η οποία μπορεί να είναι ποινική ή άλλης φύσεως (πρόστιμο, διοικητική ποινή κλπ).

Οι δυνατότητες κατάσχεσης, δέσμευσης και δήμευσης των προϊόντων του εγκλήματος είναι βασικό εργαλείο για την επίτευξη των στόχων της σύμβασης, με επιφύλαξη βέβαια αν αυτά περιήλθαν στην κατοχή καλόπιστων τρίτων. Οι εξουσίες αυτές επεκτείνονται και στην περιουσία που αποτελεί ωφέλημα που προέρχεται από τα προϊόντα του εγκλήματος, που μετατράπηκε από αυτά ή που αναμείχθηκε με αυτά (μέχρι το μέρος του προϊόντος βέβαια). Αξιοσημείωτο είναι ότι οι κρατικές αρχές μπορούν να καλούν τον ερευνώμενο να αποδείξει το νόμιμο της απόκτησης της περιουσίας (αντιστροφή του συνήθους βάρους απόδειξης της ποινικής διαδικασίας), εφόσον βέβαια κάτι τέτοιο γίνεται αποδεκτό από τις εθνικές νομοθεσίες.

Η δικαστική συνδρομή μεταξύ κρατών, υπό τον όρο της αμοιβαιότητας, βέβαια, μπορεί να περιλαμβάνει την κατάσχεση ή την δέσμευση περιουσιακών στοιχείων, την εξέταση μαρτύρων ή την μεταφορά αυτών στο αιτούν κράτος, την σύλληψη ή την μεταγωγή κατηγορουμένων, την εφαρμογή δικαστικών εγγράφων (πχ εντάλματα), την διενέργεια ερευνών, αυτοψιών ή πραγματογνωμοσυνών, την παροχή στοιχείων, την ανίχνευση των προϊόντων του ΟΕ, την διευκόλυνση προσώπων που επιθυμούν να παρέχουν πληροφορίες σε έτερο κράτος ή οποιοδήποτε άλλο είδος βοήθειας. Συνεργασία ζητείται και σε επίπεδο αρχών επιβολής του νόμου σε συναφή, με αυτά που προαναφέρθηκαν, ζητήματα.

Προβλέπεται επίσης η διενέργεια κοινών ερευνών (με περισσότερα του ενός συμμετέχοντα κράτη) αλλά και η χρήση ειδικών ερευνητικών μεθόδων όπως οι επιχειρήσεις υπό κάλυψη (undercover operations), η παρακολούθηση με ηλεκτρονικά ή άλλα μέσα κλπ.

Άλλα θέματα που τίγονται είναι η ανάγκη ποινικοποίησης της παρακώλυσης της δικαιοσύνης με πράξεις διαφθοράς, άσκηση βίας ή απειλή αυτής, το επαρκές επίπεδο προστασίας μαρτύρων, η επανένταξη των προσώπων που εμπλέκονται στο ΟΕ, η προώθηση συνεργασιών δημόσιου και

ιδιωτικού τομέα καθώς και η καθιέρωση προτύπων καλής συμπεριφοράς, ελέγχου και ακεραιότητας σε αυτούς.

4.2.2. Οι 40 συστάσεις της FATF

Η FATF, ως οργανισμός που εξειδικεύεται στην καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες έχει παράγει πλούσιο υλικό σχετικά με επιμέρους ζητήματα, όπως εθνικές εκτιμήσεις κινδύνων, αναδυόμενες απειλές, αμοιβαίες αξιολογήσεις κλπ. Ωστόσο, οι 40 συστάσεις της, οι οποίες διατυπώθηκαν για πρώτη φορά το 1990, αποτελούν το θεμελιώδες πλαίσιο λειτουργίας της και συμμόρφωσης των μελών και των συνεργαζόμενων κρατών. Μερικές από αυτές προβλέπουν τις εξής υποχρεώσεις (2012):

1. Την υιοθέτηση μίας προσέγγισης εκτίμησης κινδύνου (RBA) και την ανάληψη ανάλογων μέτρων / διαμόρφωση αποτελεσματικών πολιτικών.
2. Την ενίσχυση της εγχώριας και διεθνούς συνεργασίας.
3. Την ξεχωριστή τυποποίηση του ΞΧ σε σχέση με όλα τα σοβαρά εγκλήματα και σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος βασικών αδικημάτων.
4. Την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων για έρευνα, ανάλυση, ανίχνευση, δέσμευση και κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος ή ισοδύναμης αξίας περιουσίας.
5. Την θέσπιση υποχρέωσης εφαρμογής του συστήματος δέουσας επιμέλειας από πρόσωπα που εκτίθενται στον κίνδυνο χρήσης τους για νομιμοποίηση εγκληματικών εσόδων (τραπεζικά ιδρύματα, εταιρίες μεταφοράς αξιών – MVTs, καζίνο κλπ) σε διάφορες περιστάσεις της επαγγελματικής δραστηριότητάς τους και σε διάφορα επίπεδα βάσει του εκτιμώμενου κινδύνου (πχ ΠΕΠ, χώρες υψηλού κινδύνου), την τήρηση αρχείων και τη δημιουργία συστήματος εσωτερικού ελέγχου.
6. Την επαρκή και αποτελεσματική εποπτεία των προσώπων αυτών.
7. Την τήρηση πληροφοριών σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο των νομικών προσώπων ή τυχόν συμπράξεων / κοινοπραξιών.
8. Την δημιουργία ΜΧΠ και την εξασφάλιση ερευνών για το αδίκημα από τις αρχές επιβολής του νόμου και εν γένει αρχές που διερευνούν εγκλήματα.

4.2.3. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία

Ακόμα και πριν την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος, η ΕΕ είχε ήδη ακολουθήσει παρόμοια τακτική προσδιορισμού των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του ΟΕ. Η οργανωμένη εγκληματική ομάδα διέπεται από τα εξής χαρακτηριστικά (Council of the European Union, 1997, pp. 12–13):

1. αποτελείται από περισσότερα από δύο άτομα,
2. έχει διακριτούς ρόλους,
3. λειτουργεί για μεγάλη ή αόριστη διάρκεια,
4. διέπεται με πειθαρχία και έλεγχο,
5. πιθανολογείται ότι τελεί ή πρόκειται να τελέσει εγκλήματα,
6. παρουσιάζει με διεθνή δράση,
7. ασκεί βία ή άλλες μεθόδους εκφοβισμού,
8. χρησιμοποιεί εμπορικές ή γενικότερα επιχειρηματικές δομές,
9. εμπλέκεται σε ΞΧ,
10. έχει επιρροή στην πολιτική, στα ΜΜΕ, στη δημόσια διοίκηση, στις δικαστικές αρχές ή στην οικονομία και
11. κινητοποιείται από την επιδίωξη για κέρδος ή γενικότερα απόκτηση / διατήρηση ισχύος

Για να χαρακτηριστεί ένα έγκλημα ως «οργανωμένο», πρέπει να συγκεντρώνει τουλάχιστον 6 από αυτά τα χαρακτηριστικά με τα 4 από αυτά να είναι υποχρεωτικά τα 1,3,5 και 11.

Δεδομένης της υπερπληθώρας νομοθετικών και ηπίου δικαίου (soft law) κειμένων της ΕΕ που αφορούν την πρόληψη και καταπολέμηση του ΟΕ, αναλύονται ορισμένα από αυτά τα οποία κρίνονται ως πιο αντιπροσωπευτικά (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο & Συμβούλιο, 2015, 2019; Συμβούλιο, 2008).

4.2.3.1. Η Απόφαση – πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου

Την 24^η Οκτωβρίου 2008, το Συμβούλιο προχώρησε στην έκδοση μίας τέτοιας απόφασης με σκοπό την βελτίωση και την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών των κρατών – μελών της ΕΕ για την καταπολέμηση του ΟΕ, το οποίο σύμφωνα με το κείμενο εντάσσεται στα «διασυνοριακά

προβλήματα». Μεταξύ των υπολοίπων απαιτήσεων της Απόφασης, προβλέπεται και το αυτεπάγγελο της δίωξης και της έρευνας των σχετικών εγκλημάτων.

Σύμφωνα με αυτή, η εγκληματική οργάνωση χαρακτηρίζεται από:

1. Διαρθρωμένη ένωση άνω των 2 συμμετεχόντων,
2. Διάρκεια ύπαρξης,
3. Τέλεση εγκλημάτων που επισύρουν στερητική της ελευθερίας ποινή ή μέτρο ασφαλείας με μέγιστη διάρκεια τουλάχιστον 4 έτη και
4. Σκοπό έμμεσου ή άμεσου προσπορισμού οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους.

Διασαφηνίζεται ότι ο όρος «διαρθρωμένη ένωση» δεν αφορά ενώσεις που έγιναν για την διάπραξη ενός εγκλήματος, δεν απαιτείται να έχει επίσημα καθορίσει τους ρόλους των μελών, δεν χρειάζεται συνέχεια στην συμμετοχή αυτών (εναλλαγή των μελών) ή να έχει ανεπτυγμένη διάρθρωση.

Πέραν της ίδρυσης και συμμετοχής σε τέτοια οργάνωση, ζητείται η ποινικοποίηση της υποστήριξης αυτής εν γνώσει των παράνομων δραστηριοτήτων της αλλά και της απλής συμφωνίας σύστασης της χωρίς να προκύψει η συμμετοχή, αν εν τέλει βέβαια η οργάνωση δημιουργηθεί

Εφόσον ο κατηγορούμενος παύσει την δραστηριότητά του και συνδράμει τις αρχές με πληροφορίες που δεν θα μπορούσαν να αποκτηθούν αλλιώς, τότε είναι δυνατόν να του επιβληθεί μειωμένη ποινή ή να απαλλαχθεί εντελώς από αυτή.

Επιπρόσθετα και σε σχέση με τα νομικά πρόσωπα, σωρευτικά με τους εκάστοτε αυτοτελείς των επιμέρους δραστηριοτήτων, ζητείται η ποινική τυποποίηση των εξής περιπτώσεων: α) Έγκλημα φυσικού προσώπου σε όφελος του νομικού προσώπου, είτε αυτό ενεργεί ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του και έχει αντιπροσωπευτική, αποφασιστική ή διαχειριστική / διοικητική αρμοδιότητα, β) Παράλειψη εποπτείας ή ελέγχου από αρμόδιο φυσικό πρόσωπο που λειτουργεί εντός νομικού προσώπου, η οποία επιτρέπει την τέλεση από άλλο φυσικό πρόσωπο των αξιόποινων πράξεων. Οι ποινές που μπορούν να επιβληθούν είναι διοικητικής και οικονομικής φύσεως και φτάνουν έως την αναγκαστική (δικαστική) εκκαθάρισή του και το κλείσιμο των εγκαταστάσεων που αποτέλεσαν μέσο για την τέλεση των πράξεων.

4.2.3.2. Η Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί ουσιαστικά τον εκσυγχρονισμένο ευρωπαϊκό κώδικα καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Αναγνωρίζοντας ρητά την επιδίωξη των εγκληματικών οργανώσεων για να αποκομίσουν όφελος από τις δραστηριότητές τους αλλά και το ενδιαφέρον του να το νομιμοποιήσουν και να το επανεισάγουν στην νόμιμη οικονομία (κατ' ουσίαν με τις πράξεις ΞΧ), προβλέπει πληθώρα υποχρεώσεων που πρέπει να εκπληρωθούν από τα κράτη – μέλη. Μερικές από αυτές είναι:

1. Η τυποποίηση του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και ο προσδιορισμός των βασικών αδικημάτων από τα οποία προέρχεται το σχετικό όφελος που πρόκειται να νομιμοποιηθεί (ποινικού χαρακτήρα πρόβλεψη).
2. Η κατάστροψη συστήματος προσώπων / οντοτήτων (υπόχρεα πρόσωπα) που υποχρεούνται να αναλάβουν δράσεις πρόληψης και καταστολής του φαινομένου σε συνεργασία με τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες (ΜΧΠ) και η κατάρτιση κατάλληλου πλαισίου (δέουσα επιμέλεια) άσκησης της συγκεκριμένης λειτουργίας από αυτά (κανονιστικού χαρακτήρα πρόβλεψη).
3. Η δημιουργία αντίστοιχου πλαισίου εποπτών των υπόχρεων προσώπων, σχετικά με την συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στην Οδηγία.
4. Η θέσπιση φορέα για την αντιμετώπιση τη συγκεκριμένης εγκληματικής δραστηριότητας σε εθνικό επίπεδο.
5. Η επισήμανση κρατών εκτός της ΕΕ τα οποία χαρακτηρίζονται ως «χώρες υψηλού κινδύνου», λόγω στρατηγικών ανεπαρειών που μπορούν να παρουσιάζουν απέναντι στο ΞΧ.
6. Η τήρηση βάσης δεδομένων με τα στοιχεία πραγματικών δικαιούχων νομικών οντοτήτων που εδρεύουν στις επικράτειες των κρατών – μελών και καταπιστευμάτων, στο οποίο έχουν πρόσβαση οι ΜΧΠ, οι λοιπές αρμόδιες αρχές, τα υπόχρεα πρόσωπα για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους και τρίτοι εφόσον αποδειχθεί ότι έχουν εύλογο συμφέρον.

7. Παρόμοιες προβλέψεις με τις συστάσεις της FATF²⁸ σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αρμοδίων αρχών και ΜΧΠ καθώς και τις αναλυτικές αρμοδιότητες της ΜΧΠ.
8. Η καθιέρωση δικτύου ανταλλαγής πληροφοριών σε επίπεδο ΕΕ, όπου οι ΜΧΠ θα ανταλλάσσουν στοιχεία και θα μπορούν να χρησιμοποιούν όλες τις εξουσίες τους για την απάντηση σχετικών ερωτημάτων.

4.2.3.3. Η Οδηγία 2019/1153 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Το νομοθέτημα αυτό ορίζει ότι πρέπει να προσδιοριστούν οι διωκτικές αρχές που θα έχουν εύκολη και γρήγορη πρόσβαση σε αυτές, μέσω κεντρικού μητρώου τραπεζικών λογαριασμών και που θα επικοινωνούν και θα ανταλλάσσουν στοιχεία με τις ΜΧΠ. Περιορισμοί σε αυτό αποτελεί η ειδική εξουσιοδότηση σε ορισμένα πρόσωπα για τις ενέργειες αυτές, η εξασφάλιση μέτρων σχετικά με την εμπιστευτικότητα αυτών και η εποπτεία τους από υπεύθυνους επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων (GDPR – Οδηγία 2016/680).

Από πλευράς της ΜΧΠ, αυτή οφείλει να απαντά σε εύλογο χρόνο στις ειδικά ορισθείσες αρχές, εφόσον οι ζητούμενες ή ανευρεθείσες πληροφορίες θεωρούνται αναγκαίες για την καταπολέμηση σοβαρών εγκλημάτων, εκτός αν πιθανολογεί ότι η παροχή αυτή θα δυσχεράνει διενεργούμενες έρευνες ή αναλύσεις. Σε περίπτωση που η ΜΧΠ αποστέλλει η ίδια τέτοιο αίτημα, οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται πάντοτε να απαντήσουν.

Οι χρηματοοικονομικές πληροφορίες, υπό προϋποθέσεις, είναι δυνατό να διακινούνται και μεταξύ αρχών διαφορετικών κρατών. Εφόσον, βέβαια, πρόκειται για πληροφορία που παρασχέθηκε από τη ΜΧΠ προς άλλες υπηρεσίες και αυτές επιθυμούν να την διακινήσουν, οφείλουν να λάβουν πρώτα την συγκατάθεσή της.

Σε ό,τι αφορά τον οργανισμό της Europol, οι εθνικές υπηρεσίες μπορούν να αποστέλλουν σχετικά στοιχεία σε αυτή κατόπιν αιτημάτων κάτι το οποίο μπορεί να συμβαίνει και στην περίπτωση της ΜΧΠ -τουλάχιστον με την εθνική μονάδα Europol-, στον βαθμό που θα προβλεφθεί από το εκάστοτε κράτος – μέλος.

²⁸ ό.π.

5. Η αξιολόγηση του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής και η προσαρμογή του στο διεθνές περιβάλλον

Όπως ήδη προαναφέρθηκε, η έννοια του ΟΕ έχει λάβει πληθώρα ερμηνειών που μπορούν να εστιάζουν στη δομή, στις σχέσεις, στις συνθήκες που το δημιουργούν ή το βοηθούν να αναπτυχθεί κλπ²⁹. Στο παρόν κεφάλαιο, βάρος θα δοθεί στον νομικό ορισμό του ΠΚ (άρθρο 187) ενώ θα επιχειρηθούν συσχετίσεις και με τις άλλες εγκληματολογικές ερμηνείες του.

Κατ' αρχάς, θα επιχειρηθεί μία εξέταση του νομοθετικού πλαισίου ενώ στη συνέχεια θα εξετασθεί ποιοτικά και ποσοτικά η εξέλιξη της δραστηριότητας των συναρμόδιων υπηρεσιών, με επιμέρους παράθεση και ανάλυση στοιχείων του επιμέρους προτύπου αντεγκληματικής πολιτικής.

5.1. Η αποτελεσματικότητα της νομοθεσίας που αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος

Δεδομένης της πληθώρας κανόνων ουσιαστικού δικαίου που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταπολέμηση του ΟΕ³⁰, η αξιολόγηση της νομοθεσίας θα περιοριστεί στο γενικότερο πνεύμα του ελληνικού ποινικού Δικαίου, στα άρθρα 187 και 187Γ ΠΚ, στον Ν. 4557/2018 και στην νομοθεσία γύρω από την προστασία μαρτύρων.

5.1.1. Οι γενικότεροι περιορισμοί του ελληνικού νομικού πλαισίου και οι εξαιρέσεις αυτών στην περίπτωση του οργανωμένου εγκλήματος

Το σύνολο της νομοθεσίας που έχει καταστρωθεί ή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καταπολέμηση του ΟΕ οριοθετείται από κανόνες ανώτερης τυπικής ισχύος και από γενικότερες αρχές που διέπουν το ελληνικό δίκαιο. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα είναι ότι περιορίζεται από αυτές, ως προς την αποτελεσματικότητά του.

Εγγενή χαρακτηριστικά της ελληνικής ποινικής νομοθεσίας αποτελούν το τεκμήριο της αθωότητας και το γεγονός ότι η επιγενόμενη αμφιβολία κατά την κρίση της υπόθεσης λειτουργεί

²⁹ Βλ. 2.1.

³⁰ Βλ. 3.1.

πάντα υπέρ του κατηγορουμένου, όχι μόνο κατά την εκδίκαση υποθέσεων ΟΕ. Ο συλλογισμός του ποινικού Δικαστή πάντα εκκινεί από την πεποίθηση ότι ο κατηγορούμενος είναι αθώος και στο τέλος της εκδίκασης καταλήγει αν η αθωότητά του παραμένει, ή μετατρέπεται σε ενοχή. Αυτό ουσιαστικά εκφράζει και την θέση ότι στο δίλημμα «προστασία της κοινωνίας ή του ατόμου», προβάδισμα έχει το δεύτερο (Ανδρουλάκης, 2007, σσ. 15–21, 29–31, 201–206, 221–236).

Ωστόσο, εξετάζοντας το ΟΕ υπό το πρίσμα της θεωρίας των εγκλημάτων των ισχυρών (Αλοσκόφης, 2019, σσ. 91–93), όπου οι δυνατότητες απαλλαγής ή και καθόλου διερεύνησης των δραστών είναι αυξημένες συγκριτικά με το γενικότερο σύνολο λόγω της ουσιαστικής εξουσίας που διαθέτουν και της έλλειψης προϋποθέσεων άσκησής της σε σχέση με το -νόμιμα δρον και ως εκ τούτου περιοριζόμενο- ποινικοκατασταλτικό σύστημα, συνάγεται ότι είναι ευκολότερο οι εμπλεκόμενοι σε αυτό να καταλήξουν στην αθωότητα μέσα από την ακροαματική διαδικασία, δημιουργώντας την ανάγκη καινοτόμων ερμηνειών των δικαιοκρατικών αρχών της Πολιτείας (Χλούπης, 2019, σσ. 300–303).

Στα πλαίσια της διαφορετικής αυτής συλλογιστικής, έχει υποστηριχθεί ότι κατά περίπτωση ισχύει η κατ' ουσίαν αντιστροφή του βάρους απόδειξης και η χρήση ειδικών καινοτόμων μεθόδων δικανικού συλλογισμού (ακόμα και κατά το προστάδιο της συλλογής αποδείξεων) για υποθέσεις ΟΕ και του συναφούς εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, όπως:

1. Η υποχρέωση του τρίτου που έλαβε περιουσία από εγκληματική οργάνωση, περί απόδειξης της νόμιμης απόκτησής της (καλή πίστη), ώστε να μην δημευθεί (Weigend, 2000, σ. 8).
2. Παρόμοια είναι η αντίληψη που επικρατεί σε διεθνές επίπεδο, ως προς την δήμευση των περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από ΞΧ (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σσ. 13–14).
3. Η μυστικότητα των ειδικών ανακριτικών τεχνικών οι οποίες εφαρμόζονται σε περιπτώσεις οργανωμένης και σοβαρής εγκληματικής συμπεριφοράς και ο περιορισμός των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων ως προς την πρόσβαση σε αυτές και την αμφισβήτησή τους (Παπαχαράλαμπους, 2003, σσ. 1055–1059).
4. Η χρήση της έννοιας των ενδεικτών του δόλου για την εξέταση της πλήρωσης της υποκειμενικής υπόστασης του ΞΧ (Πετρόπουλος, 2008).

5. Η δυνατότητα διερεύνησης και εκδίκασης του εγκλήματος του ΕΧ, χωρίς να προϋποτίθεται όχι μόνο η καταδίκη, αλλά και η άσκηση ποινικής δίωξης για το βασικό αδίκημα, σύμφωνα με την § 3 του άρθρου 39 του Ν. 4557/2018.
6. Συναφώς με το παραπάνω, η ουσιαστική κάμψη του κανόνα της παραγραφής, σε περιπτώσεις όπου το βασικό αδίκημα δεν μπορεί πλέον να εξεταστεί γι' αυτό, αλλά εξ ανάγκης θα κριθεί παρεμπιπτόντως στα πλαίσια της ποινικής διερεύνησης του ΕΧ, σύμφωνα με την § 4 του άρθρου 39 του Ν. 4557/2018.

5.1.2. Το άρθρο 187 ΠΚ

Για την τυποποίηση του ΟΕ, ο Έλληνας Νομοθέτης, μεταξύ των διαθέσιμων μοντέλων, επέλεξε αυτό της επιχείρησης, στα πλαίσια, βέβαια, της ευρύτερης διεθνούς αποδοχής του. Το συγκεκριμένο πρότυπο, αν και φαίνεται να αποτυπώνει πειστικά τις οργανώσεις τύπου Μαφίας, έχει δεχθεί διάφορες επικρίσεις, μεταξύ των οποίων και η ύπαρξη αποδεικτικών δυσχερειών (Παπαχαράλαμπος, 1998, σσ. 688–689).

Η βασική ποινική διάταξη για την δίωξη του ΟΕ παρουσιάζει ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά. Το κείμενο του άρθρου της § 1 ορίζει την ανάγκη ύπαρξης τριών διαφορετικών κριτηρίων για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης αυτού: δομή, σύμπραξη περισσότερων των 2 προσώπων και διάρκεια δράσης. Τα συγκεκριμένα κριτήρια μπορούν να χαρακτηριστούν αντίστοιχα ως ποιοτικό, αριθμητικό / προσωπικό και χρονικό και να ερμηνευθούν ως ακολούθως (Ορφανός, 2021, σσ. 101–121):

- Ο όρος «δομή» εννοεί ότι οι πράξεις και η ύπαρξή της οργάνωσης δεν ορίζονται από τυχαία γεγονότα ή από στιγμιαίες αποφάσεις των συμμετεχόντων, αλλά λαμβάνει χώρα ανάθεση καθηκόντων, έλεγχος των πράξεων των μελών και πραγμάτωση μίας οργανωσιακής βούλησης η οποία στοχεύει στην επιβίωση, ύπαρξη και ανάπτυξή της. Η ύπαρξη της ιεραρχίας δεν είναι αναγκαία. Η βούληση αυτή, μάλιστα, είναι σχετικά ανεξάρτητη από τις επιθυμίες των μελών της και ανταποκρίνεται στις ανάγκες και στις επικρατούσες συνθήκες – υπερισχύει το πραγματοπαγές έναντι του προσωποπαγούς στοιχείου (Χλούπης, 2020, σσ. 538–539).

- Η ύπαρξη τριών τουλάχιστον μελών είναι απαραίτητη για την εφαρμογή της διάταξης, με δυσδιάκριτο βέβαια όριο μεταξύ της διάλυσης / υποβάθμισής της και της σιωπηρής, προσωρινής μη δράσης, αλλά αποδοχής της συνέχειάς της από τα μέλη της.
- Το στοιχείο της διάρκειας αναφέρεται σε μη ευκαιριακού τύπου συμπράξεις ή συνεργασίες που στοχεύουν σε ένα και μόνο αδίκημα, ανεξαρτήτως βαρύτητας αυτού, αλλά σε μία άτυπη συμφωνία τέλεσης κακουργημάτων για μεγάλο ή αόριστο χρονικό διάστημα.

Η σωρευτική διαπίστωση των παραπάνω στοιχείων είναι αυτό που διαφοροποιεί την εγκληματική οργάνωση από άλλες, συμμετοχικού τύπου μορφές (ηθική και φυσική αυτουργία, συναυτουργία, απλή και άμεση συνέργεια) που τυποποιούνται στο γενικό μέρος του ΠΚ (Μυλωνόπουλος, 2008, σσ. 149–292).

Σε σχέση με τα στοιχεία της διάταξης, αξίζει να παρατηρηθεί ότι η επιλογή του Νομοθέτη για την αποτύπωση της με τον συγκεκριμένο τρόπο («επιχειρησιακά δομημένη») κατ' αρχάς αποτελεί ένα «όπλο» για τις υπηρεσίες καταπολέμησης του ΟΕ. Η εγκληματολογική επιστήμη έχει αναδείξει ότι οι οργανώσεις ακολουθούν διάφορα πρότυπα με το ιεραρχικό στοιχείο να μην είναι πάντοτε παρόν (βλ. ενδεικτικά Ruggiero, 2012, p. 7).

Ωστόσο, ο ορισμός ως σημείου αναφοράς της δομής της οργάνωσης, φαίνεται να μην επικεντρώνεται στην σημασία των σχέσεων και στην επιδίωξη των μερών της οργάνωσης, κάτι το οποίο υποστηρίζεται ότι είναι αυτό που διαφοροποιεί το απλό έγκλημα από το ΟΕ (Βιδάλη, 2017, σσ. 150–151).

Η νομική υπαγωγή των εκάστοτε πραγματικών περιστατικών στη συγκεκριμένη διάταξη και η μετέπειτα ευδοκίμηση της ασκηθείσας ποινικής δίωξης αποδεικνύεται ιδιαίτερα προβληματικό ζήτημα (Χλούπης, 2020, σ. 539). Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι, για το χρονικό διάστημα από το 2002 έως το 2011, ενώ στο Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων Πειραιά εισήχθησαν 110 υποθέσεις που αφορούσαν εγκληματική οργάνωση ή συμμορία, με 141 κατηγορούμενους για το πρώτο αδίκημα, οι 82 από αυτούς απαλλάχθηκαν και οι 41 καταδικάστηκαν για συμμορία. Ωστόσο, το αποτέλεσμα των συγκεκριμένων δικών μπορεί να μην οφείλεται απόλυτα στην δυσχέρεια του ποινικού ορισμού, αλλά και σε άλλους παράγοντες, όπως ο υπερβάλλον ζήλος ή η μη σωστή έρευνα των διωκτικών αρχών (Σταμούλη, 2018).

Ως θετικό στοιχείο μπορεί να αναφερθεί ότι με τον Ν. 4619/2019, αφαιρέθηκε η περιοριστική απαρίθμηση των αδικημάτων τα οποία προϋποτίθενται να αποτελούν στόχο σύστασης ή προσχώρησης στην εγκληματική οργάνωση, κάτι το οποίο είχε υιοθετηθεί εξ αρχής διεθνώς (Χλούπης, 2020, σ. 536; United Nations Office on Drugs and Crime, 2004). Η θετικότητα της συγκεκριμένης μεταβολής αναγνωρίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό, αν ληφθεί υπόψη ότι το ΟΕ αποτελεί ένα ιδιαίτερα δυναμικό φαινόμενο ως προς τις επιλεγόμενες δραστηριότητές του, ανάλογα με χρονικούς, τοπικούς κλπ παράγοντες.

Ως προς τον δόλο που πρέπει να υπάρχει για την τιμώρηση της συγκεκριμένης πράξης, πρόκειται για ένα έγκλημα υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης³¹. Συνεπώς, αν και αντιμετωπίζεται ενιαία, απαιτείται τουλάχιστον ενδεχόμενος δόλος για την πλήρωση της αντικειμενικής υπόστασης (συγκρότηση ή ένταξη, ικανοποίηση προαναφερθέντων κριτηρίων) αλλά δόλος α' βαθμού (σκοπός) ως προς την τέλεση των περισσότερων κακουργημάτων από την οργάνωση, ανεξαρτήτως αν αυτά έλαβαν χώρα. Σε περίπτωση, ωστόσο, που ο ιδρυτής ή ο μετέπειτα συμμετέχων στην οργάνωση αποδέχεται ή ανέχεται την πιθανότητα (άμεσος δόλος β' βαθμού ή ενδεχόμενος δόλος) τέλεσης των κακουργημάτων, ίσως τιμωρηθεί ελαφρύτερα ως άμεσος ή απλός συνεργός (Ορφανός, 2021, σσ. 121–122).

Η διεύθυνση της οργάνωσης αντιμετωπίζεται ως επιβαρυντική περίπτωση του συγκεκριμένου εγκλήματος. Ορθά, βέβαια, δεν εντάσσεται στην αντικειμενική υπόσταση του συγκεκριμένου εγκλήματος, καθώς όπως ήδη προαναφέρθηκε στο παρόν κεφάλαιο, το ΟΕ μπορεί να λάβει διάφορες μορφές, πέραν της ιεραρχικής. Ωστόσο, η βαρύτερη τιμώρησή της, εφόσον διαπιστώνεται, κρίνεται αναγκαία, καθώς μπορεί να παρομοιαστεί με την επιχειρηματική έννοια του management, το οποίο περιλαμβάνει όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την επίτευξη ενός καλύτερου οργανωσιακού αποτελέσματος, όπως η στοχοθεσία, ο προγραμματισμός, η οργάνωση, η διοίκηση, ο έλεγχος, η αποδοτική διαχείριση των πόρων, η λήψη απαραίτητων πληροφοριών για την επίτευξη των στόχων κλπ (Hill & McShane, 2008, pp. 2–25).

³¹ Τα εγκλήματα υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης αποτελούν μία ιδιαίτερη κατηγορία εγκλημάτων, όπου η υποκειμενική υπόσταση είναι ευρύτερη από την αντικειμενική. Τέτοια εγκλήματα, όπως και αυτό που εξετάζεται εδώ, είναι τα εγκλήματα σκοπού, δηλαδή πράξεις για τις οποίες η τιμώρηση επέρχεται όχι μόνο όταν λαμβάνουν χώρα οι περιγραφόμενες στην διάταξη πράξεις, αλλά και με την απόδειξη ύπαρξης ενός σκοπού από τον δράστη ο οποίος ξεπερνά τον απαραίτητο δόλο που πρέπει να διακατέχει τις ενέργειες ή παραλείψεις του (Κωστήρας, 2008, σ. 319).

Το έγκλημα της § 3 φαίνεται να εντάσσεται από την άποψη της βαρύτητας και της δυσκολίας πλήρωσης της αντικειμενικής υπόστασης μεταξύ αυτού της § 1 και των μορφών συμμετοχής του γενικού μέρους του ΠΚ³². Διαφοροποιητικό -σε σχέση με το βαρύτερο αδίκημα- στοιχείο εδώ είναι, πέραν από την δυνατότητα τιμώρησης όταν οι δράστες είναι δύο, η έλλειψη της επιχειρησιακής δομής και συνεπώς του πραγματοπαγούς στοιχείου (Κωστάρας, 2000, σ. 79), όρος ο οποίος αντικαθίσταται με την λέξη «οργανώνεται». Η χρήση του λεκτικού αυτού, ίσως έχει χρησιμότητα να υπαγάγει εδώ περιπτώσεις που, αν και δεν πληρώνουν τα αυστηρά κριτήρια του εγκλήματος της § 1, είναι πιο σοβαρές (από την άποψη της σύμπραξης και προετοιμασίας) από τις γενικές συμμετοχικές μορφές πράξεων. Αναφορικά με τον δόλο αυτής, ισχύουν όσα προεκτέθηκαν για την βασική § (έγκλημα υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης).

Η τιμώρηση των υποστηρικτών φαίνεται να έχει επικουρικότητα ως προς την § 1. Εφόσον ένα άτομο είναι μέλος της και παράλληλα την υποστηρίζει με έναν από τους τρόπους και τα μέσα της § 4, προφανώς έχουμε φαινομενική (και ίσως και κατ' ιδέαν, αν θεωρήσουμε ότι η δράση του προσώπου ως ιδρυτή / μέλους της οργάνωσης είναι διαρκής) συρροή και θα εφαρμοστεί μόνο η § 1 (Μυλωνόπουλος, 2008, σσ. 324–326, 369–381). Η παροχή υποστήριξης, συνεπώς, αποτελεί μία αυτοτελή πράξη, από άτομο που δεν ανήκει στην οργάνωση, το οποίο βέβαια πρέπει να έχει δόλο σκοπού ως προς την τέλεση των περισσότερων κακουργημάτων (Ορφανός, 2021, σσ. 142–145). Το συγκεκριμένο έγκλημα, παρά την σχετική υποβάθμισή του με τον Ν. 4619/2019 ως προς το ύψος της επαπειλούμενης ποινής -μετατροπή του από κακούργημα σε πλημμέλημα-, έχει ιδιαίτερη σημασία, αφού μπορεί να διευρύνει την χαρτογράφηση της οργάνωσης, να την συνδέσει με άλλα φαινόμενα όπως η διαφθορά και τα οικονομικά εγκλήματα και να ανταποκριθεί σε μία ευρύτερη οπτική για το ΟΕ, όπως αυτή του Chambliss (1988). Οι πληροφορίες και οι υπηρεσίες που μπορούν να παρέχουν «διεφθαρμένοι» υπάλληλοι και λειτουργοί του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα (πχ λογιστές, δικηγόροι) σε μία οργάνωση μπορούν να θεωρηθούν ουσιώδεις για την επιβίωση και ανάπτυξή της (Βασιλαντωνοπούλου, 2014, σ. 67; Βιδάλη, 2017, σσ. 155–156; FATF, 2019; Levi, 2021).

³² ό.π. στην τρέχουσα υποενότητα.

Επιπρόσθετα, η σημασία της συγκεκριμένης διάταξης προβάλλεται ακόμα περισσότερο, αφού τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή³³ όσο και ο ΟΗΕ (2004) έχουν διατυπώσει επίσημα την επίδραση της διαφθοράς στο ΟΕ.

Στην § 5 εισάγεται μία εξαίρεση στους κανόνες της αρχής της εδαφικότητας ως προς την ποινική εξουσία του ελληνικού κράτους: δεν λαμβάνεται καθόλου υπόψη αν οι πράξεις της εγκληματικής οργάνωσης (§ 1), της διεύθυνσης και της υποστήριξης της είναι αξιόποινες στην χώρα που συνέβησαν. Γενικότερη περιγραφή των υπάρχουσών εξαιρέσεων δίνει το άρθρο 8 ΠΚ όπου η συγκεκριμένη δυνατότητα παρέχεται σε ορισμένους τύπους εγκλημάτων αλλά και τυχόν μελλοντικούς οι οποίοι θα προβλεφθούν σε ειδικές διατάξεις ή διεθνείς συμβάσεις που συμμετέχει ή θα συμμετάσχει η ελληνική πολιτεία, ορίζοντας ουσιαστικά την ανάγκη καταπολέμησής τους ως υπέρτερη της κρατικής κυριαρχίας.

Στην τελευταία § του άρθρου, θεσμοθετείται ένας περιορισμός του ποινικού δικαστή ως προς την χορήγηση ανασταλτικής ισχύος στο ένδικο μέσο της έφεσης κατά καταδικαστικών αποφάσεων για το συγκεκριμένο αδίκημα. Κατ' εξαίρεση, η χορήγηση αυτή επιτρέπεται αν α) πρόκειται για αδίκημα της § 3, β) τα συναφή εγκλήματα τιμωρούνται με πρόσκαιρες ποινές και γ) αιτιολογηθεί ειδικά. Η γενική απαγόρευση ανασταλτικής ισχύος θεσπίστηκε πρώτη φορά με το άρθρο 68 του Ν. 4908/2022, η οποία κατ' αρχάς δεν προέβλεπε εξαίρεση, αλλά προστέθηκε μεταγενέστερα με το άρθρο 37 του Ν. 5090/2024.

Οι επικαλούμενοι λόγοι δημιουργίας δυσμενέστερου για τους καταδικασθέντες καθεστώτος εκτέλεσης των ποινών του συγκεκριμένου εγκλήματος, εντοπίζονται τόσο στην έντονη απαξία αυτού όσο και στον σκοπό χρήσης της συγκεκριμένης ρύθμισης για την αποτροπή των επίδοξων δραστών (Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού, 2022, σ. 101). Η μεταγενέστερη εξαίρεση προβλέφθηκε στα πλαίσια της αρχής της αναλογικότητας, ώστε να επιφυλάσσεται ευμενέστερη μεταχείριση στις ελαφρύτερες περιπτώσεις (Υπουργός Δικαιοσύνης, 2024, σ. 120).

³³ European Commission: Corruption in organised crime, διαθέσιμο: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/corruption/corruption-organised-crime_en

5.1.3. Τα ευνοϊκά και προστατευτικά μέτρα για τα πρόσωπα που βοηθούν στην καταπολέμηση του ΟΕ

Με την πρόβλεψη του άρθρου 187Γ ΠΚ περί ευμενέστερης μεταχείρισης των προσώπων που συνδράμουν ουσιωδώς τις αρχές για την καταπολέμηση του ΟΕ, ο νομοθέτης φαίνεται να θεωρεί ότι η προσωπική ποινική ευθύνη θεωρείται ήσσονος σημασίας αγαθό σε σχέση με την ανάγκη εξάρθρωσης της οργάνωσης.

Ωστόσο, η ουσιαστική μεταμέλεια του προσώπου και η έμπρακτη επιστροφή του στην έννομη τάξη μπορεί να τον ωφελήσει μόνο μέχρι την επιβολή της ποινής. Η συγκεκριμένη διάταξη, σε συνδυασμό με την § 6 του άρθρου 187 ΠΚ, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν διαφορετικά και να δώσουν περισσότερη διακριτική ευχέρεια στις εισαγγελικές και δικαστικές αρχές, ώστε ακόμα και πρόσωπα στα οποία έχει ήδη επιβληθεί ποινή να έχουν τα κατάλληλα κίνητρα για να συμβάλλουν στην καταπολέμηση του ΟΕ και στην αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνης (πχ αποκάλυψη πληροφοριών σχετικά με ευρύτερα εγκληματικά δίκτυα ή άλλες οργανώσεις, παροχή κατευθύνσεων για την ανάκτηση του αποκομισθέντος οφέλους της οργάνωσης κλπ).

Ως προς την προστασία των μαρτύρων, ο κατάλογος των μέτρων που υπάρχουν στο άρθρο 218 ΚΠΔ είναι περιοριστικός, κάτι το οποίο ίσως μειώνει την αποδοτικότητα του συγκεκριμένου θεσμού. Η μετέπειτα αποκάλυψη της ταυτότητας σύμφωνα με την § 5, αποτελεί ένα μέτρο που μπορεί να στοχεύει στην διαφύλαξη των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, ωστόσο ίσως η ύπαρξή του να μειώνει το αίσθημα ασφάλειας του μάρτυρα και συνεπώς το περιεχόμενο ή τη γενικότερη πρόθεση κατάθεσής του, ελαττώνοντας την συμβολή του θεσμού στη δίωξη των σοβαρών εγκλημάτων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2017). Η πρόβλεψη της § 6 περί μη επάρκειας της κατάθεσης του «άγνωστου» μάρτυρα για την καταδίκη, ίσως να καθιστά περιττή την παραπάνω δυνατότητα για άρση της ανωνυμοποίησης.

5.1.4. Τα αποδεικτικά μέσα του ΚΠΔ: Οι ειδικές ανακριτικές τεχνικές

Οι δυνατότητες των ποινικών ερευνητών είναι ιδιαίτερα διευρυμένες στις περιπτώσεις του ΟΕ. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις των οποίων επιτρέπεται η χρήση για τις περιπτώσεις των § 1 και 2 του άρθρου 187 ΠΚ, αν και παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλή διεισδυτικότητα στα δικαιώματα του

ανθρώπου (Παπανικολάου, 2013, σσ. 107–110; Weigend, 2000, σ. 12), εξασφαλίζουν αποδείξεις αναβαθμισμένου περιεχομένου και ίσως αυξημένης αξιοπιστίας.

Κύρια χαρακτηριστικά τους είναι ότι διενεργούνται σε απόλυτη μυστικότητα (η οποία έχει ιδιαίτερη σημασία ειδικά ως προς τον διερευνώμενο) και ότι ενδεχομένως καταλαμβάνουν και άτομα τα οποία δεν είναι άμεσα εμπλεκόμενοι, έχοντας έναν προληπτικό χαρακτήρα, πέραν της κατασταλτικής λειτουργίας τους (Νάιντος, 2017, σ. 491).

Η δυνατότητα της χρήσης αυτών και πέραν από τις Εισαγγελικές και Δικαστικές Αρχές, σύμφωνα με το άρθρο 245 § 2 ΚΠΔ, επιτρέπει στις αρμόδιες υπηρεσίες να αξιοποιήσουν διαθέσιμες πληροφορίες και να τις συνδυάσουν με αυτά ώστε να καταφέρουν καίρια χτυπήματα στο ΟΕ.

Προφανώς με γνώμονα την τήρηση εγγυήσεων ως αντιστάθμισμα για την προσβολή που προκαλούν στα δικαιώματα του ανθρώπου, προβλέπουν αυστηρότερες προϋποθέσεις και διαδικασία από τις «κοινές» αποδείξεις. Ο περιορισμός χρήσης τους, αν και αναγκάιος, δεν μπορεί να παραβλεφθεί ότι μειώνει τις δυνατότητες του ποινικοκατασταλτικού συστήματος για την καταπολέμηση του ΟΕ.

Εξαίρεση στο ακριβώς παραπάνω και σύμφωνα με την εγκληματολογική θεώρηση του ΟΕ ως τρόπου διασύνδεσης πολλών διαφορετικών προσώπων, οργανώσεων και καταστάσεων (Chambliss, 1988), αποτελεί η δυνατότητα (§ 5 του άρθρου 254 ΚΠΔ) του δικαστικού συμβουλίου να επιτρέψει την -περιορισμένη, βέβαια- χρήση στοιχείων που προέκυψαν για άλλη υπόθεση ίδιας βαρύτητας.

Ως προς τις πράξεις της άρσης του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών, της ανακριτικής διεϊσδυσης και της συγκαλυμμένης έρευνας, αξίζει να αναφερθούν τα ακόλουθα:

- Η καταγραφή των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και η συλλογή των άλλων συναφών δεδομένων των υπόπτων (γεωγραφική θέση, συνομιλητές κλπ) είναι εκ φύσεως περιορισμένη να ενεργεί προς το μέλλον και μέχρι ενός σημείου προς το παρελθόν, βάσει των προβλέψεων των Ν. 3917/2011 και 2225/1994 (12 μήνες). Ως εκ τούτου, το συγκεκριμένο αποδεικτικό μέσο δεν παρέχει δυνατότητα διερεύνησης μίας υπόθεσης σε βάθος χρόνου, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα την μη απόδειξη του διαρκούς της δράσης της εγκληματικής οργάνωσης, το οποίο ερμηνεύεται *ad hoc* από τον Δικαστή.

Οι συγκεκριμένες πράξεις αναπόφευκτα τυγχάνουν εκτενούς επεξεργασίας πριν την τελική διαμόρφωση των εκθέσεων, καθώς πέραν της συνδυαστικής εξέτασης με άλλα στοιχεία, περιλαμβάνουν δεδομένα που αφορούν την ιδιωτική ζωή του καθ' ου και δεν σχετίζονται με την έρευνα, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις χρήζουν και μετάφρασης στην ελληνική γλώσσα. Είναι, λοιπόν, εγγενής ο κίνδυνος της πρόκλησης λανθασμένης εντύπωσης σχετικά με την ενοχή ή μη του εξεταζόμενου (Παύλου, 2015, σσ. 59–61).

- Η ανακριτική διείσδυση αποτελεί μία πράξη αποδεδειγμένης αποτελεσματικότητας (Παπανικολάου, 2013, σ. 95). Η τεχνική αυτή επιτυγχάνει, μέσα από την συμμετοχή ανακριτικού υπαλλήλου ή ιδιώτη, την εκ των έσω παρατήρηση και καταγραφή της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας. Ωστόσο, τα όρια των πράξεων που μπορεί να προβεί ο διεισδύων στα πλαίσια της «εγκληματικής του δραστηριότητας» για τους σκοπούς της δίωξης του υπό έρευνα εγκλήματος αποτελούν εκ φύσεως αντικείμενο ιδιαίτερου προβληματισμού, και υποστηρίζεται ότι περιορίζονται μόνο σε συμπεριφορές παθητικού χαρακτήρα (Σάμιος, 2001, σσ. 1041–1042).

Από την άλλη πλευρά, η παθητική συμπεριφορά του διεισδύοντα δεν είναι σίγουρο ότι θα τον βοηθήσει να αποκτήσει πρόσβαση σε κάθε πτυχή της οργάνωσης, ούτε ότι θα κρατήσει την ταυτότητά του κρυφή, ιδιαίτερα όταν απαιτείται αρκετός χρόνος λόγω του μεγέθους ή της πληθώρας των δραστηριοτήτων του υπό έρευνα εγκληματικού δικτύου. Τα τελευταία φαντάζουν ακόμα πιο σοβαρά, δεδομένου ότι ο διεισδύων καλείται να είναι παθητικός σε έναν χώρο όπου η βία αποτελεί πάγιο στοιχείο που χαρακτηρίζει τόσο την γενικότερη δράση, όσο και τις εσωτερικές σχέσεις (Βιδάλη, 2017, σσ. 156–157; Paoli, 2003, p. 96; Wright, 2005, pp. 221–223).

- Σε σχέση με την ανακριτική διείσδυση, η συγκαλυμμένη έρευνα φαίνεται να έχει περισσότερο συνεργατικό παρά συμμετοχικό χαρακτήρα, δεδομένου ότι προϋπόθεση για την εφαρμογή της είναι η ολοκληρωμένη βούληση του ερευνώμενου υπόπτου να προχωρήσει στην πράξη. Ωστόσο, η ενδιάθετη κατάσταση ενός προσώπου και κατά πόσο αυτή έχει φτάσει σε σημείο μη υπαναχώρησης από το έγκλημα είναι ζήτημα αυτονόητα δυσapidόδεικτο. Συνεπώς, ο *ad hoc* έλεγχος των περιστάσεων και των λοιπών διαθέσιμων στοιχείων, πριν ή κατά τη διάρκεια αυτής της ειδικής τεχνικής είναι απαραίτητος, ειδάλλως ο συγκαλυμμένα δρων μπορεί εύκολα να μετατραπεί σε *agent provocateur*, με τις πράξεις

του να είναι ποινικά κολάσιμες βάσει των διατάξεων περί ηθικής αυτουργίας, συνέργειας ή αυτοτελούς αδικήματος πρόκλησης τέλεσης (άρθρα 46, 47 και 186 ΠΚ).

Ιδιαίτερα ως προς τις δύο τελευταίες πράξεις και παρά τις όποιες φυσικές ή νομικές προφυλάξεις υπάρχουν στις διατάξεις που τις τυποποιούν (άρθρο 254 ΚΠΔ: εποπτεία από εισαγγελέα, συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας, έκθεση ενεργειών κλπ), έμφυτος είναι τόσο ο φυσικός κίνδυνος των προσώπων που διεισδύουν ή δρουν συγκαλυμμένα, όσο και η αυξημένη έκθεσή τους στη διαφθορά, λόγω κίνησης μέσα σε περιβάλλοντα υπερβάλλουσας ισχύος και μεγάλων οικονομικών μεγεθών.

5.1.5. Ειδικά το Σύστημα Μητρώου Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών

Όπως προαναφέρθηκε, η Οδηγία 2019/1153³⁴ επιβάλλει στα Κράτη – Μέλη την δημιουργία μητρώου χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το οποίο θα παρέχει τα απαραίτητα δεδομένα για έρευνες χρηματοοικονομικού χαρακτήρα, δίνοντας παράλληλα σε αυτά την δυνατότητα να ορίσουν ποιες αρχές θα έχουν πρόσβαση σε αυτό.

Η συγκεκριμένη οδηγία ενσωματώθηκε με τον Ν. 4920/2022 στην ελληνική νομοθεσία. Μεταξύ αυτών που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο³⁵, πρόσβαση στο συγκεκριμένο σύστημα (άρθρο 37 επ.) έχει ένα ευρύ φάσμα -αρμόδιων για την καταπολέμηση του ΟΕ- φορέων: οι Δικαστικές και οι Εισαγγελικές Αρχές, η ΕΛΑΣ, το ΛΣ - ΕΛΑΚΤ, το ΣΔΟΕ, καθώς και διάφορες ελεγκτικές υπηρεσίες. Ήδη και πριν την ενσωμάτωση της συγκεκριμένης οδηγίας, με τον Ν. 4170/2013, πρόσβαση είχαν η ΑΚΝΕΕΔ, το ΣΔΟΕ και άλλες υπηρεσίες.

5.1.6. Ο Ν. 4557/2018

Η νομοθεσία περί ΞΧ και πριν από τον συγκεκριμένο Ν. εισήγαγε πολλές πρωτοπορίες στο ελληνικό ποινικό σύστημα, οι οποίες, όντας στενά συνδεδεμένες με την οργάνωση της κοινωνίας και της οικονομίας, ακολουθούν τα πρότυπα που αναπτύχθηκαν πρώτα στις ΗΠΑ (Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σσ. 3–4; Παπαχαλαράμπους, 2007, σσ. 218–219).

³⁴ Βλ. 4.2.3.3.

³⁵ Βλ. 3.2.

Η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος προβλέπει 4 διαφορετικές περιπτώσεις, οι οποίες εφαρμόζονται τόσο όταν το ίδιο πρόσωπο διαπράττει το βασικό αδίκημα και την νομιμοποίηση, όσο και όταν η νομιμοποίηση γίνεται ή υποβοηθείται από τρίτο.

Η ιδιαίτερη ποινική απαξία του συγκεκριμένου αδικήματος, πέραν όσων προαναφέρθηκαν³⁶, αποδεικνύεται από ανάλογη πρόβλεψη με αυτή της § 5 του άρθρου 187 ΠΚ για τα βασικά αδικήματα που τελούνται εκτός Ελλάδος, αλλά και την πρόβλεψη για καταδίκη για ΞΧ, ακόμα και όταν δεν υπάρχει σαφής περιγραφή του βασικού αδικήματος, ή ακόμα κι όταν ο δράστης δεν είναι γνωστός.

Η καθιέρωση του θεσμού των υπόχρεων προς αναφορά προσώπων, αναμφίβολα παρέχει πολύτιμες πληροφορίες στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα. Ωστόσο, έχει υποστηριχθεί ότι αποτελεί μετάθεση ευθύνης της άλλοτε αποκλειστικής αρμοδιότητας της Πολιτείας για την δίωξη των εγκλημάτων, μετακυλίνοντας τους ένα βάρος εφαρμογής μίας σύνθετης διαδικασίας όπου από την μία πλευρά ενεργούν για την οικονομική επιβίωση και ανάπτυξή τους και από την άλλη οφείλουν να περικόπτουν τα έσοδά τους σε περίπτωση που εντοπίζουν ύποπτες συναλλαγές, ή να έρχονται σε ουσιαστική σύγκρουση καθηκόντων σε σχέση με την πίστη προς τον αναφερόμενο πελάτη τους (Οββαδίας, 2007; Παπαχαραλάμπους, 2007; Τσιρίδης, 2007).

Ωστόσο, οι παγκόσμιες οικονομικές ροές, με την υψηλή ταχύτητα και τον τεράστιο όγκο τους, είναι δύσκολο να παρακολουθηθούν από άτομα που δεν ανήκουν στον χώρο αυτό. Εξάλλου, το γεγονός ότι η αναφορά υποβάλλεται σε μία υπηρεσία πληροφοριών (ΜΧΠ), η οποία έχει μεγάλο εύρος διακριτικής ευχέρειας και επομένως δική της στρατηγική, αναλύει τις σχετικές πληροφορίες και επικοινωνεί με τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες για την πάταξη του ΞΧ και των βασικών αδικημάτων αυτού, ίσως αποτελεί τον ιδανικότερο τρόπο επίτευξης του προσδοκώμενου αποτελέσματος, χωρίς να διαταράσσεται σε μεγάλο βαθμό η εν γένει οικονομική δραστηριότητα.

Τέλος, σημαντικό στοιχείο του συγκεκριμένου Ν. (όπως επικαιροποιήθηκε με τον μεταγενέστερο Ν. 4816/2021) είναι η πρόβλεψη της ευθύνης των νομικών προσώπων για ποινικά αδικήματα³⁷, με κυρώσεις οικονομικού χαρακτήρα.

³⁶ Βλ. 5.1.1.

³⁷ Άρθρο 45 του Ν. 4557/2018.

5.1.7. Τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού

Βασική λειτουργία που παρουσιάζουν τα συγκεκριμένα μέτρα είναι αφενός ο περιορισμός της ελεύθερης διαβίωσης των ατόμων που κατηγορούνται για υποθέσεις ΟΕ (σε διάφορους βαθμούς, ανάλογα με την σφοδρότητα του μέτρου) και αφετέρου η αποτροπή τους από την περαιτέρω εμπλοκή για περαιτέρω παρόμοιες δραστηριότητες.

Μεταξύ αυτών, η προσωρινή κράτηση αποτελεί το βαρύτερο μέσο του ποινικοκατασταλτικού συστήματος για την προδικαστική «απομόνωση» του υπόπτου. Έχοντας ένα χαρακτήρα ανταπόδοσης / στιγματισμού, μπορεί να λειτουργήσει εγκληματοπροληπτικά προς άτομα που σκέφτονται να διεισδύσουν σε οργανωμένες εγκληματικές δομές, αλλά και προτιμωρητικά για αυτά που πιθανολογείται σε μεγάλο βαθμό ότι ήδη εμπλέκονται σε αυτό, αποτελώντας συνεπώς ένα εργαλείο αντεγκληματικής πολιτικής κατά του ΟΕ (Καλφέλης, 2000).

5.1.8. Ειδικά η επέμβαση στην ιδιωτική περιουσία των προσώπων

Οι πράξεις της κατάσχεσης, της δέσμευσης και της δήμευσης επιδρούν σε μεγάλο βαθμό στα δικαιώματα ιδιοκτησιακής και οικονομικής φύσεως του καθ' ου. Οι μεν πρώτες δύο αφορούν την προσωρινή αποστέρηση της εξουσίας του προσώπου στην περιουσία του, ενώ η τρίτη τον αποξενώνει πλήρως από αυτή.

Και τα τρία αυτά μέτρα, παρέχουν ευρεία εξουσία στο ποινικοκατασταλτικό σύστημα με σκοπό όχι μόνο ποινικής αλλά και ενδεχομένως αστικής χροιάς, αφού επιτρέπεται όχι μόνο η επέμβαση σε συγκεκριμένη περιουσία που σχετίζεται ή προέρχεται από έγκλημα, αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη, ακόμα και νόμιμα αποκτηθείσα, υπό προϋποθέσεις, προσομοιάζοντας στο σύστημα της ανάκτησης του αδικαιολόγητου πλουτισμού (Δημήτρινας, 2008, σσ. 944, 950; Καϊάφα-Γκμπάντι, 2007, σ. 7; Weigend, 2000, σσ. 7–8).

Στοιχείο επίσης που εντοπίζεται στο θεσμικό πλαίσιο και δίνει το προβάδισμα στην καταπολέμηση του ΕΧ έναντι των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου είναι ότι η συναφής διάταξη δέσμευσης μπορεί να έχει γενικό χαρακτήρα και να μην στρέφεται κατά συγκεκριμένου περιουσιακού στοιχείου (άρθρο 42 § 1 του Ν. 4557/2018).

5.1.9. Οι ρυθμίσεις του κώδικα εκτέλεσης ποινών

Η εκτέλεση της ποινής αποτελεί ριζικό παράγοντα για την αποτελεσματικότητά της και λόγω αυτού αναγκαία παράμετρο για την αξιολόγηση ολόκληρου του ποινικοκατασταλτικού συστήματος για την καταπολέμηση του ΟΕ.

Κατά την προηγούμενη δεκαετία, διαπιστώθηκε ότι τα σωφρονιστικά καταστήματα φιλοξενούσαν όγκο κρατουμένων ο οποίος υπερέβαινε κατά πολύ τον δέοντα για την διασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσης των κρατουμένων (Υπουργός Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης κ.ά., 2015, σ. 6). Με βάση αυτή την αιτιολόγηση, τα άρθρα 12 και 13 του ακόμα ισχύοντος Ν. 4322/2015, μηδένιζαν ή μείωναν σε μεγάλο βαθμό τον πραγματικό χρόνο τέλεσης της ποινής, κάτι το οποίο, ανεξάρτητα από την ορθότητα ή μη του λόγου για τον οποίο θεσπίστηκε, μειώνει τον αναλογικό, ανταποδοτικό και προληπτικό χαρακτήρα της (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012, σ. 240; Βασίλειος Καρύδης, 2010, σ. 200).

Στον ίδιο Ν., το 1^ο άρθρο προχώρησε στην κατάργηση των καταστημάτων Γ' τύπου τα οποία θεωρήθηκε ότι περιορίζουν υπέρμετρα τα δικαιώματα των κρατουμένων (Υπουργός Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης κ.ά., 2015, σσ. 1–4). Τα συγκεκριμένα καταστήματα είχαν θεσπιστεί περίπου 1 χρόνο πριν με τον Ν. 4274/2014 (άρθρο 1) με σκοπό τον εγκλεισμό κρατουμένων συγκεκριμένων αδικημάτων και γενικότερα αυτών που κρίνονται ιδιαίτερα επικίνδυνοι.

Με το άρθρο 12 του Ν. 4985/2022, το οποίο τροποποίησε μέρος του Σωφρονιστικού Κώδικα, θεσπίστηκαν μεταξύ άλλων τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφαλείας. Η συγκεκριμένη μεταβολή, σε συνδυασμό με το άρθρο 12 επ. περί αξιολόγησης της προσωπικότητας των κρατουμένων για την επιλογή του τύπου έκτισης της ποινής, φαίνεται να φέρνει στο στάδιο εκτέλεσης της ποινής την έννοια της «επικινδυνότητας» (Κοσμάτος, 2023; Χουλιάρης, 2018), η οποία, αν και αμφιλεγόμενη, μπορεί να εμφανίσει χρησιμότητα για τους εμπλεκόμενους στο ΟΕ.

5.1.10. Το ισχύον δίκαιο από μία άλλη σκοπιά: Ο τρόπος εφαρμογής των διαφορετικών εγκληματολογικών θεωρήσεων στο ισχύον «επιχειρησιακό μοντέλο»

Το άρθρο 187 ΠΚ, όπως ήδη αναφέρθηκε³⁸, μοιάζει να ακολουθεί περισσότερο το μοντέλο που είχε διατυπωθεί από τον Cressey (1969, pp. 162–185). Ωστόσο, μία διαφορετική οπτική της ευρύτερης νομοθεσίας, επιτρέπει την χρήση των άλλων θεωρήσεων³⁹ για την ουσιαστική καταπολέμηση του ΟΕ:

1. Όπως ήδη αναλύθηκε, η χρησιμότητα της § 4 του άρθρου 187 ΠΚ είναι μεγάλη, καθώς επιτρέπει την τιμώρηση ατόμων που, ενώ δεν συμμετέχουν στην οργάνωση, της παρέχουν τους απαραίτητους πόρους για την «επιτυχία» της. Οι πράξεις τους αυτές, βέβαια, πέραν από αυτοτελώς νόμιμες, μπορεί να είναι και από μόνες τους παράνομες ή και να συνδέονται με μία γενικότερη εγκληματική συμπεριφορά πχ παράνομο εμπόριο όπλων / παροχή μεταφορικών μέσων, χρηματοδότηση οργάνωσης από μία άλλη / από μία νόμιμη επιχείρηση, πληροφορίες από διεφθαρμένους λειτουργούς του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα / παροχή νόμιμων υπηρεσιών αλλά εν γνώσει ότι χρησιμοποιούνται για την οργανωσιακή δράση κλπ.
2. Οι διατάξεις του ΠΚ που αφορούν τους διάφορους βαθμούς συμμετοχής στο έγκλημα (άρθρα 45 επ.) δημιουργούν μία νομική διασύνδεση μεταξύ ατόμων που συνεργάζονται με την οργάνωση και είτε συμπράττουν, είτε την υποβοηθούν, εφόσον βέβαια δεν εφαρμόστεί το 187 ΠΚ § 4, όπως η «πρόσληψη» εκτελεστή για την εξάλειψη του εγκληματικού ανταγωνισμού.
3. Διατάξεις περί φοροδιαφυγής, ΞΧ, χρηματιστηριακών εγκλημάτων και χειραγώγησης της αγοράς, νόθευσης του ελεύθερου ανταγωνισμού κλπ⁴⁰ μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να διορθώσουν τυχόν στρεβλώσεις που προκαλεί το ΟΕ στην αγορά και στην οικονομία, εφαρμοζόμενες είτε από το ποινικοκατασταλτικό σύστημα, είτε από ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές (ΤτΕ, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Επιτροπή Ανταγωνισμού κλπ.)

³⁸ Βλ. 5.1.2.

³⁹ Βλ. 2.1.

⁴⁰ Βλ. 2.2.

Η ποινική αποτύπωση των συσχετίσεων, των συνεργασιών και των αλληλεπιδράσεων, η επανόρθωση της ζημίας που προκάλεσε το έγκλημα με την αφαίρεση του παράνομου πλουτισμού και επομένως -στα πλαίσια του καπιταλιστικού συστήματος κοινωνικοοικονομικής οργάνωσης- της ισχύος, η επαναφορά της αγοράς στα προ στρεβλώσεων επίπεδα και η αποκοπή της διόδου του ΟΕ προς την νόμιμη οικονομία, αποτελούν συνεπώς ορισμένα σημεία της ήδη υπάρχουσας νομοθεσίας και της δυνατότητας συνδυαστικής χρήσης της, που συμπίπτουν με θέσεις των διαφόρων εγκληματολογικών ερμηνειών του.

5.2. Η αξιολόγηση των αρμόδιων υπηρεσιών

Αναγκαίο στοιχείο για μία ολιστική προσέγγιση του θεσμικού πλαισίου, αποτελεί και η εξέταση των υπηρεσιών που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο⁴¹.

5.2.1. Οι εγγενείς περιορισμοί της μέτρησης της συγκεκριμένης κατηγορίας εγκλημάτων και οι γενικότεροι παράγοντες των υπηρεσιών που σχετίζονται με αυτή και επηρεάζουν την ρεαλιστική απεικόνιση των πραγματικών μεγεθών

Το ΟΕ αποτελεί μία ιδιαίτερα δυσχερή περιοχή ως προς την ποσοτική μελέτη του, κατ' αρχάς επειδή λόγω των έντονων κοινωνικών χαρακτηριστικών του και των εκτενών δικτύων που αναπτύσσονται στα πλαίσιά του, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να προσδιορισθεί επακριβώς ο αριθμός των εμπλεκομένων και των θυμάτων, οι βαθμοί συμμετοχής, το πλήθος των πράξεων, η χρονική διάρκεια δράσης, το όφελος που αποκομίσθηκε ή η προκληθείσα ζημία. Εφόσον, μάλιστα, κατά περίπτωση συνδέεται και με φαινόμενα όπως η διαφθορά ή τα οικονομικά εγκλήματα, τότε η συγκάλυψή του είναι ακόμα μεγαλύτερη και η ερμηνεία του ακόμα δυσκολότερη, συμβάλλοντας στον ήδη διογκωμένο σκοτεινό αριθμό του (Ροϊνιώτη, 2009).

Σε αντίθεση με τα άλλα εγκλήματα όπου ο σκοτεινός αριθμός επηρεάζεται, για παράδειγμα, από την επιλογή ή όχι της καταγγελίας και ορισμένες μετέπειτα προκαθορισμένες διαδικασίες γύρω από αυτή, η παραγωγή μετρήσεων για το ΟΕ πιθανότατα εναπόκειται σε μεγάλο βαθμό στην απευθείας πρωτοβουλία των διωκτικών κλπ αρμοδίων αρχών, ως αποτέλεσμα ανάλυσης πληροφοριών και διαφορετικής αντιμετώπισης επιμέρους μεμονωμένων αξιόποινων πράξεων των

⁴¹ Βλ. 3.2.

οποίων λαμβάνουν γνώση, αναδιαμόρφωσης στοχοθεσίας, αποδοτικής αξιοποίησης των διαθέσιμων πόρων και δυνατοτήτων, γενικότερης στρατηγικής που ακολουθείται αλλά και των ορισμών που δίνονται στο φαινόμενο από αυτές, δεδομένης της θεωρητικής πολυμορφικότητάς του (Σταμούλη, 2019; Ruggiero, 2012, pp. 3–4; Tusikov, 2012; Von Lampe, 2004, pp. 86–89).

Παράμετροι που επίσης επηρεάζουν τις σχετικές αποτυπώσεις μπορούν να είναι η αυξημένη ενασχόληση των αρχών με ορισμένες ομάδες εγκλημάτων ή εγκληματιών (πχ ναρκωτικά, άτομα χαμηλού κοινωνικού επιπέδου και μειωμένων οικονομικών δυνατοτήτων), η συχνή αλλαγή της στοχοθεσίας τους, οι εκ φύσεως περιορισμένοι πόροι τους, και γενικότερα ζητήματα οργανωσιακού ή προσωπικού επιπέδου που επηρεάζουν την συνολική λειτουργία του εκάστοτε οργανισμού (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012, σσ. 191–203, 247–251).

5.2.2. Εξεύρεση διαθέσιμων δεδομένων

Στα πλαίσια της παρούσας μελέτης αναζητήθηκαν πρόσφατα στοιχεία ειδικά σχετικά με το ΟΕ από τις αρχές που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο⁴². Η διαπιστωθείσα έλλειψη στατιστικών μετρήσεων σχετικά με το ΟΕ για την πλειονότητα των φορέων ή η ύπαρξη αυτών αλλά η μη επικαιροποίησή τους, δεν επιτρέπει την πολύπλευρη ποσοτική εξέταση της απόδοσής τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι συναφή -από την άποψη του περιεχομένου και της αναλυόμενης χρονικής περιόδου- στοιχεία βρέθηκαν μόνο στην ΕΛΑΣ, ενώ η Έκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας (2018), αναφέρεται σε προηγούμενη περίοδο και είναι σε φάση επικαιροποίησης (Γενικός Γραμματέας Οικονομικής Πολιτικής και Στρατηγικής, 2023). Ως εκ τούτου τα ποσοτικά στοιχεία που καταγράφει η τελευταία δεν κρίνονται αξιοποιήσιμα στα πλαίσια της παρούσας εργασίας και λήφθηκαν υπόψη μόνο ορισμένα ποιοτικής φύσεως.

5.2.3. Οι Εισαγγελικές και Δικαστικές Αρχές

Πέραν της αντικειμενικής δυσκολίας ερμηνείας και εφαρμογής της συγκεκριμένης νομοθεσίας⁴³, το μεγαλύτερο πρόβλημα που επηρεάζει τον δικαστικό χειρισμό των -εκ φύσεως πολύπλοκων υποθέσεων- του ΟΕ, αφορά τις γενικότερες καθυστερήσεις που εντοπίζονται στον συγκεκριμένο

⁴² Βλ. 3.2.

⁴³ Βλ. 5.1.2.

κλάδο, χωρίς να μπορεί να διαπιστωθεί αν οι καθυστερήσεις οφείλονται γενικά στο στάδιο της διαδικασίας ή της εκδίκασης.

Βάσει μελέτης της Παγκόσμιας Τράπεζας για το 2020, η Ελλάδα έχει τον μεγαλύτερο εκτιμώμενο αριθμό ημερών μέχρι την εκδίκαση μίας υπόθεσης ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ (Δελεβέγκος, 2022). Το πρόβλημα στις περιπτώσεις του ΟΕ είναι πάρα πολύ σοβαρό και φτάνει μέχρι την μη επιβολή ποινών λόγω παραγραφών, όπως φάνηκε και στην υπόθεση Siemens, όπου το δευτεροβάθμιο δικαστήριο αποφάσισε την απαλλαγή των περισσότερων κατηγορουμένων για ένα από τα εκδικαζόμενα αδικήματα, λόγω παραγραφής, με την υπόθεση να χειρίζεται από την Δικαιοσύνη για διάστημα συνολικά 16 ετών (THETOC TEAM, 2022)⁴⁴.

Ωστόσο, κατά τα τελευταία χρόνια, έχουν γίνει αξιολογες κινήσεις για την καταπολέμηση του προβλήματος, όπως η σκλήρυνση της στάσης της δικαστικής ηγεσίας για υπαίτιες καθυστερήσεις των Δικαστών, η ψηφιοποίηση των διαδικασιών και διάφορες άλλες νομοθετικές μεταβολές για την γενικότερη επιτάχυνση της δικαιοσύνης (‘Απολύσεις δικαστών λόγω καθυστέρησης στην έκδοση αποφάσεων’, 2023; Κοκκαλιάρη, 2024; Τσιμπούκης, 2024a; Τσουλάκης, 2024).

5.2.4. Γενικότερα περί διωκτικών και ελεγκτικών αρχών

Και οι τρεις διωκτικές αρχές που προαναφέρθηκαν (ΣΔΟΕ, ΕΛΑΣ, ΛΣ – ΕΛΑΚΤ) είτε ακολουθούν το μοντέλο οργάνωσης και διαχωρισμού των υπηρεσιών βάσει ειδικότερων αδικημάτων που καλούνται να καταπολεμήσουν, είτε έχουν επιμέρους υπηρεσίες που τιτλοφορούνται βάσει ευρύτερων εννοιών (ΛΣ – ΕΛΑΚΤ: Τμήμα Δημόσιας Ασφάλειας)⁴⁵. Ως προς τις ελεγκτικές υπηρεσίες⁴⁶, δεν υπάρχουν ποιοτικά ή ποσοτικά δεδομένα που να επιτρέπουν την αξιολόγησή τους.

Ως προς τη διεθνή συνεργασία, σε αυτές λειτουργούν υπηρεσίες – σύνδεσμοι με αρχές άλλων χωρών ή οργανισμών, με διαφορετική αρμοδιότητα κάθε φορά:

⁴⁴ Η συγκεκριμένη υπόθεση, ανεξάρτητα από το αν ασκήθηκε ποινική δίωξη για εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187 ΠΚ), παρουσίαζε χαρακτηριστικά οργανωμένου εγκλήματος (Γασπαρινάτου, 2019, σσ. 171–175).

⁴⁵ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών: Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, διαθέσιμο: <https://minfin.gov.gr/forologiki-politiki/soma-dioxis-oikonomikou-egklimatos/>, Αρχηγείο ΛΣ-ΕΛΑΚΤ: Κλάδος Ασφάλειας και Αστυνόμευσης, διαθέσιμο: <https://www.hcg.gr/el/organwsh/kladoi-ls-elakt/klados-a/>

⁴⁶ Βλ. 3.2.2.4.

- Η Διεύθυνση Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας της ΕΛΑΣ: Εντός αυτού λειτουργούν τα τμήματα Interpol, Europol και SIRENE με διαφορετική και καθ' ύλην αρμοδιότητα, οι δίαυλοι των οποίων χρησιμοποιούνται και από άλλες υπηρεσίες εκτός της ΕΛΑΣ⁴⁷.
- Το Τμήμα Ανάκτησης Περιουσιακών Στοιχείων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και Αμοιβαίας Συνδρομής⁴⁸, το οποίο αποτελεί Εθνικό Γραφείο Ανάκτησης Κεφαλαίων και περιουσιακών στοιχείων από εγκληματικές δραστηριότητες, καθώς και σύνδεσμος του δικτύου CARIN⁴⁹.

5.2.5. Ειδικά η ΕΛΑΣ

Ειδικά στην ΕΛΑΣ και στις Διευθύνσεις Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης, λειτουργούν Υποδιευθύνσεις Οργανωμένου Εγκλήματος οι οποίες ωστόσο βρίσκονται στο ίδιο ιεραρχικό επίπεδο και εντός της ίδιας δομής με άλλες υπηρεσίες που εξειδικεύονται στα επιμέρους αδικήματα⁵⁰ για τα οποία προαναφέρθηκε ότι αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησης⁵¹ του ΟΕ. Σχετικά με αυτό, βέβαια, κατά τις τελευταίες ημέρες συγγραφής της παρούσας εργασίας, εκδόθηκε το με αριθμό 29/2024 Προεδρικό Διάταγμα που εκδόθηκε την 13/6/2024, το οποίο, με ημερομηνία εφαρμογής την 1^η Σεπτεμβρίου 2024, ορίζει την μετακίνηση πολλών από τις επιμέρους υπηρεσίες των Διευθύνσεων Ασφάλειας Αττικής και Θεσσαλονίκης αλλά και της Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας σε νέα υπηρεσία, η οποία θα έχει αρμοδιότητα σε όλη την επικράτεια, θα υπάγεται απευθείας στον Αρχηγό της ΕΛΑΣ και μεταξύ των στόχων της θα είναι και η ανίχνευση των διαδρομών του παράνομου χρήματος (Σουλιώτης, 2024; Σωτήρης, 2024; Τσιμπούκης, 2024b).

⁴⁷ Ελληνική Αστυνομία: Διεύθυνση Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας, διαθέσιμο: <https://www.astynomia.gr/elliniki-astynomia/eidikes-ypiresies/diefthynsi-diethnous-astynomikis-synergasias-d-d-a-s/>

⁴⁸ Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών: Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, διαθέσιμο: <https://minfin.gov.gr/forologiki-politiki/soma-dioxis-oikonomikou-egklimatos/>, Europol: Greece, διαθέσιμο: <https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/member-states/greece>

⁴⁹ Το συγκεκριμένο δίκτυο αποτελεί έναν ανεπίσημο χώρο συνεργασίας αρμοδίων αρχών για τον εντοπισμό και την κατάσχεση προϊόντων εγκλήματος, Camden Asset Recovery Inter-agency Network, διαθέσιμο: <https://www.carin.network/>

⁵⁰ Ελληνική Αστυνομία, Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής, διαθέσιμο: <https://www.astynomia.gr/epikoinonia/genikes-astynomikes-diefthynseis/g-a-d-attikis/diefthynsi-asfaleias-attikis/>, Ελληνική Αστυνομία, Διεύθυνση Ασφάλειας Θεσσαλονίκης, διαθέσιμο: <https://www.astynomia.gr/epikoinonia/genikes-astynomikes-diefthynseis/g-a-d-thessalonikis/diefthynsi-asfaleias-thessalonikis/>

⁵¹ Βλ. 2.2.

Από πλευράς ανάλυσης ποσοτικών στοιχείων, συναφή και αξιοποιήσιμα δεδομένα εντοπίστηκαν στην Έκθεση για το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα, τα οποία αντλήθηκαν σε βάθος δεκαετίας – από το 2013 έως το τελευταίο διαθέσιμο 2022 (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Κέντρο Συλλογής και Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πληροφοριών, 2014; Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Τμήμα Ανάλυσης και Αντιμετώπισης Εγκλήματος, 2015, 2016, 2017; Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, 2018, 2019, 2020, 2022a, 2022b, 2024)⁵².

Οι συγκεκριμένες εκθέσεις -αναρτημένες στον επίσημο ιστότοπο της ΕΛΑΣ-, περιλαμβάνουν πληθώρα στοιχείων σχετικά με το ΟΕ όπως το καταγραφόμενο πλήθος των εμπλεκόμενων ατόμων και αυτό των εγκληματικών ομάδων, καθώς και το κέρδος που εκτιμάται ότι αποκόμισαν από τη δράση τους, κατηγοριοποίηση και ανάλυση ανά αδίκημα που εντοπίζεται και χαρακτηρίζεται ότι ανήκει στον χώρο αυτό⁵³, διασυνδέσεις με διαφθορά, ΞΧ, κλπ.

Ωστόσο, πριν την εξαγωγή συμπερασμάτων επί αυτών και πέραν από όσα ήδη αναφέρθηκαν⁵⁴, πρέπει να επισημανθεί ότι παρουσιάζουν τα εξής χαρακτηριστικά, που δεν επιτρέπουν μία ευρύτερη και πιο ολοκληρωμένη ερμηνεία και αξιολόγηση:

- Δεν γίνεται σαφές τι κριτήρια τίθενται για την καταγραφή μίας περίπτωσης ως ΟΕ ούτε η διαδικασία συλλογής αυτή καθ' εαυτή⁵⁵ (π.χ. περαιωμένες ή σε εξέλιξη ποινικές έρευνες, καταγγελίες υπό διερεύνηση, αιτήματα άλλων υπηρεσιών στα πλαίσια εγχώριων ή διεθνών συνεργασιών κλπ).
- Δεν αποτελούν δείκτη της εξέλιξης του φαινομένου, αλλά των υπηρεσιακών αποδόσεων για την καταγραφή και την καταπολέμησή του.
- Δεν παρουσιάζουν την ποινική εξέλιξη των υποθέσεων (πχ καταδίκη, συνέχιση έρευνας, αθώωση κλπ).

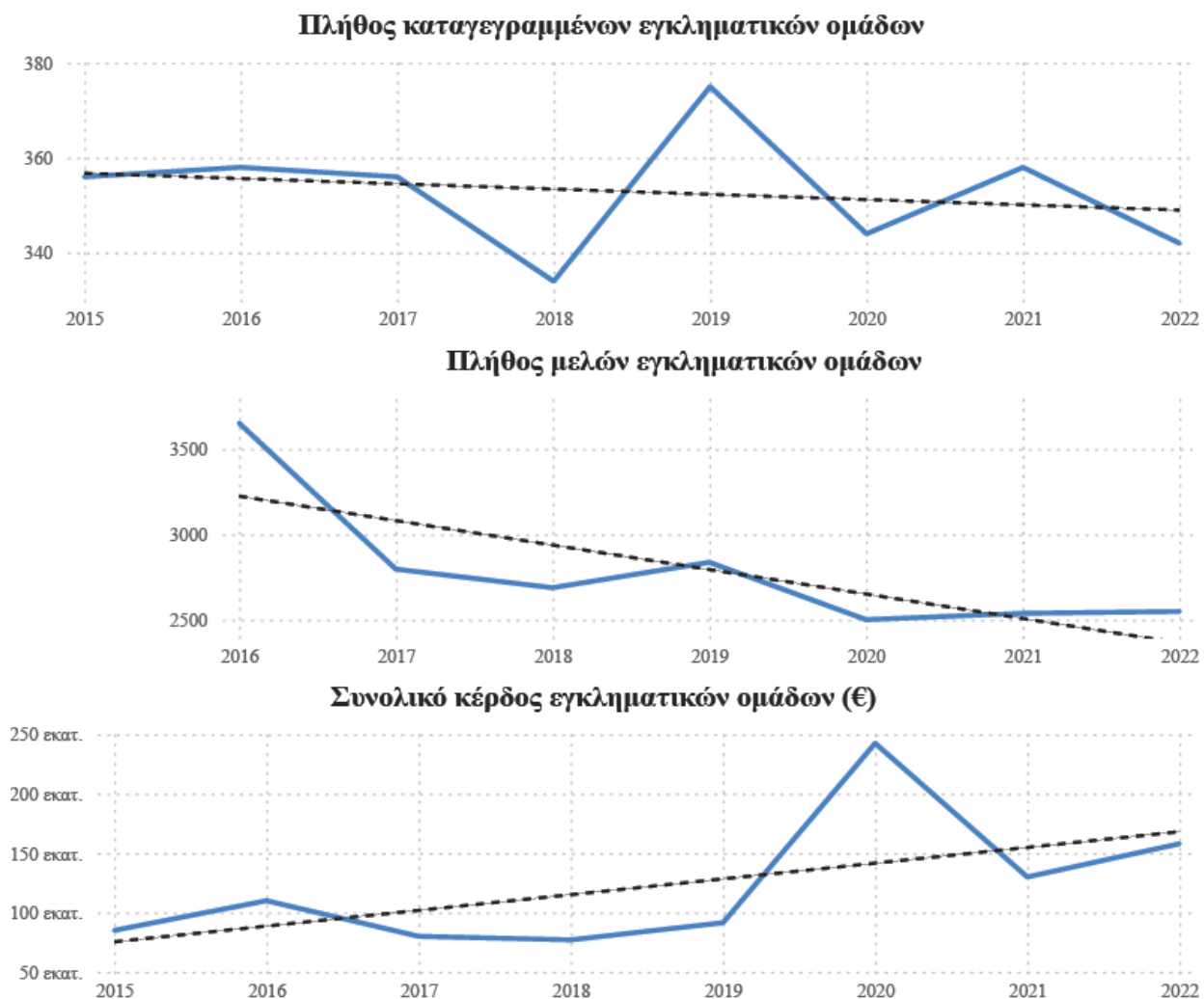
⁵² Για την επεξεργασία των στοιχείων, βλ. Παράρτημα Α.

⁵³ Βλ. 2.2.

⁵⁴ Βλ. 5.2.1.

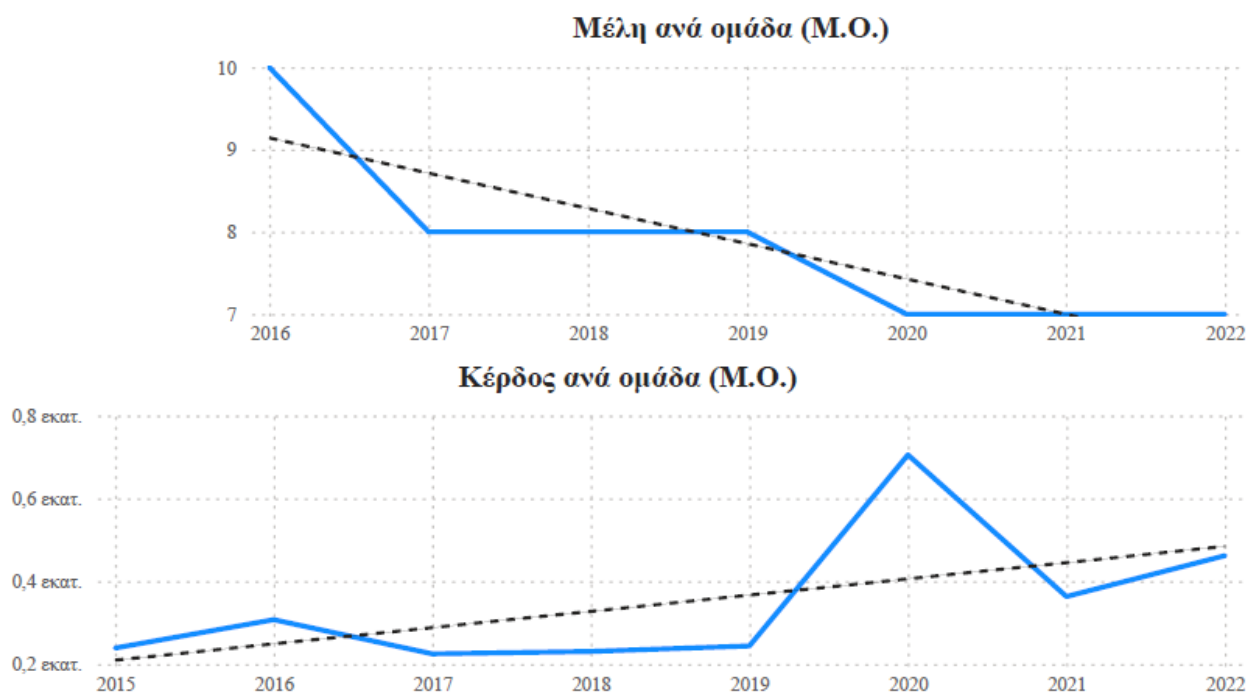
⁵⁵ Διαφορετικός τρόπος συλλογής των στοιχείων θα μπορούσε να προκαλέσει από μόνος του μεταβολές στις εκάστοτε τιμές.

- Δεν απεικονίζεται ανά αδίκημα (στην πλειονότητα αυτών) η εκτίμηση του εγκληματικού προϊόντος και γενικότερα δεν γίνεται καμία αναφορά σε κατασχέσεις ή δεσμεύσεις.
- Δεν γνωστοποιείται κανένα στοιχείο για τις ανακριτικές πράξεις και τις συνεργασίες με άλλους φορείς.

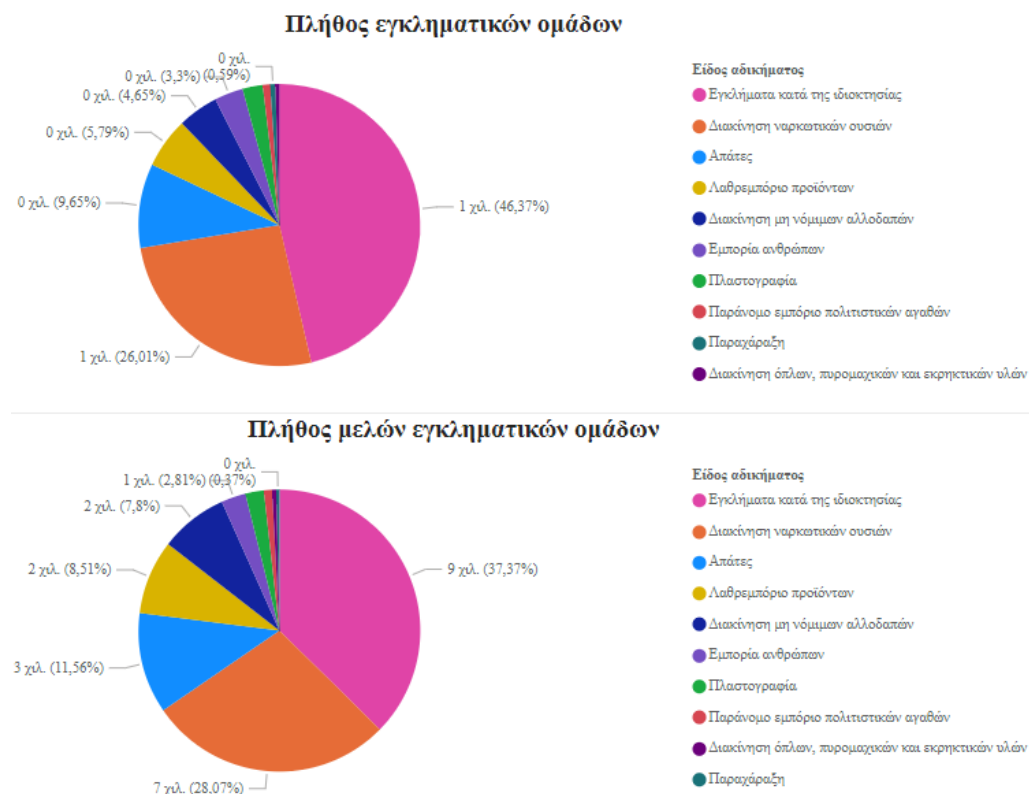
Σχεδιάγραμμα 3: Η καταγραφή των εγκληματικών ομάδων, του πλήθους των μελών τους και του συνολικού εκτιμώμενου κέρδους τους

Στο σχεδιάγραμμα 4 διακρίνεται ότι το καταγεγραμμένο πλήθος των εγκληματικών ομάδων φαίνεται να παρουσιάζει μειωτική τάση και το καταγεγραμμένο πλήθος των μελών αυτών εμφανίζεται εντονότερα μειωτικό. Αντίθετα, το συνολικό κέρδος εμφανίζει αυξητική τάση.

Σχεδιάγραμμα 4: Μ.Ο. μελών ανά ομάδα και κέρδους ανά ομάδα

Τα μέλη ανά οργάνωση κινούνται αντιστρόφως ανάλογα από το κέρδος ανά οργάνωση, με το πρώτο βέβαια να μεταβάλλεται με γρηγορότερο ρυθμό από το δεύτερο.

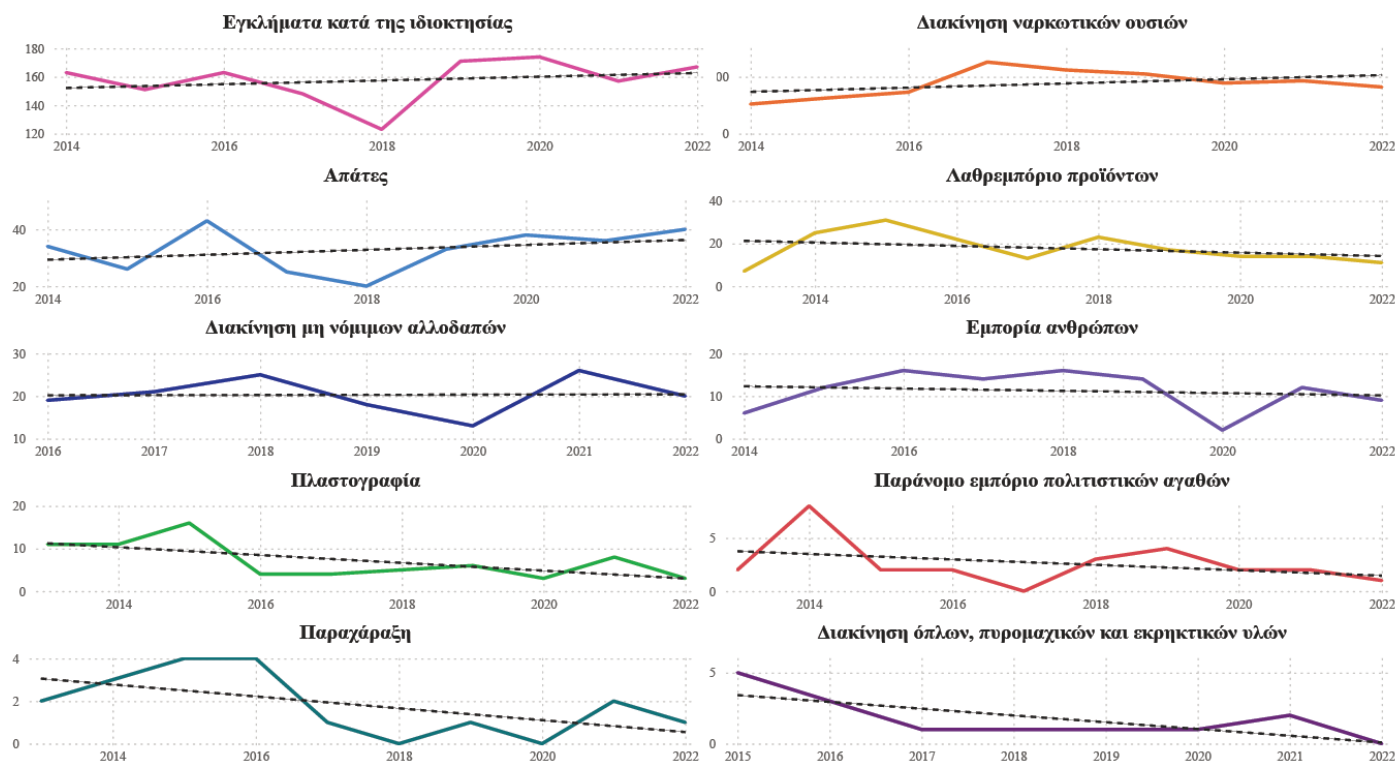

Πλήθος εγκληματικών ομάδων	
Είδος αδικήματος	Αθροισμα Τιμή
Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	1.417
Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών	795
Απάτες	295
Λαθρεμπόριο προϊόντων	177
Διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών	142
Εμπορία ανθρώπων	101
Πλαστογραφία	71
Παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών	26
Παραχάραξη	18
Διακίνηση όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών	14

Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	
Είδος αδικήματος	Αθροισμα Τιμή
Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	8.666
Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών	6.510
Απάτες	2.680
Λαθρεμπόριο προϊόντων	1.973
Διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών	1.808
Εμπορία ανθρώπων	652
Πλαστογραφία	492
Παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών	217
Διακίνηση όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών	109
Παραχάραξη	85

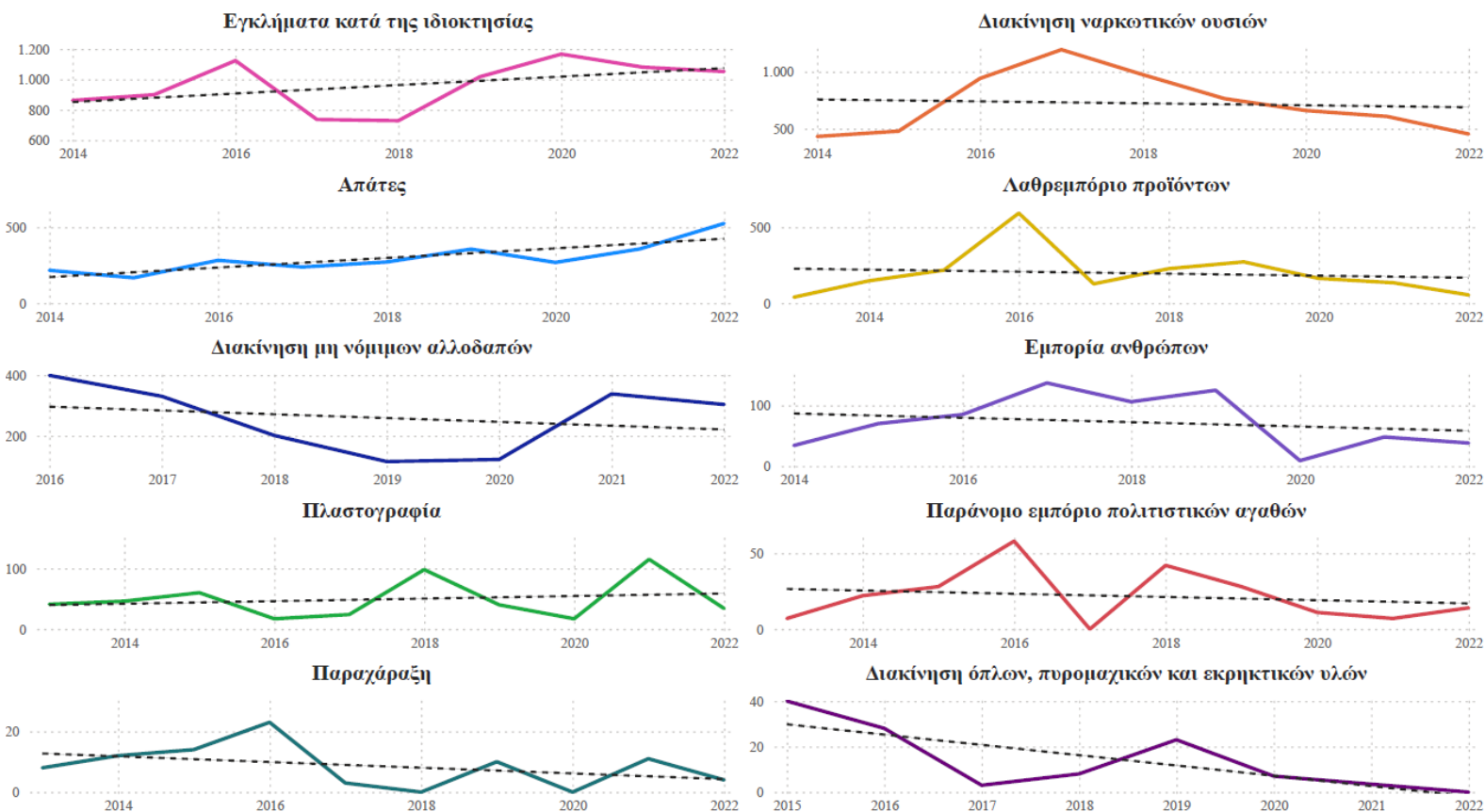
Σχεδιάγραμμα 5: Το πλήθος των εγκληματικών ομάδων και των μελών τους ανά αδίκημα (φθίνουσα σειρά)

Τόσο το πλήθος των καταγεγραμμένων ομάδων όσο και αυτό των εμπλεκόμενων ατόμων φαίνεται ότι ακολουθεί την ίδια σειρά (φθίνουσα) ως προς τις κατηγορίες αδικημάτων,. Αξίζει να αναφερθεί, βέβαια, το γεγονός πως σύμφωνα με τα αναφερόμενα στα κεφάλαια των αδικημάτων, οι ομάδες δεν εμφάνιζαν πάντα αποκλειστική ενασχόληση με μία μόνο κατηγορία αδικήματος.

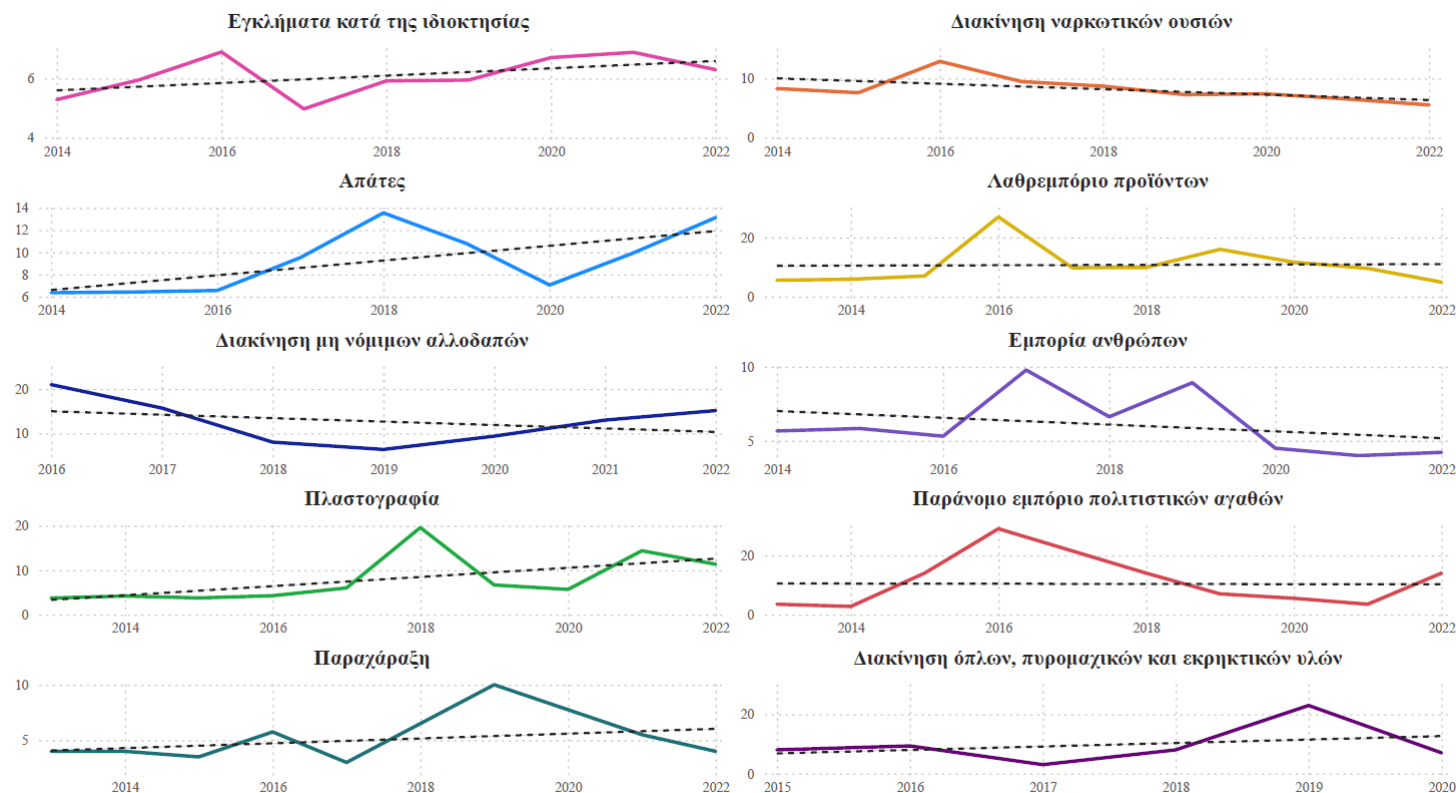
Σχεδιάγραμμα 6: Η εξέλιξη των καταγραφόμενων ομάδων κατ' έτος, ανά αδίκημα

Οι καταγραφές ομάδων των εγκλημάτων κατά ιδιοκτησίας, της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών και των απατών παρουσιάζουν αυξητική τάση, ενώ αυτές του λαθρεμπορίου προϊόντων, της πλαστογραφίας, του παράνομου εμπορίου πολιτισμικών αγαθών, της παραχάραξης και της διακίνησης όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών παρουσιάζουν μειωτική. Σχετικά μικρότερη μεταβολή εμφανίζουν αυτές της διακίνησης μη νόμιμων αλλοδαπών (αυξητική τάση) και της εμπορίας ανθρώπων (μειωτική τάση).

Σχεδιάγραμμα 7: Η εξέλιξη των καταγραφόμενων μελών ομάδων κατ' έτος, ανά αδίκημα

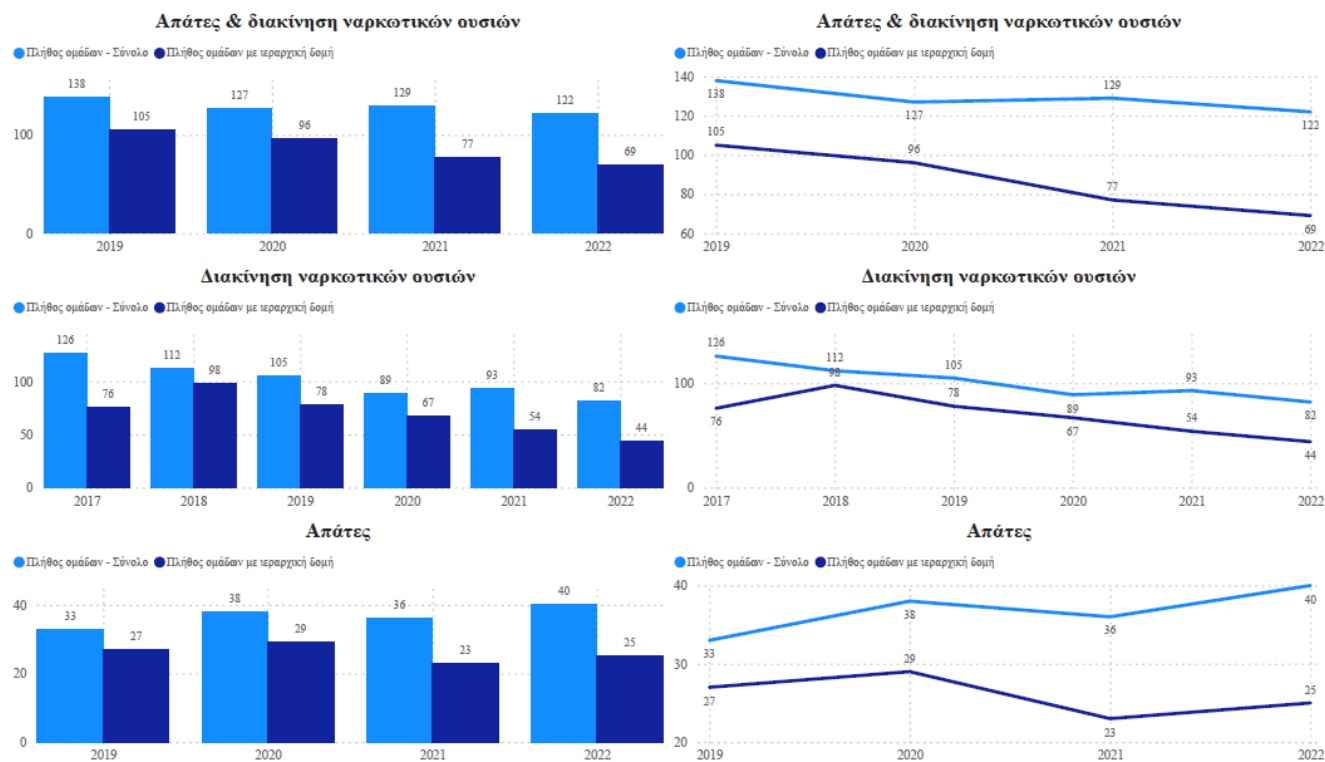
Διαφορετική είναι η εικόνα για τα καταγεγραμμένα συνολικά μέλη ομάδων που εμπλέκονται στο κάθε αδίκημα. Στο καταγεγραμμένο ΟΕ που ασχολείται με εγκλήματα κατά ιδιοκτησίας, των απατών και της πλαστογραφίας φαίνεται μία αυξητική τάση, με όλα τα υπόλοιπα να μειώνονται.

Σχεδιάγραμμα 8: Ο Μ.Ο. μελών ανά ομάδα, κατ' έτος, ανά αδίκημα

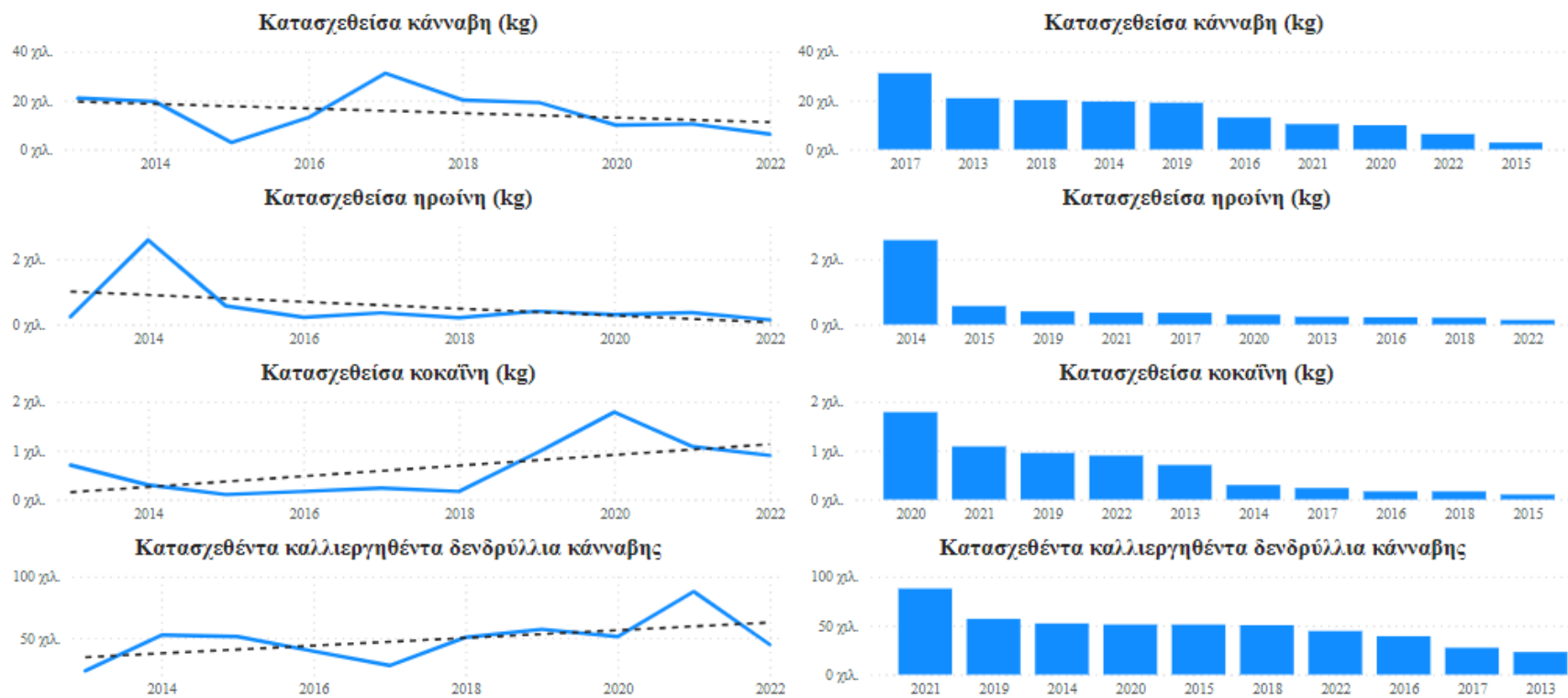
Εν μέρει ίδιο είναι και το αποτέλεσμα της σύγκρισης του Μ.Ο. των μελών ανά ομάδα. Αυτός παρουσιάζει αυξητική τάση στις καταγραφές των εγκλημάτων κατά ιδιοκτησίας, απατών, λαθρεμπορίου προϊόντων, πλαστογραφίας, παραχάραξης και διακίνησης όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών με τις υπόλοιπες να παρουσιάζουν το αντίθετο.

Φίλιππος Αλεξανδράτος, «Το θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος: η αποτελεσματικότητα του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, η προσαρμογή του στο διεθνές περιβάλλον και η ετοιμότητά του απέναντι σε επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους.»

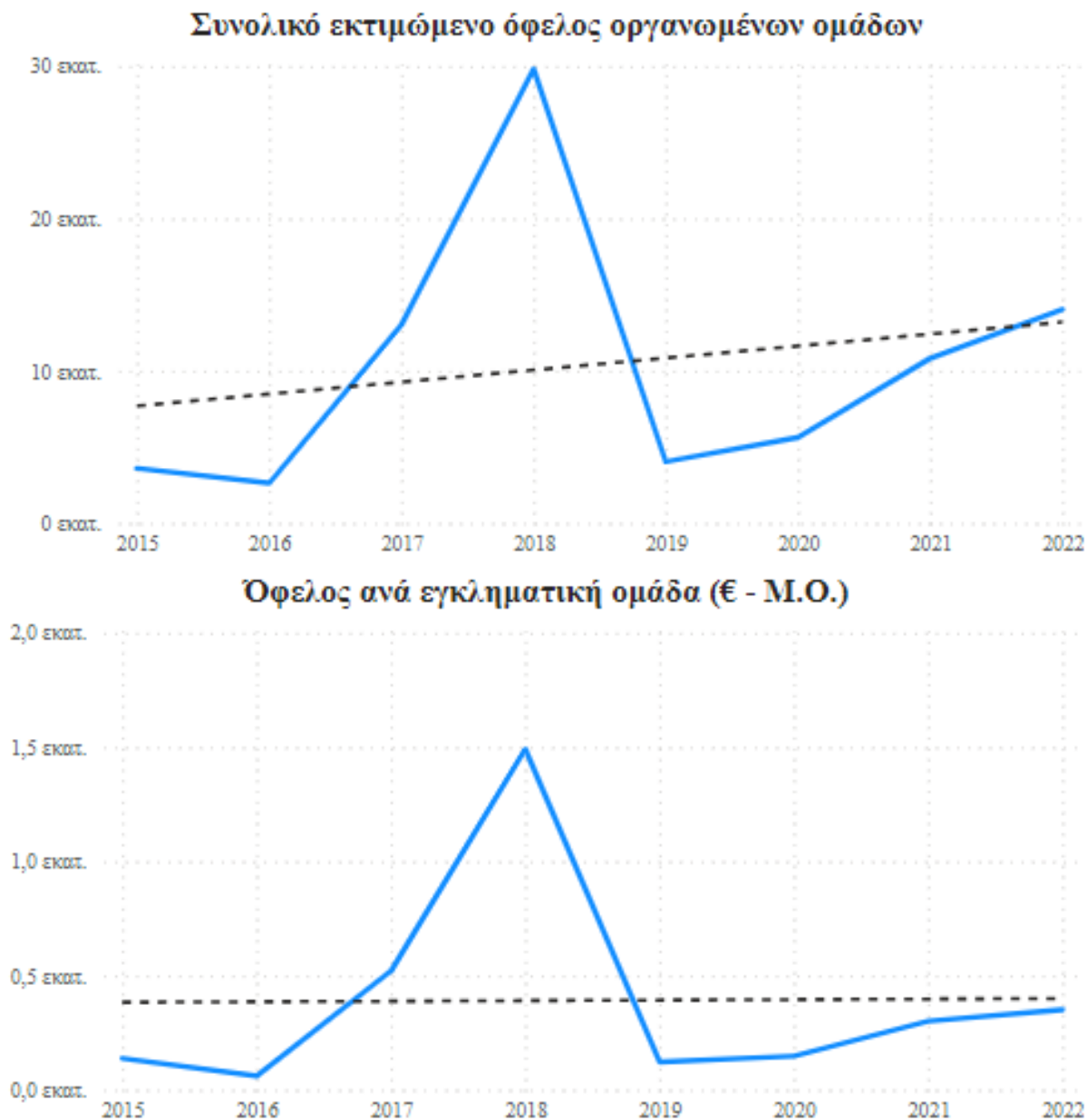
Σχεδιάγραμμα 9: Το πλήθος των ομάδων και αυτών που παρουσίασαν ιεραρχική δομή κατ' έτος, ειδικά για τα αδικήματα της απάτης και της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών

Πρόσφορα (λόγω πλήθους των ομάδων ανά αδίκημα και διαθεσιμότητας των δεδομένων για ικανοποιητικό αριθμό ετών) για την εξέταση της διαπίστωσης ιεραρχικής δομής στις ομάδες κρίθηκαν τα αδικήματα της διακίνησης ναρκωτικών ουσιών και των απατών. Και στα δύο αδικήματα (με τις απάτες σε μεγαλύτερο βαθμό) διαπιστώνεται σταδιακή έλλειψη των οργανώσεων με ιεραρχική δομή.

Σχεδιάγραμμα 10: Συνολικά κατασχεθείσες ποσότητες κάνναβης (kg), ηρωίνης (kg), κοκαΐνης (kg) και καλλιεργηθέντων δενδρυλλίων κατ' έτος

Ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, οι κατασχέσεις καλλιεργηθέντων δενδρυλλίων κάνναβης και η κοκαΐνη (kg) φαίνονται να έχουν ανοδική τάση, σε αντίθεση με την κάνναβη (kg) και την ηρωίνη (kg).

Σχεδιάγραμμα 11: Συνολικό εκτιμώμενο όφελος και όφελος ανά εγκληματική ομάδα για το αδίκημα της απάτης, κατ' έτος

Παρατηρείται γενικότερη αυξητική τάση τόσο του καταγεγραμμένου συνολικού ετήσιου οφέλους που προέρχεται από τις απάτες, όσο και του μέσου οφέλους ανά ομάδα (μικρότερος ρυθμός μεταβολής). Οι συγκεκριμένες τιμές φαίνεται να αυξάνονται μόνιμα ειδικά από το έτος 2019 και έπειτα (με διαφορετικούς ρυθμούς κάθε χρονιά).

Από τα παραπάνω, οδηγούμαστε στα εξής χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με την στάση της ΕΛΑΣ απέναντι στο ΟΕ:

- Ενδεχομένως να προσανατολίζεται σταδιακά προς το όφελος, με την έννοια του εκτιμώμενου κέρδους να έρχεται στο προσκήνιο και το πλήθος των μελών ανά ομάδα να λαμβάνει δευτερεύοντα ρόλο.
- Τόσο βάσει του συνόλου των εγκληματικών ομάδων και των μελών τους όσο και βάσει επισκόπησης της χρονικής εξέλιξης των πρώτων, στοχεύει περισσότερο σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που διαπράττουν (τουλάχιστον) εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, διακίνηση ναρκωτικών ουσιών και απάτες. Ως προς τα μέλη αυτών, η τάση στα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και στις απάτες είναι η εξάρθρωση περισσότερων και πολυπληθέστερων ομάδων με αυξανόμενο συνολικό αριθμό μελών ανά έτος, ενώ στα ναρκωτικά η εξάρθρωση των ομάδων παρουσιάζει μεν αυξητική τάση, με σχεδόν δε σταθερό τον συνολικό αριθμό μελών ανά έτος, δημιουργώντας ένδειξη περί εξάρθρωσης πιο ολιγομελών οργανώσεων.
- Η ιεραρχική οργάνωση των ομάδων που ασχολούνται με διακίνηση ναρκωτικών και απάτες, φαίνεται να εξασθενεί, με τις περιπτώσεις του δεύτερου αδικήματος να εμφανίζουν την συγκεκριμένη τάση σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με την πρώτη.
- Σε σχέση με το αδίκημα των ναρκωτικών, βάσει των κατασχέσεων ουσιών, φαίνεται η τάση να δίνεται αυξανόμενο βάρος στην κοκαΐνη και στα κατασχεθέντα δενδρύλλια κάνναβης, σε σχέση με την ηρωίνη και την κάνναβη.
- Το όφελος που εκτιμάται από το αδίκημα της απάτης παρουσιάζει σταθερά αυξανόμενη τάση, ειδικά μετά το 2019. Το ίδιο ισχύει και με το μέσο όφελος ανά ομάδα, δείχνοντας ότι τα συνολικά «κέρδη» που προέρχονται από την συγκεκριμένη δραστηριότητα, αυξάνονται σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις ομάδες που δραστηριοποιούνται.

Επιπρόσθετα, οι συγκεκριμένες εκθέσεις φαίνεται να εξελίσσονται ως προς τα στοιχεία που καταγράφονται. Πέραν της θετικής προσθήκης ως κατηγορία αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κατά το έτος 2022, σε όλες τις εκθέσεις και ολοένα με πιο λεπτομερείς περιγραφές, τα υπάρχοντα δεδομένα συσχετίζονται με αδικήματα διαφθοράς, δίνοντας μία εικόνα των δράσεων της ΕΛΑΣ μέσα από τις οποίες παρακολουθείται η σύνδεση των

δύο φαινομένων (Χλούπης, 2020, σ. 541). Τα συγκεκριμένα στατιστικά στοιχεία, ωστόσο, είναι εξαιρετικά χαμηλά για τις περισσότερες χρονιές και επομένως δεν είναι πρόσφορα περαιτέρω ανάλυσης.

5.2.6. Η Υπηρεσία Προστασίας Μαρτύρων

Όπως προαναφέρθηκε, η συγκεκριμένη υπηρεσία αποτελεί τμήμα Υποδιεύθυνσης που υπάγεται στην Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής, ενώ η αρμοδιότητά της αφορά και υποθέσεις που απασχολούν και πέραν της δομής που ανήκει.

Η λειτουργία αυτής σε τέτοιο επίπεδο, ενδεχομένως να μην της εξασφαλίζει την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα, είτε από πλευράς ανεξαρτησίας είτε από πλευράς διαθεσιμότητας των απαιτούμενων πόρων.

5.2.7. Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών

Το ΟΕ αποτελεί μία από τις βασικές προτεραιότητες της ΕΥΠ με κύριες απειλές στα πλαίσια αυτού να αναγνωρίζονται η διακίνηση μεταναστών, τα όπλα, τα ναρκωτικά, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η διαφθορά κλπ (Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών, 2023, σ. 6).

Για την άσκηση των ήδη αναφερθεισών αρμοδιοτήτων της⁵⁶, βάσει του άρθρου 4 του Ν. 3649/2008, έχει την δυνατότητα υπογραφής μνημονίων συνεργασίας με ομόλογες υπηρεσίες άλλων κρατών ή και διεθνών οργανισμών.

5.2.8. Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών

Η Α' Μονάδα της ΑΚΝΕΕΔ συγκροτείται από τον Πρόεδρο ο οποίος είναι εν ενεργεία ή επί τιμή ανώτατος Εισαγγελικός Λειτουργός και 11 μέλη τα οποία προέρχονται από διάφορους φορείς, οι οποίοι σχετίζονται με το ΕΧ υπό διαφορετικές όψεις του φαινομένου. Το προσωπικό που εργάζεται σε αυτή αποσπάται από τους φορείς προέλευσης και των μελών της, για 3 χρόνια με δυνατότητα ισόχρονων ανανεώσεων. Βασικές προϋποθέσεις για τον ορισμό του μέλους ή την απόσπαση του υπαλλήλου είναι η ακεραιότητα και η συνάφεια γνώσεων και εμπειρία με το αντικείμενο της Μονάδας (άρθρα 47-51 του Ν. 4557/2018).

⁵⁶ Βλ. 3.2.4.

Ως προς τη διαδικασία διορισμού ή απόσπασης, τόσο τα μέλη όσο και οι υπάλληλοι ορίζονται με ΚΥΑ. Σε σχέση με τους υπαλλήλους που την στελεχώνουν κατά το 2018 είχε διαπιστωθεί ότι υπάρχουν κενές θέσεις, ενώ τα αιτήματα του Προέδρου για την πλήρωσή τους δεν ικανοποιούνται καθόλου εντός εύλογου χρόνου (Εκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας, 2018, σ. 58). Σημαντικό είναι ότι ενώ κατά το έτος δημοσίευσης της συγκεκριμένης έκθεσης δημοσιεύθηκε νέος Ν. (4557/2018), δεν φαίνεται να υπήρξε ριζική μεταβολή στο νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με την διαδικασία απόσπασης (αντικατάσταση του άρθρου 7γ του Ν. 3691/2008 από το άρθρο 51 του Ν. 4557/2018, ως προς την διαδικασία απόσπασης).

Η Αρχή, πέραν των ήδη αναφερθεισών δυνατοτήτων της για αμφίδρομη επικοινωνία με άλλες αρμόδιες εγχώριες υπηρεσίες, αποτελεί μέλος τόσο της ευρωπαϊκής πλατφόρμας ΜΧΠ⁵⁷ όσο και του διεθνούς αντίστοιχου δικτύου Egmont Group of FIUs⁵⁸.

5.2.9. Τα σωφρονιστικά καταστήματα

Το σωφρονιστικό σύστημα στην Ελλάδα έχει επανειλημμένα διαπιστωθεί ότι δεν εξασφαλίζει τις δέουσες συνθήκες κράτησης για τους κρατούμενους, γεγονός το οποίο δεν βοηθά στην επανένταξη των φυλακισθέντων ατόμων και διατηρεί ή ακόμα και επανξάνει την κοινωνική περιθωριοποίησή τους. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει αναγκαστεί να καταβάλλει υψηλά χρηματικά ποσά λόγω ποινών που επιβλήθηκαν από διεθνή δικαστήρια για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Σκιαδαρέσης, 2024, σσ. 3–5).

Πέρα από το γενικότερο εμπόδιο, διαπιστώνεται ότι ούτε οι συνθήκες ασφαλείας στα σωφρονιστικά καταστήματα είναι επαρκείς για την ομαλή διαβίωση των κρατουμένων και την «επανακανονικοποίησή» τους, μακριά από εγκληματικές ευκαιρίες⁵⁹.

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική και επικίνδυνη κρίνεται η πιθανολόγηση συνεργασίας – σύμπραξης ατόμων που έχουν καταδικαστεί για υποθέσεις ΟΕ και άλλων που έχουν καταδικαστεί σύμφωνα

⁵⁷ European Commission: EU Financial Intelligence Units' Platform (E03251), διαθέσιμο: <https://ec.europa.eu/transparency/expert-groups-register/screen/expert-groups/consult?lang=en&do=groupDetail&groupID=3251>

⁵⁸ Egmont Group of Financial Intelligence Units, διαθέσιμο: <https://egmontgroup.org/members-by-region/?id=4>

⁵⁹ Βλ. Παράρτημα Β.

με τις διατάξεις περί τρομοκρατίας, με τα σωφρονιστικά καταστήματα να αποτελούν πρόσφορο χώρο για τις σχετικές συνδιαλλαγές (Καλαφάτης, 2015; Καραμήτρου, 2024).

5.3. Περαιτέρω εξέταση του ελληνικού συστήματος υπό το πρίσμα του διεθνούς περιβάλλοντος

Βάσει όσων προαναφέρθηκαν στις επιμέρους ενότητες του παρόντος κεφαλαίου, η εθνική νομοθεσία φαίνεται γενικότερα να συμβαδίζει με τα διεθνή νομοθετήματα που επιλέχθηκαν και αναλύθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο, κινούμενα γύρω από τους άξονες «οργανωμένο έγκλημα» και «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος».

Ωστόσο, αν και το κύριο άρθρο περί του ΟΕ δεν προβλέπει το οικονομικό, περιουσιακό ή γενικότερο όφελος ως στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης της εγκληματικής οργάνωσης, αυτό αποτελεί τον λόγο ύπαρξης και τον τελικό στόχο της, αν λάβουμε υπόψη τόσο τα διεθνή κείμενα όσο και τις εκθέσεις της Αστυνομίας -ως προς τα βασικά αδικήματα που αποτελούν το αντικείμενο ενασχόλησης του ΟΕ- (Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Κέντρο Συλλογής και Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πληροφοριών, 2014; Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Τμήμα Ανάλυσης και Αντιμετώπισης Εγκλήματος, 2015, 2016, 2017; Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας, 2018, 2019, 2020, 2022a, 2022b, 2024; Συμβούλιο, 2008; United Nations Office on Drugs and Crime, 2004).

Η αναγνώριση του οφέλους ως πρωταρχικό στόχο του ΟΕ είναι καθολικά αποδεκτή και από την εγκληματολογική επιστήμη. Συνεπώς η μη συμπερίληψή του στην αντικειμενική υπόσταση, η οποία ίσως βοηθούσε και την στόχευση των αρχών στην οικονομική αποδυνάμωση των (φυσικών και νομικών) προσώπων που εμπλέκονται σε αυτό, φαίνεται να είναι μία στοχευμένη επιλογή, λόγω σοβαρών υποθέσεων που εκδικάζονταν κατά τα διάφορα χρονικά σημεία μεταβολής της νομοθεσίας του συγκεκριμένου άρθρου. Αντιστάθμισμα, βέβαια, στην έλλειψη αυτή προσφέρουν τόσο η πρόβλεψη σωρευτικής χρηματικής ποινής στις § 1 και 4 του άρθρου 187 ΠΚ, όσο και η διακεκριμένη περίπτωση του εγκλήματος της § 3, μαζί με άλλα διαζευκτικά κριτήρια που επιφυλάσσουν βαρύτερη τιμώρηση στους δράστες της συγκεκριμένης -ελαφρύτερης σε σχέση με την § 1- πράξης, στοιχεία τα οποία ευθυγραμμίζουν εν μέρει την ελληνική νομοθεσία με την διεθνή

πρακτική (Ορφανός, 2021, σ. 120; Παπαχαραλάμπους, 2003, σ. 1047; Χλούπης, 2020, σσ. 540–548).

Προβληματικό αποδεικνύεται το ζήτημα της δυνατότητας αποκάλυψης της ταυτότητας του προστατευόμενου μάρτυρα από το Δικαστήριο, ακόμη και κατόπιν αίτησης του κατηγορούμενου, σε σχέση με την διεθνή πρακτική. Σύμφωνα με έρευνα που διενεργήθηκε στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης, αποτελεί ένα από τα τρία κράτη που παρέχουν στη δικαστική αρχή τέτοια δυνατότητα (European Committee on Crime Problems, 2017, p. 12).

Ακόμα όμως και η υπηρεσία που έχει την αποκλειστική αυτή αρμοδιότητα, φαίνεται να υπολείπεται τόσο των διεθνών βέλτιστων πρακτικών όσο και των ομολογών της άλλων κρατών, τα οποία ορίζουν την οικονομική και διοικητική ανεξαρτησία της, ακόμα και τελείως εκτός της Αστυνομίας (European Committee on Crime Problems, 2017, p. 17; United Nations Office on Drugs and Crime, 2008, pp. 45–47, 95).

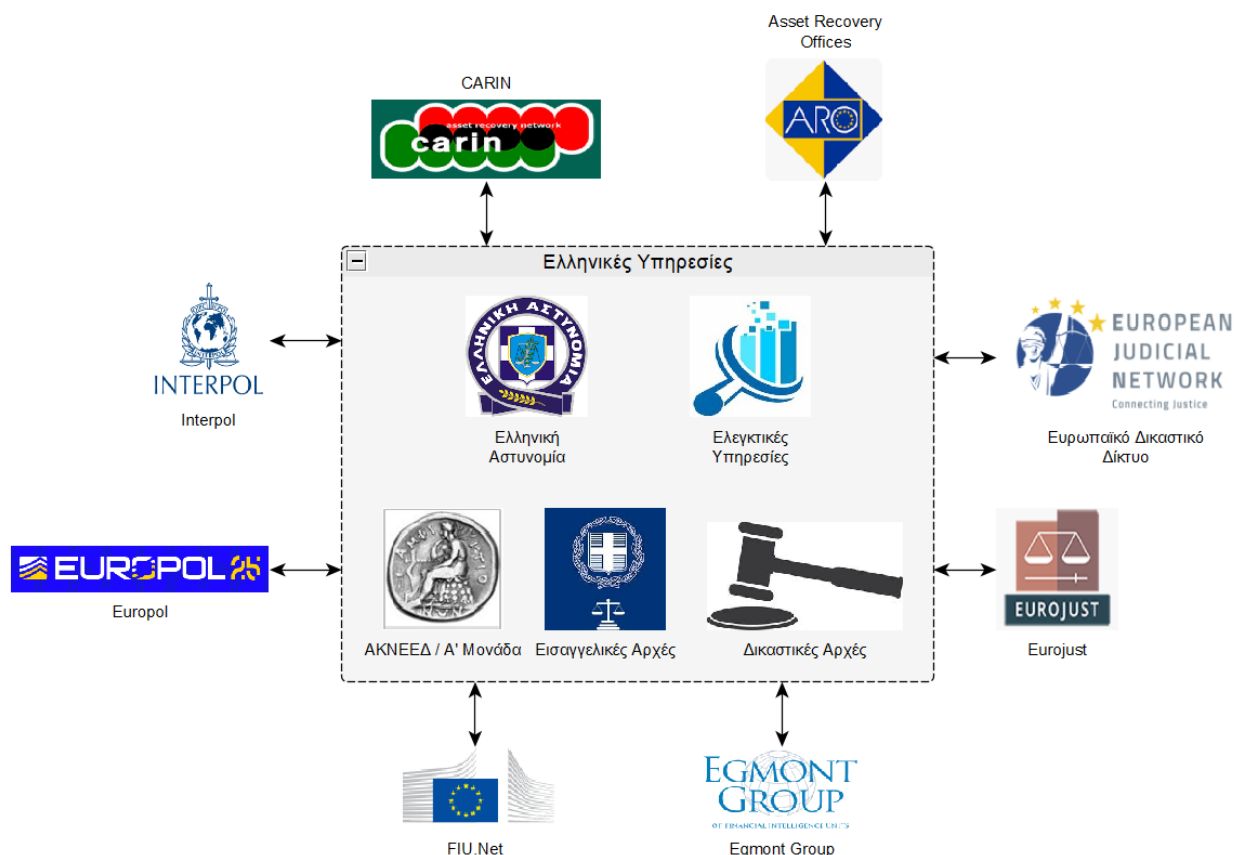
Σχετικά με την ελληνική ΜΧΠ, σημαντική είναι η δυνατότητα έκδοσης διάταξης δέσμευσης κάτι το οποίο δεν αποτελεί μέσο όλων των αντίστοιχων μονάδων, ως προς τις χώρες που συμμετέχουν στο Egmont Group, ενώ η διάρκειά της (9 μήνες) είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από το μεγαλύτερο μέρος αυτών και με δυνατότητα περαιτέρω παράτασης από τις δικαστικές αρχές (Information Exchange Working Group, 2022, pp. 24–29).

Τέλος, σε ό,τι αφορά την γενικότερη προσαρμογή των υπηρεσιών του συστήματος, αυτές συνδέονται μέσω διαφόρων διαύλων διεθνών οργανισμών και δράσεων με υπηρεσίες άλλων κρατών⁶⁰, είτε εντός είτε εκτός ΕΕ, χωρίς ωστόσο να παρέχονται στοιχεία για εξέταση της αποτελεσματικότητας των επιμέρους λειτουργιών. Αξίζει βέβαια να αναφερθεί ότι πέραν από τις τυχόν δικαστικές συνεργασίες που καλύπτονται από γενικότερες συνθήκες, η ελληνική πολιτεία έχει συνάψει και αρκετές διμερείς συμφωνίες⁶¹.

⁶⁰ Βλ. 3.2.2.1., 3.2.2.3., 3.2.4., 4.1., 5.2.4., 5.2.5., 5.2.7. και 5.2.8.

⁶¹ Υπουργείο Δικαιοσύνης: Διεθνής Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις, διαθέσιμο: https://ministryofjustice.gr/?page_id=1211

Η δυνατότητα συνεργασίας του ελληνικού συστήματος με άλλες αρχές του εξωτερικού, η οποία επιτυγχάνεται είτε μέσω της ΕΕ, είτε με απευθείας συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή συνθήκες, μπορεί να απεικονιστεί σχηματικά ως εξής:

Σχδιάγραμμα 12: Οι διάλογοι διεθνούς συνεργασίας

5.4. Αξιολόγηση του προτύπου αντεγκληματικής πολιτικής

Η επικράτηση του φιλελεύθερου προτύπου απέναντι στο ΟΕ είναι εμφανής. Το θεσμικό πλαίσιο επιφυλάσσει αυστηρή ποινική μεταχείριση στους εμπλεκόμενους, κάτι το οποίο διαφαίνεται σε κάθε σημείο του που αναλύθηκε προηγουμένως.

Το ίδιο το λεκτικό σχεδόν όλων των παραγράφων του άρθρου 187 ΠΚ, ορίζει ότι η τέλεση των εγκλημάτων για τα οποία κάποιος συνέστησε την οργάνωση / ομάδα ή εισήλθε σε αυτή δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την δίωξη και τιμώρησή του, καταδεικνύοντας την έντονη ποινική απαξία του νομοθέτη απέναντι στο φαινόμενο και την αναγνώριση της επικινδυνότητας

του κοινωνικού στοιχείου εδώ. Σε περίπτωση, μάλιστα, που τελεστεί και κάποιο από αυτά πρόκειται για το νομικό φαινόμενο της αληθινής συρροής (Κωστάρας, 2012, σ. 104), το οποίο επιφέρει σωρευτική επιβολή ποινών τόσο για το αδίκημα της εγκληματικής οργάνωσης όσο και για όποιο άλλο αδίκημα τελεστεί στα πλαίσια της λειτουργίας αυτής.

Αλλά και το είδος των απειλούμενων ποινών -στην κύρια, τουλάχιστον, μορφή του- ανήκει στην πιο βαριά κατηγορία, τα κακουργήματα. Το ίδιο ισχύει και για τις ποινές των αδικημάτων που συνήθως προβαίνουν τα εμπλεκόμενα στο ΟΕ πρόσωπα - ενδεικτικά αναφέρεται το άρθρο 379Α ΠΚ.

Οι υπηρεσίες που ασχολούνται με το ΟΕ, έχουν τόσο τις γενικές εξουσίες επέμβασης στην ιδιωτική σφαίρα του ατόμου όσο και ειδικότερες που μπορούν να εφαρμοστούν σε αυτής της βαρύτητας τα εγκλήματα (254 ΚΠΔ). Αλλά η δυσμενέστερη, σχετικά, μεταχείριση, διαφαίνεται και στην τελευταία § του 187 ΠΚ, όπου η ευχέρεια του δικαστή ως προς την εκτέλεση της ποινής είναι σχετικά περιορισμένη.

Η επίδραση της ελεύθερης αγοράς, βέβαια, δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από το πρότυπο αντεγκληματικής πολιτικής κατά του ΟΕ (Βιδάλη, 2017, σσ. 105–106). Αυτό διαφαίνεται από το γεγονός ότι πλέον πρόσωπα του ιδιωτικού τομέα καλούνται να συμβάλλουν ενεργητικά στην καταπολέμηση ενός φαινομένου που ως ένα βαθμό θα τους απέφερε έσοδα, με στόχο την μακροπρόθεσμη επιβίωση του οικονομικού συστήματος. Οι δυνατότητες αποστέρησης της περιουσίας του προσώπου, αναδεικνύονται ίσως σε κύρια ποινή δεδομένου ότι ο εγκλεισμός δεν εκτελείται σε όλη του την έκταση, με τις προσωρινές δυνατότητες οικονομικής αδρανοποίησής του να είναι και αυτές ιδιαίτερα ευρείες.

Παρόλα αυτά, αν στοιχεία του θεσμικού πλαισίου εξετασθούν με μία διαφορετική οπτική, διαπιστώνεται ότι σημεία από τα εναλλακτικά πρότυπα αντεγκληματικής πολιτικής φαίνεται να έχουν δημιουργήσει ένα, ως ένα σημείο, υβριδικό μοντέλο:

Πίνακας 1: Στοιχεία εναλλακτικών προτύπων αντεγκληματικής πολιτικής στην ισχύουσα νομοθεσία περί οργανωμένου εγκλήματος

Νομοθεσία	Άρθρο & παράγραφος	Περιγραφή	Αιτία / σκοπός νομοθέτησης	Πρότυπο Αντεγκληματικής πολιτικής	Υιοθετούμενα στοιχεία από αυτό
ΠΚ	187 § 3	η σύσταση ή συμμετοχή σε οργανωμένη ομάδα από την οποία ελλείπει το στοιχείο της διάρκειας και της επιχειρησιακής δομής επιφέρει ελαφρύτερη τιμώρηση σε σχέση με το (βασικό) αδίκημα της παραγράφου 1	Τυποποίηση του εγκλήματος της συμμορίας – απαιτεί οργάνωση, χωρίς τις αυστηρές τυπικές προϋποθέσεις της § 1 (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2019, σ. 42)	Καταργητισμός	Τα ηπιότερα στοιχεία του εγκλήματος, επιφέρουν μικρότερες ποινές, παρόλο που συστημικά εντάσσεται στο ΟΕ, δίνοντας ουσιαστικά μία δεύτερη ευκαιρία χωρίς βαριά σχετικά τιμώρηση.
ΠΚ	187 § 4	ο "εξωτερικός συνεργάτης" της εγκληματικής οργάνωσης τιμωρείται ελαφρύτερα σε σχέση με τα άτομα που την συστήνουν ή εισέρχονται σε αυτή	Η προσθήκη αποτελεί συμμόρφωση με Απόφαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με ένα πληρέστερο πλαίσιο για την καταπολέμηση του ΟΕ (Συμβούλιο, 2008, σ. 1; Υπουργός Οικονομικών & Υπουργός Δικαιοσύνης, 2019, σ. 3)	Καταργητισμός	
ΠΚ	187Γ § 1	η παροχή στοιχείων που αποδεικνύονται ουσιώδη για την εξιχνίαση του εγκλήματος της εγκληματικής οργάνωσης επιφέρει την μη τιμώρηση για το άτομο που τα αποκαλύπτει	Η ύπαρξη δελεαστικών μέτρων προς τους επίδοξους «συνεργάτες» των Αρχών θεωρείται επιβεβλημένη. Εδώ ουσιαστικά υποχώρηση της αρχής της νομιμότητας μπροστά στην καταπολέμηση του ΟΕ – υπέρτερος σκοπός (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2019, σ. 43; Υπουργός Εσωτερικών, Υπουργός Οικονομικών, Υπουργός Δικαιοσύνης, & Υπουργός Δημόσιας Τάξης, 2001, σσ. 3–4)	Καταργητισμός	Η «επάνοδος» στον νόμιμο βίο με παράλληλη βοήθεια των αρχών, καθιστά περιττή την άσκηση της ισχύος του ποινικοκατασταλτικού συστήματος επί του «συνεργάτη».
ΠΚ	187Γ § 3	εφόσον άτομο / θύμα εγκληματικής οργάνωσης καταγγέλλει τις πράξεις αυτές, δεν εφαρμόζεται σε βάρος του η νομοθεσία σχετικά με τους αλλοδαπούς και τα εκδιδόμενα με αμοιβή πρόσωπα, προσωρινά μέχρι την έκδοση της αμετάκλητης απόφασης για τα καταγγελλόμενα εγκλήματα. Εφόσον, μάλιστα, οι ισχυρισμοί γίνουν δεκτοί ως βάσιμοι, ο Εισαγγελέας απέχει οριστικά από την ποινική δίωξη.		Ποινικός εγγυητισμός / Κοινωνική Δικαιοσύνη	Η προστασία των θυμάτων του ΟΕ υπερέχει της διοικητικής ή ποινικής δίωξής τους για ήσσονος σημασίας εγκλήματα / Προσφέρεται ένα αντιστάθμισμα των πράξεων σε βάρος τους, οι οποίες τελέστηκαν και επειδή βρίσκονταν σε δυσμενέστερη θέση από τους δράστες
ΠΚ	187Γ § 4	Σε περίπτωση που αλλοδαπός καταστεί θύμα εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης και καταγγείλει τις πράξεις που έλαβαν χώρα σε βάρος του, διατάσσεται η αναστολή της διαδικασίας της απέλασής σε βάρος του (εφόσον βρίσκεται παράνομα στη χώρα) μέχρι να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση για τα καταγγελλόμενα εγκλήματα			

Φίλιππος Αλεξανδράτος, «Το θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος: η αποτελεσματικότητα του ελληνικού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής, η προσαρμογή του στο διεθνές περιβάλλον και η ετοιμότητά του απέναντι σε επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους.»

ΠΚ	212	Η ακύρωση ή καταστροφή των προϊόντων του εγκλήματος πριν την κυκλοφορία, τη χρήση ή την εξέταση του αυτουργού από τις αρχές, επιφέρει την εξάλειψη του αξιοποιήσιμου	Διευρύνεται το ήδη υπάρχον αξιόποινο, το οποίο προ του 2019 καταλάμβανε μόνο τις προπαρασκευαστικές πράξεις (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2019, σ. 46)	Καταργητισμός	Η έμπρακτη μετάνοια θεωρείται επαρκής λόγος για την μη επιβολή ποινικών κυρώσεων, δημιουργώντας ένα κίνητρο για την εξωποινική και αυτόβουλη καταστολή των συγκεκριμένων εγκλημάτων
ΠΚ	323Α	τυποποιείται ουσιαστικά η αθέμιτη / ανήθικη χρήση του ανθρώπινου σώματος (χωρίς τη συναίνεση του θύματος)	Σκοπός είναι η προστασία του θύματος ακόμα και όταν δεν χρησιμοποιείται βία, όπως στις περιπτώσεις εξαπάτησης ή ευάλωτης θέσης αυτού (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2019, σ. 63)	Ποινικός εγγυητισμός / Κοινωνική Δικαιοσύνη	Ειδικά σε αυτό το αδίκημα, θύμα είναι κάποιος ο οποίος χάνει την εξουσίαση του σώματος ή του πνεύματός του, επομένως - έστω και προσωρινά - ασθενέστερος.
ΠΚ	381 § 2 και 3, 405 § 2 και 3	Η αποκατάσταση της βλάβης του παθόντα ορισμένων εγκλημάτων χωρίς τη ζημία τρίτου επιφέρει εξάλειψη του αξιοποιήσιμου ή την απαλλαγή από την ποινή.	Η ρύθμιση αυτή παράγει πολλαπλά οφέλη (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2019, σ. 72)	Αποκαταστατική δικαιοσύνη	Η ποινική διαδικασία υποχωρεί έναντι μίας αστικής διευθέτησης, δημιουργώντας και ένα κίνητρο για την επαναφορά του θύματος στην προ του εγκλήματος κατάσταση (τουλάχιστον από την οικονομική πλευρά).
4139/2013	21	Η διακίνηση ναρκωτικών έναντι ανταλλάγματος για την κάλυψη καθημερινών αναγκών και η ύπαρξη εξάρτησης στο πρόσωπο του διακινητή, καθώς και η διάθεση ναρκωτικών σε οικείους λόγω εξάρτησης αυτών, αποτελεί προνομίονα περίπτωση.	Ελήφθησαν υπόψη η μειωμένη ποινική απαξία, η έλλειψη μεγάλου μέρους της επικινδυνότητας, η απουσία οφέλους και η δεινή κατάσταση που βρίσκεται ο δράστης (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2013, σ. 3)	Καταργητισμός	Οι βαριές επαπειλούμενες ποινές για τη διακίνηση θα δημιουργούσαν μεγάλη ζημία σε σχέση με την προσωπικότητα του δράστη και τις παραμέτρους της συμπεριφοράς που επιδεικνύει.
N. 4139/2013	27 § 1 και 2	Η παροχή συνδρομής από μέλος της οργάνωσης για την εξάρθρωση αυτής ή την σύλληψη διακινητή υπό προϋποθέσεις επιφέρει αναστολή της ποινής. Ομοίως μπορεί να διαταχθεί και η προσωρινή αποφυλάκιση αυτού.	Τα διευρυμένα οφέλη στοχεύουν σε παροχή στοιχείων για υψηλότερο επίπεδο εγκληματικής δράσης και σε στελέχη που έχουν πιο καίρια θέση στην οργάνωση (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2013, σσ. 4-5)	Καταργητισμός	Ισχύουν και εδώ όσα προαναφέρθηκαν για το άρθρο 187Γ § 1 ΠΚ
N. 4139/2013	30	Οι εθισμένοι στις ναρκωτικές ουσίες αντιμετωπίζονται ευμενέστερα από τον Νόμο ως προς τις επαπειλούμενες ποινές	Η ευμενέστερη μεταχείριση επιβάλλεται είτε για νομικούς λόγους (άρση του καταλογισμού) είτε για κοινωνικούς (αντιμετώπιση του εξαρτημένου ως θύματος / αρρώστου) (Υπουργός Εξωτερικών κ.ά., 2013, σσ. 6-7)	Ποινικός εγγυητισμός / Κοινωνική δικαιοσύνη	Ο εξαρτημένος αποτελεί ένα άτομο που μειονεκτεί σε σχέση με τον μέσο κοινωνό, ενώ το χαρακτηριστικό του αυτό τον κάνει ευάλωτο στην οικονομική εκμετάλλευση από τους εμπόρους και επομένως άξιο προστασίας και όχι βαριάς ποινικής μεταχείρισης.

6. Επερχόμενες προκλήσεις και κίνδυνοι και η ετοιμότητα απέναντι σε αυτούς

6.1. Οι τεχνολογικές εξελίξεις

Κατά τον 21^ο αιώνα η τεχνολογία συνεχίζει και αναπτύσσεται ραγδαία, χαρακτηρίζοντας την περίοδο που διανύουμε ως την 4^η βιομηχανική επανάσταση (Ross & Maynard, 2021). Από την πληθώρα των εξελίξεων που λαμβάνουν χώρα, αξίζει να αναφερθούμε στο σκοτεινό διαδίκτυο (dark web), στα ψηφιακά περιουσιακά στοιχεία και στο αντίστοιχο περιβάλλον (Metaverse), καθώς και στην τεχνητή νοημοσύνη.

Η αναζήτηση σχετικών υποθέσεων που χειρίστηκαν ή μέσω των οποίων απέκτησαν οι Ελληνικές αρχές για την πρόσβαση στο σκοτεινό διαδίκτυο αποκάλυψαν ότι αφενός δεν έχει δημοσιοποιηθεί το αποτέλεσμα ή η διενέργεια κάποιας έρευνας, ενώ οι περισσότερες δραστηριότητες της Δημόσιας Διοίκησης κινούνται ακόμα σε ένα επιτελικό επίπεδο με σκοπό την χαρτογράφηση του τομέα, την καταγραφή των απειλών και την διατύπωση ανάλογων προτάσεων. Σε 2 υπηρεσίες, ωστόσο, διαπιστώνεται απόκτηση λογισμικού ανάλυσης κρυπτονομισμάτων⁶².

6.1.1. Dark Web

Το σκοτεινό διαδίκτυο αποτελεί ένα μέρος του παγκόσμιου διαδικτύου, το οποίο δεν είναι προσβάσιμο με τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την απλή περιήγηση. Ενώ αρχικά η δημιουργία του υποβοηθήθηκε από τις υπηρεσίες των ΗΠΑ με σκοπό την ασφαλή διακίνηση πληροφοριακού υλικού, στη συνέχεια εξελίχθηκε σε ένα μέρος όπου κάθε είδους παράνομες δραστηριότητες λαμβάνουν χώρα, κάτω από το πέπλο της κρυπτογράφησης και της ανωνυμίας, με το ΟΕ να καταλαμβάνει αξιοσημείωτο μέρος αυτού (Europol, 2021b, pp. 15, 22, 32, 2023; Kaur & Randhawa, 2020, pp. 1–3, 10–13).

Τα οικονομικά μεγέθη που διακινούνται μέσω αυτού ανέρχονται σε δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο, με ένα μεγάλο μέρος αυτών να αφορούν οργανωμένες παράνομες δραστηριότητες, για τις

⁶² Βλ. Παράρτημα Γ.

οποίες βέβαια έχουν εξιχνιασθεί ήδη υποθέσεις⁶³, ενώ έχει χρησιμοποιηθεί εκτενώς το διοικητικό μέτρο των κυρώσεων⁶⁴ (Chainalysis Team, 2024).

Η χρήση του συγκεκριμένου μέσου από το ΟΕ, η οποία είναι ήδη διαπιστωμένη⁶⁵, μπορεί να καταστήσει τις παραδοσιακές μεθόδους καταπολέμησής του παρωχημένες, καθώς αποτελεί μία ιδανική (ως προς την ανωνυμία και την δυσκολία ιχνηλάτησης⁶⁶) πηγή παράνομων εσόδων, ένα μέσο διακίνησης πληροφοριών και διοίκησης των πόρων του (άνθρωποι, υλικά μέσα κλπ) αλλά και έναν τρόπο ΞΧ.

6.1.2. Metaverse & Digital assets

Για να γίνουν ευκολότερα κατανοητές οι συγκεκριμένες έννοιες από μία κοινωνικοοικονομική διάσταση, αξίζει να αναφερθούμε στα εξής:

- Η τιμή ενός αγαθού (και επομένως η αξία του) εξαρτάται από την προσφορά και τη ζήτηση⁶⁷.
- Η διαμόρφωση του οικονομικού περιβάλλοντος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις σχέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ διαφόρων παραγόντων, όπως το κοινωνικό σύνολο, το κράτος, οι επιχειρήσεις κλπ⁶⁸. Ωστόσο, στα πλαίσια μίας δημοκρατικής πολιτειακής οργάνωσης και βάσει της θεωρίας του κοινωνικού συμβολαίου κατά Τζον Λοκ⁶⁹, το περιβάλλον αυτό (όπως και το σύνολο των σχέσεων) διαμορφώνεται από το ίδιο

⁶³ Europol: International operation closes down Piilopuuti dark web marketplace, διαθέσιμο: <https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/international-operation-closes-down-piilopuuti-dark-web-marketplace>

⁶⁴ U.S. Department of the Treasury / Office of Foreign Assets Control, διαθέσιμο: <https://ofac.treasury.gov/>

⁶⁵ ό.π. στην ίδια υποενότητα.

⁶⁶ CYBERALERT: Darknet, διαθέσιμο: <https://cyberalert.gr/darknet/>

⁶⁷ Ευρετήριο οικονομικών όρων: Νόμος Προσφοράς και Ζήτησης, διαθέσιμο: <https://euretirio.com/nomos-prosforas-zitisis/>

⁶⁸ Φωτόδεντρο. Διαδραστικά σχολικά βιβλία: Αρχές Οικονομικής Θεωρίας (Γ' Γενικού Λυκείου – Σπουδών Οικονομίας & Πληροφορικής), διαθέσιμο: http://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/4722/Arches-Oikonomikis-Theorias_G-Lykeiou-SpOikPlir_html-apli/index1.html

⁶⁹ Social Policy. Κοινωνική Πολιτική, Κοινωνική Θεωρία: Ο Τζον Λοκ και το κοινωνικό συμβόλαιο, διαθέσιμο: <https://socialpolicy.gr/2021/03/%CE%BF-%CF%84%CE%B6-%CE%BD-%CE%BBo%CE%BA-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CF%8C%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CE%BF.html>

το κοινωνικό σύνολο, από το οποίο προέρχονται και όλοι οι υπόλοιποι προαναφερόμενοι παράγοντες, οι οποίοι βέβαια συνυπάρχουν με αυτό και το επηρεάζουν.

- Η έννοια του νομίσματος έχει τριπλή αξία: λογιστική μονάδα, μέσο με το οποίο αποθηκεύεται αξία και ενδιαμέσο για την εξυπηρέτηση των συναλλαγών. Το γεγονός ότι αυτό χρησιμοποιείται για τις ανθρώπινες συναλλαγές σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο, εξαρτάται από την ολική αποδοχή των ανθρώπων που το χρησιμοποιούν ως μέσο ανταλλαγής⁷⁰.

Βάσει όσων προαναφέρθηκαν, τόσο τα ψηφιακά περιουσιακά στοιχεία (Crypto Assets, Non-Fungible Tokens κλπ) όσο και το περιβάλλον γύρω από αυτά, γεννήθηκαν και κεφαλαιοποιήθηκαν από τη βούληση των ανθρώπων να τα αναγνωρίσουν ως μέσα και τόπο, αντίστοιχα, οικονομικής δραστηριότητας. Το ίδιο κριτήριο μπορεί να εφαρμοστεί και για την εκτίμηση της μελλοντικής αξίας τους. Ενδεικτικά μεγέθη αυτών είναι:

- Το metaverse, κατά το 2024, εκτιμάται ότι θα έχει συνολική αξία 800 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ ορισμένες προβλέψεις για το 2030 αναφέρουν ότι θα ανέλθει στα 5 τρισεκατομμύρια δολάρια (Yirrell, 2024).
- Η κεφαλαιοποίηση των κρυπτονομισμάτων (ενός είδους ψηφιακών περιουσιακών στοιχείων) κατά την 22/5/2024, ανέρχεται σε 2,73 τρισεκατομμύρια δολάρια⁷¹.

Στοιχεία, ωστόσο, αυτού του είδους των περιουσιακών στοιχείων και περιβάλλοντος τα οποία τα καθιστούν τρωτά στην τέλεση σοβαρών εγκλημάτων, είναι ότι αφενός δεν υπάρχει εξειδικευμένο ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο αντίστοιχο με αυτό των παραδοσιακών χρηματοπιστωτικών μέσων και της συμβατικής οικονομίας, ακόμα και σε ευρωπαϊκό επίπεδο (Παζόπουλος, 2024) και αφετέρου η δημιουργία του πλαισίου αυτού αποτελεί μία ιδιαίτερη πρόκληση (Gulomon, 2024).

Περαιτέρω στοιχεία που επαυξάνουν τον συγκεκριμένο κίνδυνο είναι η ύπαρξη μεθόδων αποθήκευσης αξιών (decentralized wallets) εκτός κεντρικών παρόχων (centralized exchanges), οι οποίοι θα μπορούσαν να εποπτευθούν και να συνεργαστούν με τις αρχές (Antonovici, 2024), και

⁷⁰ Capital.com: Νόμισμα, διαθέσιμο: <https://capital.com/el/nomisma-orismos>

⁷¹ Forbes: Digital Assets, διαθέσιμο: <https://www.forbes.com/digital-assets/crypto-prices/>

υπηρεσιών (cryptocurrency mixers) που κρύβουν την ροή του ψηφιακού χρήματος (Chainalysis Team, 2022).

Το ΟΕ, ως ένα ταχύτατα προσαρμοζόμενο στις κοινωνικοοικονομικές εξελίξεις φαινόμενο με γνώμονα την εξασφάλιση του μέγιστου οφέλους, μπορεί να εξασφαλίσει απεριόριστα έσοδα από αυτά, αλλά και να εκμεταλλευτεί τις επιμέρους αδυναμίες ώστε να διασφαλίσει την μη ανάκτηση των παράνομων κερδών του από τις αρχές ή την απόδειξη των παράνομων πράξεών του.

6.1.3. Τεχνητή νοημοσύνη

Αποτελεί έναν ταχύτατα ανερχόμενο κλάδο της πληροφορικής επιστήμης, ο οποίος, αφού του οριστεί ένας στόχος, μπορεί να διενεργήσει προβλέψεις, να διαμορφώσει προτάσεις και να λάβει αποφάσεις, εν μέρει αυτόματα προσαρμοζόμενος και διδασκόμενος ώστε να εξάγει ολοένα και καλύτερο αποτέλεσμα, με μειωμένη την παρέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα⁷².

Ο κίνδυνος εμπλοκής της σε παράνομες δραστηριότητες και χρήσης της από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες έχει ήδη επισημανθεί εδώ και αρκετό καιρό τόσο από την επιστήμη, όσο και από επίσημους φορείς (FATF, 2021; King, Aggarwal, Taddeo, & Floridi, 2020).

6.2. Η αύξηση της νεανικής παραβατικότητας

Η νεανική παραβατικότητα παρουσιάζει ραγδαία αύξηση, αν και δεν βρέθηκαν διαθέσιμα και προσβάσιμα σαφή στατιστικά στοιχεία πολλών ετών που να αναδεικνύουν την εξέλιξη του φαινομένου και τις διαστάσεις που έχει λάβει συγκριτικά με προηγούμενες χρονικές περιόδους (IN, 2024; Λακασάς, 2024). Ορισμένα συμβάντα με δράστες νέους σε ηλικία έχει παρατηρηθεί, αν όχι να ενορχηστρώνονται, τουλάχιστον να πηγάζουν από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες (eReportaz Team, 2023; Newsroom IEfimerida.gr, 2024).

Οι νέοι αποτελούν μία κατηγορία του πληθυσμού η οποία, λόγω της -φυσιολογικής ως έναν βαθμό, βάσει ηλικίας- αντίδρασης και αμφισβήτησης του ισχύοντος αξιακού συστήματος, είναι έκθετη τόσο στην προσέλκυση από το ΟΕ, το οποίο προβάλλει την εξουσία, την εύκολη και πλουσιοπάροχη ζωή και την επιβολή με οποιονδήποτε τρόπο επί των άλλων ως τις ανταμοιβές για

⁷² U.S. Department of State: Artificial Intelligence (AI), διαθέσιμο: <https://www.state.gov/artificial-intelligence/>, IBM: What is machine learning (ML)?, διαθέσιμο <https://www.ibm.com/topics/machine-learning>

τις πράξεις που διαπράττονται, όσο και στην απόδοση του στίγματος του εγκληματία από τον τυπικό και άτυπο κοινωνικό έλεγχο (Βασιλαντωνοπούλου, 2015, σ. 70; Κουλούρης, 2019, σσ. 22–26).

Από την άλλη πλευρά, η αύξηση των περιστατικών βίας που ασκείται από ανηλίκους, εκπαιδεύει και δημιουργεί ιδιαίτερα αποτελεσματικά επιχειρησιακά στελέχη για το ΟΕ, τα οποία όχι μόνο δεν έχουν αναστολές απέναντι στη βία, αλλά αρέσκονται και στην άσκηση της, μη αντιλαμβανόμενοι ακόμα τους φυσικούς και νομικούς κινδύνους που πηγάζουν από αυτή (Thompson, 2019).

Για την αντιμετώπιση του φαινομένου, έχουν ληφθεί ή εξαγγελθεί μέτρα κοινωνικού (η ίδρυση του ιστότοπου Stop Bullying⁷³ και η καθιέρωση αυστηρότερων προτύπων πειθαρχίας και τάξης στο σχολικό περιβάλλον), ποινικού (ο καταλογισμός των φθορών που προκαλούνται από τον ανήλικο στην οικογένειά του) ή υποστηρικτικού (επάνδρωση των σχολικών μονάδων με κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους) χαρακτήρα (‘Σε έξαρση η βία μεταξύ ανηλίκων: Τα μέτρα αντιμετώπισης που εξήγγειλε η κυβέρνηση’, 2024). Ειδικά σε ότι αφορά την ΕΛΑΣ, ήδη επιδιώκεται η γρηγορότερη ανταπόκριση σε περιστατικά, η καταγραφή κατ’ επανάληψη παραβατών και η επιτήρηση χώρων που συχνάζουν ανήλικοι (Newsroom, 2024).

6.3. Η κλιματική αλλαγή

Χαρακτηρίζεται ως ραγδαία κατά τα τελευταία χρόνια, με συνέπειες σε διάφορα επίπεδα της ανθρώπινης ζωής, όπως οι συνθήκες διαβίωσης, η κοινωνική συνοχή και η οικονομία⁷⁴ (Πετράκης, 2024, σσ. 127–134). Στα πλαίσια της παρούσας εργασίας αξίζει να αναφερθεί ότι:

- Διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και στο φαινόμενο της μετανάστευσης, με έναν νέο τύπο αυτής (θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε «κλιματική») να αυξάνεται ανάλογα με την σφοδρότητα των μεταβολών (Ahmed, Givens, & Arredondo, 2024; Balsari, Dresser, & Leaning, 2020).

Καταλυτικό παράγοντα εδώ αποτελεί η δυνατότητα των κοινωνιών για ομαλή ενσωμάτωση των «κλιματικών μεταναστών», η οποία, σε ανάλογες περιπτώσεις των

⁷³ Gov.gr: Stop bullying, διαθέσιμο: <https://stop-bullying.gov.gr/>

⁷⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, διαθέσιμο: https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_el

προηγούμενων ετών στην Ελλάδα -οι λόγοι μετανάστευσης ήταν, βέβαια, διαφορετικοί-, δεν φαίνεται να είχε ήταν ιδιαίτερα μεγάλη (Βασίλειος Καρύδης, 2010, σσ. 55–56, 64–66).

- Προκαλούν συρρίκνωση της οικονομίας και ως επακόλουθο δυσχέρεια στην ορθή διανομή των διαθέσιμων πόρων, δεδομένου ότι μικρότερη ποσότητα από αυτούς καλείται να καλύψει τις ανάγκες του ίδιου συνόλου ανθρώπων, με αποτέλεσμα την φτωχοποίηση (Lankes, Macquarie, Soubeyran, & Stern, 2024; Tol, 2024).

Χαρακτηριστικά του ΟΕ που φανερώνουν την αναλογική συσχέτιση των δύο φαινομένων είναι αυτό ότι αποτελεί τόσο έναν χώρο στον οποίο εισέρχονται άτομα τα οποία έχουν περιθωριοποιηθεί από το κοινωνικό σύνολο ή δεν έχουν καταφέρει να ενταχθούν σε αυτό όσο και μία εναλλακτική λύση στην αδυναμία εξασφάλισης της κάλυψης των βασικών αναγκών από την νόμιμη οικονομία (Κουλούρης, 2019, σ. 24; Σταμούλη, 2019, σσ. 216, 221–222; Χουλιάρας, 2019, σσ. 79–80).

Η φύση του προβλήματος δεν επιτρέπει την λύση του σε τοπικό επίπεδο καθώς δεν περιορίζεται σε εθνικά ή τοπικά όρια, με τον ΟΗΕ να αναλαμβάνει δράσεις για την ολιστική αντιμετώπισή του⁷⁵. Η αντιμετώπισή των συνεπειών του (πχ η μέριμνα για τους μετακινούμενους πληθυσμούς και η λόγω αδράνειας διοχέτευσή τους στο οργανωμένο έγκλημα), ωστόσο, αποτελεί εθνικό και ευρωπαϊκό ζήτημα, για το οποίο αναμένεται να αξιολογηθεί ο χειρισμός του.

6.4. Οι γενικότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και μεταβολές

Παράγοντες που επηρεάζουν την εγκληματογένεση αλλά και την αντιμετώπιση του κρατικού μηχανισμού απέναντι σε αυτή, είναι οι συνθήκες και οι μεταβολές που λαμβάνουν χώρα σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο (Dritsakis & Gkanas, 2009).

Σχετικές εγκληματολογικές θεωρίες που μπορούν να εξηγήσουν το συγκεκριμένο φαινόμενο είναι η ανομία και η πολιτική οικονομία του εγκλήματος, οι οποίες εξετάζουν το ζήτημα υπό τα πρίσματα της μη διαθεσιμότητας των απαραίτητων μέσων για την επίτευξη των κοινωνικά αποδεκτών στόχων και του συσχετισμού του καπιταλιστικού συστήματος κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης με τον χαρακτηρισμό του εγκλήματος ως έναν παράγοντα κεφαλαίου, αντίστοιχα

⁷⁵ United Nations: Climate Action, διαθέσιμο <https://www.un.org/en/climatechange#>

(Βασιλαντωνοπούλου, 2014, σσ. 114–115; Γεωργούλας, 2019, σσ. 41, 59; Κουλούρης, 2019, σσ. 33–34).

Το ΟΕ ως μία αυτοτελής υποοργάνωση που δρα εντός της επίσημης κοινωνικής δομής, χαρακτηριζόμενη από την ύπαρξη υποπολιτισμών και τις αυξημένες ευκαιρίες κέρδους, προσφέρει κάλυψη κοινωνικών και οικονομικών αναγκών και συνεπώς αποτελεί ιδανικό χώρο υποδοχής περιθωριοποιημένων (για κοινωνικούς ή οικονομικούς λόγους) ατόμων (Σταμούλη, 2019, σσ. 215–216).

Πέραν από την θεωρητική θεμελίωση, παραδείγματα του παρελθόντος που επιβεβαιώνουν ότι ο κοινωνικοοικονομικός μετασχηματισμός οδηγεί μερίδα του πληθυσμού στο -οργανωμένο- έγκλημα και στην απόδοση της ετικέτας σε συγκεκριμένες ομάδες του, εντοπίζονται τόσο στην Ελλάδα (με τη διάδοση της οικονομίας της νύχτας), όσο και στο εξωτερικό (Βιδάλη & Κουλούρης, 2012, σσ. 225–234; Σταμούλη, 2019, σ. 224).

Βάσει του επιστημονικού εργαλείου των μεγατάσεων⁷⁶, σε παγκόσμιο επίπεδο, από κοινωνική σκοπιά πρόκειται να ενταθούν τα φαινόμενα της αστικοποίησης, της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού και παράλληλα της γήρανσής του, της ραγδαίας ανάπτυξης της τεχνολογίας και της μετανάστευσης, τα οποία βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση μεταξύ τους και αναμένεται να έχουν μεγάλο αντίκτυπο σε διάφορους τομείς της ζωής. Όσον αφορά την οικονομία και στα πλαίσια του θέματος που εξετάζει η παρούσα εργασία, ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι οι οικονομικές ανισότητες είναι συνεχώς εντεινόμενες, και ότι το παγκόσμιο οικονομικό βάρος (με αργούς ρυθμούς βέβαια) μετατοπίζεται από τη Δύση προς άλλοτε συγκριτικά φτωχότερες περιοχές, την Ανατολή και τον Νότο (Βασίλης, Κάνζολα, & Πετράκης, 2024, σσ. 265–320).

Σε εθνικό επίπεδο, αξίζει να μελετηθεί το κατά κεφαλήν διαθέσιμο εισόδημα, οι οικονομικές ανισότητες (S80/S20⁷⁷) και ο κίνδυνος φτωχοποίησης ποσοστών του πληθυσμού. Οι επιμέρους δείκτες, αν και ιστορικά είναι αρκετά κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προβλέπεται να βελτιωθούν έως το 2035 σε σχέση με το έτος αναφοράς 2020 (σύμφωνα με τα πιο

⁷⁶ Ως «μεγατάσεις» ορίζονται οι μακροπρόθεσμες τάσεις μεταβολών που σκιαγραφούνται τώρα, έχουν μεγάλο χρονικό ορίζοντα και θα έχουν μεγάλη επίδραση σε διάφορους τομείς. Δεν είναι εύκολα προβλέψιμες, αλλά αν λάβουν χώρα δύσκολα μεταβάλλονται.

⁷⁷ Ο δείκτης S80/S20 αποτελεί τον λόγο «του συνολικού εισοδήματος του 20 % του πληθυσμού με το υψηλότερο εισόδημα προς το συνολικό εισόδημα του 20 % του πληθυσμού με το χαμηλότερο εισόδημα.

αισιόδοξα κάθε φορά σενάρια): το κατά κεφαλήν εισόδημα θα παρουσιάσει αύξηση κατά ~33 %, το συνολικό εισόδημα του 20 % του πληθυσμού με το μεγαλύτερο εισόδημα θα είναι 5 φορές μεγαλύτερο του συνολικού εισοδήματος του 20 % του πληθυσμού με το μικρότερο εισόδημα (αντί για 5,20 φορές που ήταν κατά το έτος αναφοράς) και το ποσοστό του συνολικού πληθυσμού που είναι εκτεθειμένο σε κίνδυνο φτωχοποίησης θα βελτιωθεί (μείωση) και θα φτάσει στο ~24 %, Παρά τις αισιόδοξες προβλέψεις, παρατηρείται ότι τα επίπεδα οικονομικής ανισότητας και ο κίνδυνος φτωχοποίησης (Καυκά & Πετράκης, 2024, σσ. 244–245, 283–288) παραμένουν υψηλά, χωρίς να συνυπολογίζονται τυχόν κρίσεις όπως πόλεμοι, ραγδαίες κλιματικές ή μεταναστευτικές μεταβολές κλπ ή δυσεπίλυτα μακροχρόνια ζητήματα όπως ο πληθωρισμός.

Ο περιορισμός συνεπειών των συγκεκριμένων αιτιών γένεσης και εξάπλωσης του ΟΕ είναι ιδιαίτερα δύσκολος και στο συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος του εντοπιζόμενος εκτός του θεσμικού πλαισίου καταπολέμησής του, δεδομένου ότι, όπως είναι εμφανές, σχετίζεται με ευρύτερες κοινωνικοοικονομικές συγκυρίες, οι οποίες ως ένα βαθμό είναι φυσιολογικό να συμβαίνουν, εντός του καπιταλιστικού συστήματος οργάνωσης του σύγχρονου κόσμου. Η μεταβολή αυτών αποτελεί μία ριζική αναδιαμόρφωση της στοχοθεσίας από την αέναη επιδίωξη του κέρδους προς την κοινωνικοοικονομική βιωσιμότητα και την αύξηση της -διορθωτικής για τις ακραίες μορφές ανισοτήτων- κρατικής παρέμβασης (Βασίλης κ.ά., 2024, σ. 331)

7. Προτάσεις: Μία νέα προσέγγιση απέναντι στο οργανωμένο έγκλημα

Το ΟΕ αποτελεί ένα πολυμορφικό φαινόμενο, ταχέως εξελισσόμενο και προσαρμοζόμενο στις εξελίξεις. Ως μία μορφή εγκλήματος με έντονα κοινωνικά χαρακτηριστικά, έχει την δυνατότητα να ενσωματώνεται στην κοινωνία, να κρύβεται από τις αρχές και να επιβιώνει.

Η βελτίωση της αντιμετώπισής του αλλά και της αύξησης της ετοιμότητάς του θεσμικού πλαισίου απέναντι στις επερχόμενες προκλήσεις και κινδύνους αποτελεί σίγουρα ένα ζήτημα το οποίο απαιτεί προσπάθειες, σε πολιτικό, στρατηγικό και υπηρεσιακό επίπεδο, προσεκτικό σχεδιασμό, αρκετό χρόνο και δαπάνες. Ωστόσο, το αντιστάθμισμα των πόρων που θα αναλωθούν θα είναι αρκετά υψηλό ως προς τη βελτίωση της ποιότητας του αγαθού της δημόσιας ασφάλειας και τον μετριασμό της κοινωνικής βλάβης που προκαλεί η συγκεκριμένη κατηγορία εγκλήματος.

Μία αρχική αλλαγή θα μπορούσε να αποτελεί η αναδιαμόρφωση του σχετικού νομοθετικού πλαισίου. Η προσθήκη της έννοιας του -υπό ευρεία έννοια- οφέλους ή της ισχύος στην § 1 του άρθρου 187 ΠΚ, θα νοηματοδοτούσε την απειλή που παρουσιάζει η συγκεκριμένη μορφή εγκλήματος για την κοινωνία, ενώ θα έθετε τις βάσεις για μετέπειτα μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο υπηρεσιών. Εξάλλου η διάταξη της § 3 του ίδιου άρθρου σε συνδυασμό με την σωρευτική τιμώρηση των τελούμενων αδικημάτων, θα λειτουργούσε επικουρικά, σε περίπτωση που το *ad hoc* όφελος δεν αποδεικνύεται.

Η μεγάλη σημασία του εγκλήματος της υποστήριξης (§ 4 του ίδιου άρθρου) δεν επιτρέπει την αντιμετώπιση σε όλες τις περιπτώσεις, ως πλημμέλημα. Θέτοντας ως κριτήριο εφαρμογής την αναγκαιότητα της υποστήριξης για την ευδοκίμηση των εγκληματικών προσπαθειών, θα μπορούσε να προβλεφθεί διακεκριμένη περίπτωση αυτού (κακούργημα).

Καταλυτική επιρροή θα είχε και η ενίσχυση του πλαισίου των ευεργετικών διατάξεων για τα πρόσωπα που συμβάλλουν στην εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων, με την παροχή επιπλέον κινήτρων για την παροχή ουσιωδών πληροφοριών (άρθρα 187 § 6 και 187Γ ΠΚ) αλλά και η αναβάθμιση της προστασίας τους με την μη δυνατότητα αποκάλυψης της ταυτότητάς τους και την μη περιοριστική απαρίθμηση των μέτρων προστασίας (218 ΚΠΔ), σύμφωνα με τις πρακτικές που

διαπιστώνονται σε άλλα κράτη. Εξάλλου η διατήρηση της μη επάρκειας του συγκεκριμένου αποδεικτικού μέσου για την καταδίκη, εφόσον είναι μοναδικό, εξασφαλίζει την μη κατάχρηση της συγκεκριμένης δυνατότητας.

Από την πλευρά των αποδεικτικών μέσων, η τήρηση δεδομένων από εταιρίες τηλεπικοινωνιών για μεγαλύτερο διάστημα από το προβλεπόμενο -με την επιφύλαξη χρήσης τους, βέβαια, μόνο για την καταπολέμηση σοβαρής και οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας-, θα επέτρεπε την εκτενέστερη ανάλυση της δραστηριότητας οργανωμένων εγκληματικών ομάδων, κάτι το οποίο θα είχε οφέλη σε ανακριτικό, πληροφοριακό και στρατηγικό επίπεδο. Η αύξηση των εγγυήσεων στα μέσα της ανακριτικής διείδυσης και της συγκαλυμμένης έρευνας, με παράλληλη παροχή μεγαλύτερης διακριτικής ευχέρειας στα δρώντα όργανα, θα επέτρεπε την εξασφάλιση ποιοτικότερων και πολυπληθέστερων πολύτιμων στοιχείων, αν και τροποποιήσεις στους συγκεκριμένους τρόπους έρευνας πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο προσεκτικών χειρισμών και εις βάθος εκτίμησης, ένεκα της ιδιαίτερης φύσης τους και των κινδύνων που εγκυμονούν σε περιπτώσεις κατάχρησης.

Η επέκταση της χρήσης του Συστήματος Μητρώου Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών σε άλλες υπηρεσίες, θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική καταπολέμηση του ΟΕ και συνάδει με την προαναφερθείσα πρόταση περί ενσωμάτωσης του οφέλους στην αντικειμενική υπόσταση αυτού.

Μεταβολή και αυστηροποίηση του νομοθετικού πλαισίου στα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού και ειδικά ως προς αυτό της προσωρινής κράτησης μπορεί να χρησίμευε στην διακοπή της παράνομης δράσης και στην μεγαλύτερη ευχέρεια των Αρχών να διερευνήσουν και να εξιχνιάσουν δύσκολες υποθέσεις, αλλά θα δημιουργούταν ο κίνδυνος (κατα)χρήσης του για την κάλυψη του φαινομένου της τυχόν υπηρεσιακής αργοπορίας.

Η τήρηση του συστήματος υποχρέωσης αναφοράς και δέουσας επιμέλειας από κύκλο προσώπων που είναι έκθετος στον κίνδυνο κατάχρησής τους για πράξεις ΞΧ, παρά τις όποιες αντιρρήσεις, είναι αναγκαία. Με την εξέλιξη της οικονομίας και τις συνεχείς επικαιροποιήσεις εκτιμήσεων κινδύνου, δεν τίθεται θέμα κατάργησής του, αλλά αύξησης του κύκλου των συγκεκριμένων υπόχρεων, κάτι το οποίο θα παρέχει περισσότερες και πολύπλευρες πληροφορίες για την καταπολέμηση του φαινομένου.

Μεγάλο πρόβλημα αποτελούν τόσο η μη εκτέλεση του συνόλου των επιβληθεισών ποινών, όσο και οι συνθήκες κράτησης που επικρατούν στα συγκεκριμένα καταστήματα, για τα οποία, όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει ήδη η πολιτειακή βούληση να επιλυθεί και μένει να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα των ληφθέντων μέτρων. Σημαντικό στοιχείο εδώ, είναι η ήδη ενσωματωθείσα έννοια της επικινδυνότητας στην μεταχείριση των κρατουμένων, η οποία, ωστόσο, είναι αμφιλεγόμενη ως προς την προσβολή που μπορεί να προκαλεί στα δικαιώματα του ανθρώπου.

Σε επίπεδο υπηρεσιών και πέραν όσων αναφέρθηκαν ακριβώς παραπάνω και αφορούν και τα σωφρονιστικά καταστήματα, ξεκινώντας από το ζήτημα της καταγραφής και εκτίμησης των επιμέρους μεγεθών του ΟΕ, θα ήταν σκόπιμη η πρόβλεψη μελέτης ολιστικού χαρακτήρα σε εθνικό επίπεδο, η οποία θα μπορούσε να βασιστεί στις ήδη υπάρχουσες της ΕΛΑΣ. Η συνεργασία μεταξύ εγκληματολόγων, φορέων του ευρύτερου δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αρχών που απαρτίζουν το αναλυθέν, στα πλαίσια της παρούσας εργασίας, θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης, θα οδηγούσε σε αντικειμενικότερες εκτιμήσεις, καλύτερη λήψη αποφάσεων και στόχευση.

Συναφής με αυτό είναι η πρόταση δημιουργίας διατομεακού οργάνου σε πολιτικό / επιτελικό επίπεδο, το οποίο θα αποτελεί τον εθνικό πυλώνα στρατηγικής κατά του ΟΕ και μέσω της συλλογής δεδομένων διαφόρων πηγών, θα προβλέπει τις τάσεις του και θα καθορίζει την αντίστοιχη αντεγκληματική πολιτική.

Η καθιέρωση υποχρέωσης και των υπόλοιπων υπηρεσιών που εμπλέκονται για την εκπόνηση εκθέσεων στα πρότυπα της ΕΛΑΣ, θα είχε πολλαπλά οφέλη, όπως η ρεαλιστική απεικόνιση του φαινομένου, ο εντοπισμός αδύνατων σημείων στις αρμόδιες υπηρεσίες και η ευαισθητοποίηση των πολιτών απέναντι σε αυτό. Αναμφίβολα στις εκθέσεις αυτές, θα πρέπει να αποτυπώνονται τα μεγέθη του ΞΧ, το συνολικά κερδισμένο ή εκτιμώμενο όφελος και οικονομικά στοιχεία που να απεικονίζουν την δράση των επιμέρους φορέων ως προς την κατάσχεση, δέσμευση και δήμευση των περιουσιακών στοιχείων, μέρος των οποίων ήδη ενσωματώθηκαν στην έκθεση της ΕΛΑΣ για το έτος 2022.

Σε επίπεδο γενικών επιλογών δράσης και συναφώς με την προτεινόμενη τροποποίηση της αντικειμενικής υπόστασης της § 1 του άρθρου αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 187 § 1 ΠΚ, η στοχοθεσία πρέπει να βασίζεται στα μεγέθη του οφέλους / ισχύος / κοινωνικής ζημίας των

ομάδων, με προτεραιότητα την ανάκτηση του παρανόμως αποκτηθέντα πλουτισμού. Η στρατηγική αυτή έχει τα εξής κύρια οφέλη: α) το αποτέλεσμα της σύγκρισης κόστους – οφέλους από πλευράς των δραστών τους οδηγεί στην απόφαση να μην προβούν στην πράξη, αφού θα υπάρχει μεγάλη περίπτωση αποστέρησής τους από τα κέρδη του εγκλήματος, β) οι παθόντες θα μπορούν να αποζημιωθούν ή να τους επιστραφούν τα παρανόμως αφαιρεθέντα και να τονωθούν τα αισθήματα δικαίου και ασφάλειας και γ) σε περιπτώσεις δήμευσης υπέρ του Δημοσίου, θα εξασφαλίζονται μεγάλες ποσότητες δημόσιων πόρων, οι οποίοι θα μπορούσαν, εν μέρει ή ολικά, να κατευθυνθούν στην κάλυψη των εξόδων που απαιτούνται για τις προτεινόμενες στο παρόν τροποποιήσεις του θεσμικού πλαισίου, στα πρότυπα του ήδη ισχύοντος άρθρου 35 του Ν. 4760/2020.

Το πρόβλημα των καθυστερήσεων του δικαστικού συστήματος αποτελεί ένα ζήτημα το οποίο πρέπει να λυθεί χωρίς ωστόσο να περιορίζονται τα δικαιώματα των κατηγορουμένων. Πέραν των μέτρων που ήδη εφαρμόζονται ή πρόκειται να ληφθούν, η προτεραιοποίηση υποθέσεων ΟΕ ίσως θα έπρεπε να είναι προτιμητέα ενώ η ενίσχυση του θεσμού της ποινικής συνδιαλλαγής θα βοηθούσε στην μείωση του συνολικού δικαστηριακού όγκου, στην έγκαιρη διεκπεραίωση των υποθέσεων αλλά και στα ευεργετικά μέτρα για τα πρόσωπα που συνδράμουν τις αρχές.

Η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου και της διαδικασίας επάνδρωσης της ΜΧΠ, ώστε να καταπολεμηθεί το διαπιστωθέν -έως το 2018, τουλάχιστον- φαινόμενο της μη πλήρωσης των κενών θέσεων και της αργοπορίας ικανοποίησης των αιτημάτων της, θα συνέδραμε τόσο στην αποτελεσματικότητά της, όσο και στην ενίσχυση της ουσιαστικής ανεξαρτησίας της, σε απόλυτη συμφωνία με το πνεύμα της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Η ένταξη της Υπηρεσίας Προστασίας Μαρτύρων σε αυτοτελή δομή η οποία θα υπάγεται στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη ή στον Αρχηγό της ΕΛΑΣ (ή ακόμα και σε διυπηρεσιακό όργανο) θα βοηθούσε ιδιαίτερα στην εξασφάλιση των διαθέσιμων ανθρωπίνων, υλικών και οικονομικών πόρων για την εκτέλεση της αποστολής της.

Σε ό,τι αφορά την διάρθρωση των Υπηρεσιών που καλούνται να αντιμετωπίσουν το ΟΕ, αναφέρθηκε ήδη το χαρακτηριστικό διαχωρισμού τους βάσει της συγκεκριμένης εγκληματικής δραστηριότητας. Η ήδη τρέχουσα δρομολόγηση της σύστασης μίας ενιαίας υπηρεσίας η οποία θα μετατοπίσει το κέντρο βάρους από τις συγκεκριμένες πράξεις προς το οργανωμένο στοιχείο

τέλεσής τους, ίσως αποτελεί τον μόνο αποτελεσματικό τρόπο αντιμετώπισής του, επειδή η επικινδυνότητα του φαινομένου έγκειται ακριβώς στο στοιχείο της σύμπραξης / οργάνωσης, ενώ δεν αποκλείεται εγκληματικές ομάδες να δραστηριοποιούνται σε παραπάνω από έναν «κλάδους».

Ωστόσο, δεδομένου ότι, σε επίπεδο διωκτικών / ελεγκτικών αρχών, οι επιμέρους υπηρεσίες εντοπίζονται σε διάφορα Υπουργεία και επίπεδα, σκόπιμη θα ήταν και η ίδρυση ενός επιχειρησιακού οργάνου το οποίο θα συντονίζει και θα προάγει την συνεργασία μεταξύ τους, στα πρότυπα του ΣΟΔΝ – ΕΜΠ, όπου θα μπορεί να συμμετέχει εκπρόσωπος της Εισαγγελικής Αρχής για την δικονομική επίβλεψη των ενεργειών αλλά και μέλη από έτερες υπηρεσίες που ασκούν αρμοδιότητα σε τομείς που επηρεάζονται από το ΟΕ (πχ Επιτροπή Ανταγωνισμού, ΑΑΔΕ κλπ), με αρχικό σκοπό την άρση της παραδοσιακής αντίληψης περί εμφάνισής του μόνο σε ορισμένους τομείς, την καλύτερη ανίχνευση των συνεπειών του και την εφαρμογή μίας συνολικής προσέγγισης αντιμετώπισης, σύμφωνα και με τις μη επικρατούσες στο ποινικό δίκαιο εγκληματικές ερμηνείες του.

Σημαντικός είναι και ο άτυπος κοινωνικός έλεγχος, ο οποίος θα αναγκάσει το ΟΕ να αντιληφθεί πως δεν είναι αποδεκτό, ενώ με την κατάλληλη ενημέρωση από τους φορείς, οι πολίτες θα μπορούν να παρέχουν πολύτιμες και πραγματικού χρόνου πληροφορίες, σχετικά με ενδείξεις ύπαρξης εστιών του. Η χρήση της τεχνολογίας (πχ δημιουργία σχετικής πλατφόρμας) θα ήταν ιδιαίτερα εύχρηστη και ελκυστική και θα αποτελούσε έναν σύγχρονο δίαυλο πληροφοριακών εισροών προς τις αρμόδιες υπηρεσίες.

Σε επίπεδο ΕΕ, ήδη η ύπαρξη της Europol υποβοηθά σημαντικά τις εθνικές υπηρεσίες, ενώ η τρέχουσα διαδικασία ίδρυσης ευρωπαϊκής αρχής για το ΞΧ (EU AMLA) κρίνεται ως ιδιαίτερα θετική εξέλιξη για την ενιαία αντιμετώπιση του φαινομένου. Ενδεικτική πρόσθετη πρωτοβουλία που θα μπορούσε να αναληφθεί είναι η δημιουργία ευρωπαϊκής υπηρεσίας προστασίας μαρτύρων, ώστε να αυξηθεί η ανταλλαγή τεχνογνωσίας αλλά και κατ' ουσίαν τα προγράμματα προστασίας (μετακίνηση προστατευόμενου προσώπου σε άλλο Κράτος – Μέλος).

Η επιτάχυνση των τεχνολογικών εξελίξεων επιτάσσει την απόκτηση εργαλείων αντίστοιχων με αυτά που ενδέχεται να χρησιμοποιήσει το ΟΕ (πχ η τεχνητή νοημοσύνη θα μπορούσε πιλοτικά να χρησιμοποιηθεί από τις αρχές διττά: αφενός να εντοπίζει νέες τάσεις και σημεία – hot spots εκδήλωσής του και αφετέρου να χρησιμοποιηθεί στην εν γένει διερεύνηση και ανάλυσή του).

Σημαντική θα ήταν και η ανάπτυξη συνεργασιών με φορείς του ιδιωτικού τομέα οι οποίοι μπορούν να παράσχουν επίκαιρη και πολύτιμη τεχνογνωσία σε διάφορα πεδία και με ποικίλους τρόπους.

Ο κίνδυνος εισχώρησης των νέων στο ΟΕ, ίσως πρέπει να αντιμετωπιστεί κυρίως εξωποινικά, δεδομένου ότι ελλοχεύει ο κίνδυνος να περιθωριοποιηθούν ακόμη περισσότερο και να αποκοπούν τελείως από το ισχύον αξιακό σύστημα. Στο ίδιο σκεπτικό με ορισμένα μέτρα που λαμβάνονται ήδη, η θέσπιση περισσότερων θεραπευτικού / υποστηρικτικού / διδακτικού χαρακτήρα παρεμβάσεων, ίσως μειώσουν πιο πολύ την σχετική απειλή.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση του κινδύνου διόγκωσης του ΟΕ βάσει της κλιματικής αλλαγής και των γενικότερων κοινωνικοοικονομικών μεταβολών, αποτελεί ένα ζήτημα ευρύτερης διαχείρισης, το οποίο ξεπερνά κατά πολύ το θέμα της παρούσας εργασίας. Ωστόσο, η ριζική διόρθωση ορισμένων δομικών στοιχείων του κοινωνικοοικονομικού συστήματος, όπως η ξενοφοβία, οι επιβλαβείς για το περιβάλλον δραστηριότητες, η χωρίς βιωσιμότητα επιδίωξη του κέρδους, οι ανισότητες και η αδυναμία προσαρμογής του πληθυσμού στις εξελίξεις (πχ μη πρόσβαση σε εκπαίδευση επί νέων δεξιοτήτων) αποτελούν προκλήσεις στις οποίες μπορεί να συμβάλλει και το θεσμικό πλαίσιο κατά του ΟΕ, τουλάχιστον φανερώνοντας ότι η μη επίλυσή αυτών, είναι συνεχείς γενεσιουργοί αιτίες του.

Όσα προαναφέρθηκαν, δημιουργούν την ανάγκη ενός νέου, μικτού μοντέλου αντεγκληματικής πολιτικής απέναντι στο ΟΕ με κύρια χαρακτηριστικά τα εξής:

1. Αύξηση της σκληρότητας απέναντι στους εγκληματίες με στόχευση στα ωφελήματά που αποκομίζουν (άμυνα της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα) και παράλληλη επανόρθωση της ζημίας που προκάλεσαν (ποινικός εγγυητισμός / αποκαταστατική δικαιοσύνη).
2. Αυστηροποίηση των ποινών, απόλυτη εκτέλεσή τους και βελτίωση των χώρων εγκλεισμού, με γνώμονα τόσο την ορθή επανένταξη όσο και την ελαχιστοποίηση των περιθωρίων παραβάσεων εντός αυτών (άμυνα της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα), αφού βέβαια ληφθούν υπόψη οι κοινωνικοοικονομικές συγκυρίες που οδήγησαν τον εκάστοτε δράστη στις συγκεκριμένες πράξεις (κοινωνική δικαιοσύνη).
3. Ευμενέστερη μεταχείριση των προσώπων που επιθυμούν να συμβάλλουν στην καταπολέμησή του και την αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε, ανεξάρτητα του σταδίου εκδίκασης της υπόθεσής τους (καταργητισμός).

4. Διατήρηση και επαύξηση των προνομίων των θυμάτων που καταγγέλλουν πράξεις ΟΕ (ποινικός εγγυητισμός / κοινωνική δικαιοσύνη / αποκαταστατική δικαιοσύνη).
5. Εξωποινική / υποστηρικτική πολιτική προς ιδιαίτερες ομάδες πληθυσμού, με στόχο την μείωση της έκθεσής τους στον κίνδυνο εμπλοκής στο ΟΕ (καταργητισμός / κοινωνική δικαιοσύνη).
6. Επαγρύπνηση του άτυπου κοινωνικού ελέγχου απέναντι στο φαινόμενο και ενθάρρυνσή του να συμβάλλει ουσιαστικά στην καταπολέμησή του (άμυνα της κοινωνίας απέναντι στο έγκλημα) και να δράσει υποστηρικτικά σε άτομα του κοινωνικοοικονομικού περιθωρίου, ώστε να αποφευχθεί η ένταξή τους στον συγκεκριμένο υποπολιτισμό (κοινωνική δικαιοσύνη).

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

- ΑΑΔΕ: Σφράγισαν βενζινάδικο στο Χαϊδάρι για νοθευμένα καύσιμα - Βίντεο και φωτογραφίες. (2023, Σεπτέμβριος 14). *Πρώτο Θέμα*. Ανακτήθηκε 5 Μαΐου 2024, από <https://www.protothema.gr/greece/article/1412621/aade-sfragisan-venzinadiko-sto-haidari-gia-notheumena-kausima-video-kai-fotografies/>
- Αλοσκόφης, Ο. (2019). Η κοινωνική έρευνα της εγκληματικότητας των ισχυρών. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 87–109). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Ανδρουλάκης, Ν. (2007). *Θεμελιώδεις έννοιες της ποινικής δίκης* (3η). Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας.
- Απολύσεις δικαστών λόγω καθυστέρησης στην έκδοση αποφάσεων. (2023). *Η Ναυτεμπορική*. Ανακτήθηκε 20 Μαΐου 2024, από <https://www.naftemporiki.gr/society/1443511/apolyseis-dikaston-logo-kathysterisis-stin-ekdosi-apofaseon/>
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2017). *Κανονιστική Διαταγή υπ' αριθ. 1/2017*. Ανακτήθηκε 1 Ιουνίου 2024, από <https://proanakrиси.gr/wp-content/uploads/2020/12/%CE%9A.%CE%94.1-2017.pdf>
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2018). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2017*. Αθήνα.
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2019). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2018*. Αθήνα.
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2020). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2019*. Αθήνα.
- Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2022a). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2020*. Αθήνα.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2022b).

Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2021. Αθήνα.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφαλείας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας. (2024).

Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2022. Αθήνα.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Κέντρο

Συλλογής και Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πληροφοριών. (2014). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2013.* Αθήνα.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Τμήμα

Ανάλυσης και Αντιμετώπισης Εγκλήματος. (2015). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2014.* Αθήνα.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Τμήμα

Ανάλυσης και Αντιμετώπισης Εγκλήματος. (2016). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2015.* Αθήνα.

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Κλάδος Ασφάλειας / Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας / Τμήμα

Ανάλυσης και Αντιμετώπισης Εγκλήματος. (2017). *Έκθεση για το σοβαρό & οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα έτους 2016.* Αθήνα.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2014). *Λευκά Κολλάρια και Οικονομικό Έγκλημα. Κοινωνική Βλάβη και*

Αντεγκληματική Πολιτική. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2015). Ιχνηλατώντας τη σύγχρονη πραγματικότητα: εγκλήματα του λευκού

κολλάρου και ηθικοί πανικοί. Στο Βασίλης Καρύδης & Α. Χουλιάρας (Επιμ.), *Ηθικοί Πανικοί, Εξουσία και Δικαιώματα* (σσ. 65–88). Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.

Βασιλαντωνοπούλου, Β. (2019). Η αντεγκληματική πολιτική για το ξέπλυμα 'βρόμικου' χρήματος ως

λανθάνουσα οικονομική διακυβέρνηση. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 255–277). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.

Βασίλης, Π., Κάνζολα, Α.-Μ., & Πετράκης, Π. (2024). *Η Πολιτική Οικονομία του Μακροχρόνιου*

Σχεδιασμού και της Στρατηγικής Ανάλυσης (Foresight). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

- Βιδάλη, Σ. (2013). *Εισαγωγή στην εγκληματολογία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ. (2017). *Πέρα από τα όρια. Η αντεγκληματική πολιτική σήμερα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βιδάλη, Σ., & Κουλούρης, Ν. Κ. (2012). *Αποκλίνουσα Συμπεριφορά & Ποινικό Φαινόμενο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βλαχόπουλος, Σ. (2017). *Θεμελιώδη Δικαιώματα*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Γασπαρινάτου, Μ. (2019). Πολιτική διαφθορά και χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 157–183). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Γενικός Γραμματέας Οικονομικής Πολιτικής και Στρατηγικής. (2023). *Σύσταση, συγκρότηση και ορισμός μελών Ομάδων Εργασίας και Ομάδας Συντονισμού για την επικαιροποίηση της Έκθεσης Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*. Αθήνα. Ανακτήθηκε 23 Μαΐου 2024, από <https://diavgeia.gov.gr/decision/view/6%CE%9E%CE%91%CE%9D%CE%97-%CE%9E%CE%958>
- Γεωργιάδης, Α. (2012). *Εγχειρίδιο Εμπράγματος Δικαίου*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε.
- Γεωργούλας, Σ. (2019). Από το έγκλημα του λευκού κολλάρου στο κρατικό-επιχειρηματικό έγκλημα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαραλάμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 41–61). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Δελεβέγκος, Δ. (2022, Οκτώβριος 14). Στην Ελλάδα η πιο αργή Δικαιοσύνη της Ε.Ε. – 4,5 χρόνια για μία δικαστική απόφαση. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε 28 Μαΐου 2024, από <https://www.kathimerini.gr/society/562091191/stin-ellada-i-pio-argi-dikaivosyni-tis-e-e-4-5-chronia-gia-mia-dikastiki-apofasi/>
- Δημήτραινας, Γ. (2008). Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: οι ανακριτικές διατάξεις δέσμευσης και απαγόρευσης εκποίησης των περιουσιακών στοιχείων του κατηγορουμένου υπό το πρίσμα των διατάξεων για την κατάσχεση και ειδική δήμευση των κρίσιμων περιουσιακών στοιχείων. *Ποινικά Χρονικά*, 943–955.

- Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών. (2023). *Ετήσια Έκθεση Προτεραιοτήτων και Τομέων Δράσης της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών*. Ανακτήθηκε 25 Απριλίου 2024, από <https://www.nis.gr/downloads/news/annual-report-2023.11.21-gr.pdf>
- Έκθεση Εκτίμησης Εθνικού Κινδύνου για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας*. (2018). Ανακτήθηκε 15 Μαΐου 2024, από <https://minfin.gov.gr/wp-content/uploads/2023/12/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7-%CE%95%CE%BA%CF%84%CE%AF%CE%BC%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%9A%CE%B9%CE%BD%CE%B4%CF%8D%CE%BD%CE%BF%CF%85.pdf>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. (2017). *P8_TA(2017)0402. Θεμιτά μέτρα για την προστασία των καταγγελτών που ενεργούν προς το δημόσιο συμφέρον. Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με θεμιτά μέτρα για την προστασία των καταγγελτών που ενεργούν προς το δημόσιο συμφέρον όταν αποκαλύπτουν εμπιστευτικές πληροφορίες για επιχειρήσεις και δημόσιους οργανισμούς (2016/2224(INI))*. Στρασβούργο.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, & Συμβούλιο. (2015). *Οδηγία 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*. Στρασβούργο.
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, & Συμβούλιο. (2019). *Οδηγία 2019/1153 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου*. Βρυξέλλες.
- IN. (2024, Απρίλιος 1). Βία ανηλίκων: Σοκαριστικά τα στοιχεία – Πάνω από 10.500 παιδιά σε παράνομες πράξεις. *innewspaper*. Ανακτήθηκε 28 Μαΐου 2024, από <https://www.in.gr/2024/04/01/greece/via-anilikon-sokaristika-ta-stoixeia-pano-apo-10-500-paidia-se-paranomes-prakseis/>
- Καϊάφα-Γκμπάντι, Μ. (2007). Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας. *Ποινικά Χρονικά*, NZ, 3–19.
- Καλαφάτης, Α. (2015, Οκτώβριος 10). Ποινικοί και «τρομοκράτες»: ένα αίνιγμα σε εξέλιξη. Ανακτήθηκε 21 Μαΐου 2024, από *Huffington Post website*: https://www.huffingtonpost.gr/2015/10/10/huffpost-greece-afierwma-poinikoi-kai-tromokrates_n_8272152.html

- Καλφέλης, Γ. (2000). Μέτρα δικονομικού καταναγκασμού και οργανωμένο έγκλημα. Στο Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου (Επιμ.), *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Πρακτικά του Ζ' Πανελλήνιου Συνεδρίου* (σσ. 91–100). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.
- Καραμήτρου, Μ. (2024, Φεβρουάριος 27). Διευθυντήριο ποινικών έδινε εντολές σε τρομοκράτες για επιθέσεις - Ποιοι ήταν τα μέλη της συμμορίας. Ανακτήθηκε 21 Μαΐου 2024, από CNN Greece website: <https://www.cnn.gr/ellada/story/407688/diefthyntirio-poinikon-edine-entoles-se-tromokrates-gia-epitheseis-poioiditan-ta-meli-tis-symmorias>
- Καρύδης, Βασίλειος. (2010). *Όψεις κοινωνικού ελέγχου στην Ελλάδα. Ηθικοί πανικοί, ποινική δικαιοσύνη*. Αθήνα-Κομοτήνη: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Καυκά, Κ., & Πετράκης, Π. (2024). *Αποτίμηση & Διεθνής Συγκριτική Ανάλυση των Επιδόσεων της Ελληνικής Οικονομίας και Κοινωνίας και Προβλεπτική Εξέλιξη των Βασικών Κοινωνικοοικονομικών Δεικτών 2020-2035*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Κοκκαλιάρη, Κ. (2024, Απρίλιος 14). Μπούγας στο ethnos.gr : «Επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης με τον νέο δικαστικό χάρτη». *Έθνος*. Ανακτήθηκε 3 Ιουνίου 2024, από <https://www.ethnos.gr/Politics/article/310779/mpoygasstoethnosgrepitaxynshthsaponomhsdikaio-synhsmetonneodikastikoxarth>
- Κοσμάτος, Κ. (2023). Τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Αυξημένης Ασφάλειας, μετά την τροποποίηση του Σωφρονιστικού Κώδικα με το Ν.4985/2022. *Εγκληματολόγοι*, (11), 4–6. Ανακτήθηκε 24 Μαΐου 2024, από <https://eemeke.org/423164179>
- Κουλούρης, Ν. Κ. (2019). Διαταξικές και ενδοταξικές διαστάσεις της κοινωνικής κατασκευής του εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαράλαμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 15–39). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Κουρουτζάς, Χ. (2019). Το έγκλημα αποδίδει: Κρατικά-εταιρικά εγκλήματα στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαράλαμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σ. 137). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Κυριακόπουλος, Γ., & Μπρεδήμας, Α. (2016). *Δίκαιο Διεθνών Οργανισμών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Κωνσταντινίδης, Α. (2019). Προστατευόμενοι Μάρτυρες και Μάρτυρες Δημοσίου Συμφέροντος. *Ποινικά Χρονικά*, 241–248.
- Κωστάρας, Α. (2000). Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος. Στο Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου (Επιμ.), *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Πρακτικά του Ζ' Πανελλήνιου Συνεδρίου* (σσ. 70–89). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.
- Κωστάρας, Α. (2008). *Έννοιες και θεσμοί του Ποινικού Δικαίου*. Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Κωστάρας, Α. (2012). *Ποινικό Δίκαιο. Επιλογές Ειδικού Μέρους* (3η). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Λακασάς, Α. (2024, Απρίλιος 11). Έκρηξη της βίας ανηλίκων με 10.776 δράστες σε τρία χρόνια. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε 15 Μαΐου από <https://www.kathimerini.gr/society/562975459/ekrixitis-vias-anilikon-me-10-776-drastes-se-tria-chronia/>
- Μυλωνόπουλος, Χ. (2008). *Ποινικό Δίκαιο. Γενικό Μέρος*. Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.
- Νάιντος, Χ. (2017). Ειδικές ανακριτικές πράξεις: επίκαιρα ζητήματα. *Ποινικά Χρονικά*, 2017(ΞΖ), 491–499.
- Οββαδίας, Ν. (2007). Ο ρόλος και η ευθύνη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος. “Καθαρή” ή ελεύθερη κοινωνία; Πρακτικά 4ου Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων*. Αθήνα - Κομοτηνή.
- Ορφανός, Σ. (2021). *Οργανωμένο Έγκλημα. Άρθρο 187 ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Παζόπουλος, Β. (2024, Φεβρουάριος 13). Αν. Στάμου (Επ. Κεφαλαιαγοράς): Τι ισχύει για το νομικό πλαίσιο στα crypto. Ανακτήθηκε 22 Μάιος 2024, από EURO2day website: <https://www.euro2day.gr/investments/crypto/article/2230958/an-stamoy-ep-kefalaiagoras-ti-ishyei-gia-to-nomiko.html>
- Παντελής, Α. (2020). *Εγχειρίδιο συνταγματικού δικαίου* (5ο έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Λιβάνη Ι.Κ.Ε.
- Παπαγιάννης, Δ. (2011). *Ευρωπαϊκό Δίκαιο* (4ο έκδ.). Αθήνα - Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.

- Παπανικολάου, Α.-Ε. (2013). *Ανακριτική διείσδυση και αστυνομική παγίδευση. Μια προσέγγιση του ζητήματος ιδίως σε αζιόποινες πράξεις του νόμου περί ναρκωτικών*. Αθήνα: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παπαχαλαράμπους, Χ. (1998). Εννοιολόγηση του οργανωμένου εγκλήματος - Διεθνής νομοθέτηση - Στάση της Ελληνικής Έννομης Τάξης. *Ποινική Δικαιοσύνη*, (7), 688–690.
- Παπαχαλαράμπους, Χ. (2003). Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών. Στο *Τιμητικός Τόμος για την Αλίκη Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έγκλημα - Αντεγκληματική Πολιτική): τ. Β'* (σσ. 1047–1064). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Παπαχαλαράμπους, Χ. (2007). Κοινωνικά ουδέτερες πράξεις και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Στο *Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων (Επιμ.), Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος. 'Καθαρή' ή ελεύθερη κοινωνία;* (σσ. 199–219). Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Παύλου, Σ. (2015). Η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπόπτων από τις Αρχές. Θεσμικό πλαίσιο, δικαιοκρατικά όρια, πρακτικές στρεβλώσεις και εκτροπές. Μία πρώτη καταγραφή προβλημάτων και σκέψεων. Στο Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη. Συγκριτική προσέγγιση των παραδόσεων του κοινοδικαίου & του ηπειρωτικού δικαίου με αφορμή την κυπριακή & την ελληνική έννομη τάξη*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Πετράκης, Π. (2024). *Μακροπρόθεσμη Στρατηγική Ανάλυση (Foresight) για την Ελληνική Κοινωνία και Κοινωνία ως το 2035 (Β')*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Πετρόπουλος, Β. (2008). Ζητήματα υποκειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. *Ποινικά Χρονικά, ΝΗ*, 955–960.
- Ροϊνιώτη, Ε. (2009). Η γνώση μας για το έγκλημα στη βάση ποσοτικών δεδομένων. *The Greek Review of Social Research*, 129(B'), 33–59. Ανακτήθηκε 22 Απριλίου 2024, από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/download/6770/6498>
- Ρούκουνας, Ε. (2015). *Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Σάμιος, Θ. (2001). Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων. Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253Α΄ ΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων. *Ποινικά Χρονικά*, ΝΑ.
- Σε έξαρση η βία μεταξύ ανηλίκων: Τα μέτρα αντιμετώπισης που εξήγγειλε η κυβέρνηση. (2024, Απρίλιος 1). Ανακτήθηκε 22 Μαΐου 2024, από MEGA website: <https://www.megatv.com/2024/04/13/se-eksarsi-i-via-metaksy-anilikon-ta-metra-antimetopisis-pou-eksiggeile-i-kyvernisi/>
- Σκιαδαρέσης, Γ. (2024). *Εγκύκλιος 8/2024 του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου: Προσφυγή κρατουμένων κατ' άρθρ. 6 Α Σωφρ. Κωδ. για κακές συνθήκες κράτησης σε σωφρονιστικά κατ/τα ή αστυνομικά κρατητήρια*. Αθήνα. Ανακτήθηκε 4 Ιουνίου 2024, από <https://eisap.gr/%ce%b5%ce%b3%ce%ba%cf%8d%ce%ba%ce%bb%ce%b9%ce%bf%cf%82-8-2024-2/>
- Σουλιώτης, Γ. (2021, Απρίλιος 14). *Δολοφονία Καραϊβάζ: Οι επαφές και το πόρισμα της ΕΥΠ*. Ανακτήθηκε 29 Απριλίου 2024, από <https://www.kathimerini.gr/society/561329635/dolofonia-karaivaz-oi-erapfes-kai-to-porisma-tis-eypt/>
- Σουλιώτης, Γ. (2024, Απρίλιος 22). Greek FBI κατά της Greek Mafia. Νέα υπηρεσία για το οργανωμένο έγκλημα, με ενισχυμένες αρμοδιότητες ώστε να ακολουθεί τα ίχνη του χρήματος. *Η Καθημερινή*.
- Σταμούλη, Ε. (2018). Ποινική δικαιοσύνη και εξουσίες: Το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κ. Κουλούρης, & Γ. Παπανικολάου (Επιμ.), *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος: 50 χρόνια Howard Becker "Whose side are we on?" Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου* (σσ. 276–305). Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.
- Σταμούλη, Ε. (2019). Οργανωμένο έγκλημα, παράνομες αγορές και διαφθορά στην Ελλάδα. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμπους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 213–237). Αθήνα.
- Συμβούλιο. (2008). *Απόφαση - Πλαίσιο 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2008 για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος*.

- Σωτήρης, Θ. (2024, Απρίλιος 15). Έτοιμο να λειτουργήσει το “ελληνικό FBI” – Ποιές υπηρεσίες απορροφά ποιές οι αντιδράσεις. *astinomiko.gr*. Ανακτήθηκε 4 Ιουνίου 2024, από <https://astinomiko.gr/%CE%AD%CF%84%CE%BF%CE%B9%CE%BC%CE%BF-%CE%BD%CE%B1-%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-fbi/>
- Τμήμα Διαχείρισης Πληροφοριών και Στρατηγικής (Επιμ.). (2024). *Ετήσια Έκθεση Δ.Ο.Α. 2023*. Αθήνα: Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας / Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου 2024, από <https://www.astynomia.gr/elliniki-astynomia/eidikes-ypiresies/diefthynsi-oikonomikis-astynomia-s-d-o-a/diefthynsi-oikonomikis-astynomias-etisies-ektheseis/>
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2009a). Πρόληψη της χρησιμοποίησης των εποπτευόμενων από την Τράπεζα της Ελλάδος πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. *Συνεδρίαση 281/17.3.2009*. Αθήνα.
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2009b). Ενδεικτική τυπολογία ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών κατά την έννοια των παραγράφων 13-14 του άρθρου 4 του ν. 3691/2008. *Συνεδρίαση 285/9.7.2009*. Αθήνα.
- Τσιμπούκης, Π. (2024a, Απρίλιος 26). Απολύθηκαν πέντε δικαστές λόγω μεγάλων καθυστερήσεων στην έκδοση αποφάσεων. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου 2024, από <https://www.protothema.gr/greece/article/1492136/apoluthikan-5-dikastes-logo-megalon-kathusteriseon-stin-ekdosi-apofaseon/>
- Τσιμπούκης, Π. (2024b, Μάιος 26). Ο Χρυσόχοϊδης ‘σπάει’ όλη την ΕΛ.ΑΣ. για να χτυπήσει την Greek Mafia και την εσωτερική διαφθορά. *Πρώτο Θέμα*.
- Τσιρίδης, Π. (2007). Το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και το λειτούργημα του συνηγόρου. Στο *Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος. “Καθαρή” ή ελεύθερη κοινωνία; Πρακτικά 4ου Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Πονικολόγων* (σσ. 301–355). Αθήνα-Κομοτηνή.
- Τσουλάκης, Σ. (2024, Φεβρουάριος 25). Τα πέντε έργα που δίνουν τέλος στο... χαρτοβασίλειο των δικαστηρίων. *Business Daily*. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου 2024, από https://www.businessdaily.gr/oikonomia/107730_ta-pente-erga-poy-dinoyn-telos-sto-hartobasileio-ton-dikastirion

Υπουργός Δικαιοσύνης. (2024). *Σχέδιο Νόμου. Παρεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα και τον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την επιτάχυνση και την ποιοτική αναβάθμιση της ποινικής δίκης - Εκσυγχρονισμός του νομοθετικού πλαισίου για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας*. Αθήνα.

Υπουργός Εξωτερικών, Υπουργός Οικονομικών, Υπουργός Εθνικής Άμυνας, Υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων, Π. και Α., Υπουργός Εργασίας, Κ. Α. και Π., ... Υπουργός Ναυτιλίας και Αιγαίου. (2013). *Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου 'Νόμος περί Ναρκωτικών και άλλες διατάξεις' προς τη Βουλή των Ελλήνων*. Αθήνα.

Υπουργός Εξωτερικών, Υπουργός Προστασίας του Πολίτη, Υπουργός Δικαιοσύνης, Δ. και Α. Δ., Υπουργός Οικονομικών, Υπουργός Υγείας, Υπουργός Διοικητικής Ανασυγκρότησης, ... Υφυπουργός Οικονομικών. (2019). *Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου 'Κύρωση του Ποινικού Κώδικα' προς τη Βουλή των Ελλήνων*. Αθήνα.

Υπουργός Εσωτερικών, Δ. Δ. και Α., Υπουργός Οικονομικών, Υπουργός Δικαιοσύνης, & Υπουργός Δημόσιας Τάξης. (2001). *Εισηγητική έκθεση στο σχέδιο νόμου: 'Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων' προς τη Βουλή των Ελλήνων*. Αθήνα.

Υπουργός Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Πολιτισμού, Π. και Θ., Δικαιοσύνης, Δ. και Α. Δ., Εξωτερικών, Οικονομικών, & Υγείας. (2015). *Αιτιολογική έκθεση στο Σχέδιο Νόμου 'Μεταρρυθμίσεις ποινικών διατάξεων, κατάργηση των καταστημάτων κράτησης Γ'' τύπου και άλλες διατάξεις''*. Αθήνα.

Υπουργός Οικονομικών, & Υπουργός Δικαιοσύνης. (2019). *Αιτιολογική έκθεση στο σχέδιο νόμου 'Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις' προς τη Βουλή των Ελλήνων*. Αθήνα.

Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού. (2022). *Σχέδιο Νόμου. Μέτρα αντιμετώπισης της οπαδικής βίας, ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των λεσχών φιλάθλων, αθλητικός εθελοντισμός, πνευματικός αθλητισμός, ηλεκτρονικός αθλητισμός (e-sports), εργασιακός αθλητισμός, άλλες διατάξεις για τον εκσυγχρονισμό της αθλητικής νομοθεσίας και λοιπές διατάξεις*. Αθήνα.

- Χλούπης, Γ. (2019). Το θεσμικό πλαίσιο της αντιμετώπισης του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 279–303). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Χλούπης, Γ. (2020). Το άρθρο 187 ΠΚ. ‘Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης’. *Ποινική Δικαιοσύνη*, (6), 536–548.
- Χουλιάρας, Α. (2018). Εξέλιξη και διαχρονική λειτουργία της έννοιας της επικινδυνότητας του δράστη στις ποινικές επιστήμες. Στο Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κ. Κουλούρης, & Γ. Παπανικολάου (Επιμ.), *Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος: 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?” Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρίας Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου* (σσ. 145–173). Αθήνα: Ελληνική Εταιρεία Μελέτης του Εγκλήματος και του Κοινωνικού Ελέγχου.
- Χουλιάρας, Α. (2019). Εγκληματικότητα των ισχυρών: Εγκληματολογική θεωρία και ποινική προβληματική. Στο Σ. Βιδάλη, Ν. Κ. Κουλούρης, & Χ. Παπαχαλαράμους (Επιμ.), *Εγκλήματα των ισχυρών. Διαφθορά, οικονομικό και οργανωμένο έγκλημα* (σσ. 63–85). Αθήνα: Εκδόσεις ΕΑΠ.
- Χριστιανός, Β. (2011). *Εισαγωγή στο Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Νομική Βιβλιοθήκη.
- eReportaz Team. (2023, Δεκέμβριος 18). Οπαδική βία - 18χρονος: «Φοβήθηκα ότι θα έχω συνέπειες εάν δεν κάνω αυτό που μου είπαν». *eReportaz*. Ανακτήθηκε 25 Μαΐου 2024, από <https://www.ereportaz.gr/opadiki-via-18chronos-fovithika-oti-tha-echo-synepeies-ean-den-kano-afto-pou-%C2%B5ou-eipan/>
- Newsroom. (2024, Απρίλιος 11). Χρυσοχοΐδης για παραβατικότητα ανηλίκων: Νέος πενταψήφιος αριθμός και panic button. *Η Καθημερινή*. Ανακτήθηκε 16 Μαΐου 2024, από <https://www.kathimerini.gr/politics/562976392/chrysocho-dis-gia-paravatikotita-anilikon-neos-pentapsifios-arithmos-kai-panic-button/>
- Newsroom Iefimerida.gr. (2024, Απρίλιος 24). Ρέντης: Πάνω από 50 συλλήψεις για τη δολοφονία Λυγγερίδη -Κατηγορίες και για συμμετοχή σε εγκληματική οργάνωση. *iefimerida*. Ανακτήθηκε 19 Μαΐου 2024, από <https://www.iefimerida.gr/ellada/rentis-dolofonia-lyggeridi-syllipseis-egklimatiki>

THETOC TEAM. (2022, Σεπτέμβριος 26). Δίκη Siemens: Αθώος ο Χριστοφοράκος και 20 από τους 22 κατηγορούμενους. *THETOC*. Ανακτήθηκε από <https://www.thetoc.gr/koinwnia/article/diki-siemens-athoos-o-xristoforakos-kai-20-apo-tous-22-katigoroumenous/>

Weigend, T. (2000). Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Στο Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου (Επιμ.), *Το οργανωμένο έγκλημα από τη σκοπιά του Ποινικού Δικαίου. Πρακτικά του Ζ' Πανελλήνιου Συνεδρίου* (σσ. 1–15). Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας.

Ξενόγλωσσες βιβλιογραφικές αναφορές

Ahmed, M. N. Q., Givens, J. E., & Arredondo, A. (2024). The links between climate change and migration: a review of South Asian experiences. *SN Social Sciences*, 4(3), 64.

Antonovici, A. (2024, February 26). What Is a Decentralized Wallet and How Does It Work? Retrieved 22 May 2024, from tastycrypto website: <https://www.tastycrypto.com/blog/decentralized-wallets/>

Balsari, S., Dresser, C., & Leaning, J. (2020). Climate Change, Migration, and Civil Strife. *Current Environmental Health Reports*, 7(4), 404–414. <https://doi.org/10.1007/s40572-020-00291-4>

Chainalysis Team. (2022, August 23). Crypto Mixers and AML Compliance. Retrieved 22 May 2024, from Chainalysis website: <https://www.chainalysis.com/blog/crypto-mixers/>

Chainalysis Team. (2024, March 28). Darknet Market Revenues Rise In 2023 As Markets Develop Role Specialization. Retrieved 22 May 2024, from Chainalysis website: <https://www.chainalysis.com/blog/darknet-revenue-2023/>

Chambliss, W. J. (1988). *On the take. From petty crooks to presidents* (2nd ed.). Bloomington: Indiana City Press.

Council of the European Union. (1997). 6204/2/97. *Enfopol 35 rev. 2*. Brussels.

Cressey, D. R. (1969). *Theft of the Nation: The structure and Operations of Organised Crime in America*. Routledge.

Dritsakis, N., & Gkanas, N. (2009). The effect of socio-economic determinants on crime rates: An empirical research in the case of Greece with cointegration analysis. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, 2(2). Retrieved 9 May 2024, from

https://www.researchgate.net/publication/42599962_The_Effect_of_Socio-Economic_Determinants_on_Crime_Rates_An_Empirical_Research_in_the_Case_of_Greece_with_Cointegration_Analysis

European Committee on Crime Problems. (2017). *Interim Report. Assessment of the answers to the questionnaire of the Recommendation REC (2005)9 on the Protection of Witnesses and Collaborators*. Strasbourg.

Europol. (2021a). *European Union serious and organised crime threat assessment, A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime*. Luxembourg.

Europol. (2021b). *Serious and Organised Threat Assessment 2021*.

Europol. (2023). *Internet Organised Crime Threat Assessment (IOCTA) 2023*. Luxembourg.

FATF. (2012). *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. Paris, France.

FATF. (2019). *Guidance for a Risk-Based Approach for Trust & Company Service Providers (TSCPs)*. Paris.

FATF. (2021). *Opportunities and Challenges of New Technologies for AML/CFT*. Paris.

Friedrichs, D., & Friedrichs, J. (2002). The World Bank and Crimes of Globalization: A Case Study. *Social Justice*, 29(1/2 (87-88)), 13–36. Retrieved 10 October 2024, from <https://www.jstor.org/stable/29768116>

Gulomov, S. (2024). Regulatory Frameworks for Metaverse Platforms: Challenges and Opportunities. *International Conference on Legal Sciences*, 144–151. Retrieved 27 May 2024, from <https://science-zone.org/index.php/conference/article/view/91>

Hill, C. W. L., & McShane, S. L. (2008). *Principles of management*. New York: McGraw-Hill/Irwin.

Hirschfeld, K. (2015). *Gangster States: Organized Crime, Kleptocracy and Political Collapse*. London: Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9781137490292>

- Information Exchange Working Group. (2022). *Asset Recovery - The Role of FIUs. Public Summary*. Retrieved 4 June 2024, from <https://egmontgroup.org/wp-content/uploads/2022/05/Sanitized-Asset-Recovery-Report-2.pdf>
- Kaur, S., & Randhawa, S. (2020). Dark Web: A Web of Crimes. *Wireless Personal Communications*, 112(4), 2131–2158. <https://doi.org/10.1007/s11277-020-07143-2>
- King, T. C., Aggarwal, N., Taddeo, M., & Floridi, L. (2020). Artificial Intelligence Crime: An Interdisciplinary Analysis of Foreseeable Threats and Solutions. *Science and Engineering Ethics*, 26(1), 89–120. <https://doi.org/10.1007/s11948-018-00081-0>
- Lankes, H. P., Macquarie, R., Soubeyran, É., & Stern, N. (2024). The Relationship between Climate Action and Poverty Reduction. *The World Bank Research Observer*, 39(1), 1–46. <https://doi.org/10.1093/wbro/lkad011>
- Levi, M. (2021). Making sense of professional enablers' involvement in laundering organized crime proceeds and of their regulation. *Trends in Organized Crime*, 24(1), 96–110. <https://doi.org/10.1007/s12117-020-09401-y>
- Morselli, C. (2009). *Inside Criminal Networks*. New York: Springer.
- Paoli, L. (2003). *Mafia brotherhoods: Organized crime, Italian style*. New York: Oxford University Press.
- Paoli, L., & Vander Beken, T. (2014). Organised Crime. A Contested Concept. In L. Paoli (Ed.), *The Oxford Handbook of Organised Crime* (σσ. 13–31). New York: Oxford University Press.
- Romm, J. J. (1993). *Defining national security. the nonmilitary aspects*. New York: Council on Foreign Relations.
- Ross, P., & Maynard, K. (2021). Towards a 4th industrial revolution. *Intelligent Buildings International*, 3(3), 159–161. Retrieved 7 May 2024, from <https://www.tandfonline.com/doi/citedby/10.1080/17508975.2021.1873625?scroll=top&needAccess=true>
- Ruggiero, V. (2012). Introduction. The organisation of crime. In P. Gounev & V. Ruggiero (Eds.), *Corruption and Organized Crime in Europe*. London, New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203117965>

- Schneider, F. (2010). Turnover of organized crime and money laundering: some preliminary empirical findings. *Public Choice*, 144(3–4), 473–486. <https://doi.org/10.1007/s11127-010-9676-8>
- Sutherland, E. H. (1945). Is ‘White Collar Crime’ Crime? *American Sociological Review*, 10(2), 132. <https://doi.org/10.2307/2085628>
- Thompson, N. (2019). ‘It’s a No-Win Scenario, either the Police or the Gang Will Get You’: Young People and Organised Crime– Vulnerable or Criminal? *Youth Justice*, 19(2), 102–119. Retrieved 19 May 2024, from <https://research.gold.ac.uk/id/eprint/26063/3/Young-people-and-organised-crime%20accepted.pdf>
- Tol, R. S. J. (2024). A meta-analysis of the total economic impact of climate change. *Energy Policy*, 185, 113922. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2023.113922>
- Tusikov, N. (2012). Measuring organised crime-related harms: exploring five policing methods. *Crime, Law and Social Change*, 57(1), 99–115. <https://doi.org/10.1007/s10611-011-9345-y>
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2004). United Nations Convention against Transnational Organised Crime and the Protocols thereto. *United Nations*. New York. Retrieved 1 July 2023, from https://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOC_ebook-e.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2008). *Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime*. Vienna. Retrieved 15 December 2023, from https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/Good_Practices_for_the_Protection_of_Witnesses_in_Criminal_Proceedings_Involving_Organized_Crime.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2010). *The Globalization of Crime. A Transnational Organised Crime Threat Assessment*.
- Von Lampe, K. (2004). Measuring Organised Crime. A Critique of Current Approaches. Στο P. C. Van Dyne, M. Jager, K. Von Lampe, & J. L. Newell (Eds.), *Threat and Phantoms of Organised Crime, Corruption and Terrorism* (σσ. 85–116). Nijmegen: Wolf Legal Publishers. Retrieved 5 December 2023, from <https://www.researchgate.net/profile/Klaus-Von-Lampe/publication/>

332766112_Measuring_Organised_Crime_A_Critique_of_Current_Approaches/links/5cc889ba4585156cd7bd9265/Measuring-Organised-Crime-A-Critique-of-Current-Approaches.pdf

Wright, A. (2005). *Organised Crime*. London: Willan. <https://doi.org/10.4324/9781843926450>

Yirrell, S. (2024, September). Metaverse Statistics for 2024: Facts, Stats, Market Size and Future. Retrieved 22 May 2024, from ComTIA COMMUNITY website: <https://connect.comptia.org/blog/metaverse-statistics-facts-stats-market-size-and-future>

Παράρτημα Α: Στοιχεία που συλλέχθηκαν από τις Εκθέσεις για το σοβαρό και οργανωμένο έγκλημα για τα έτη 2013 – 2022

Από την έκθεση του έτους 2015 και έπειτα, παρατίθενται στοιχεία σχετικά με το όφελος που παράχθηκε από το ΟΕ, τον συνολικό αριθμό των δραστών και το πλήθος των οργανωμένων εγκληματικών ομάδων. Τα συγκεκριμένα δεδομένα δεν χρήζουν επεξεργασίας καθώς αποτυπώνονται σε ίδιες μεταβλητές.

Πίνακας 2: Οι εγκληματικές ομάδες, τα μέλη και το συνολικό κέρδος ανά έτος

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Πλήθος καταγεγραμμένων εγκληματικών ομάδων	356	358	356	334	375	344	358	342
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων		3.652	2.797	2.688	2.837	2.501	2.538	2.549
Συνολικό κέρδος εγκληματικών ομάδων (€)	85 εκ.	110 εκ.	80 εκ.	77 εκ.	91,4 εκ.	242,6 εκ.	130 εκ.	158 εκ.

Πίνακας 3: Οι διαφορετικές ονομασίες των καταγραφόμενων επιμέρους αδικημάτων

Είδος αδικήματος	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Απάτες	✓									
Διακίνηση απομιμητικών αγαθών										✓
Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Διακίνηση όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εκβιάσεις	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εμπορία ανθρώπων	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Εμπορία ανθρώπων - παράνομες υιοθεσίες		✓								
Εμπόριο πολιτιστικών αγαθών	✓									
Λαθρεμπόριο προϊόντων		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες										✓
Οργανωμένες απάτες		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Παραβάσεις τελωνειακού κώδικα - Λαθρεμπόριο	✓									
Παράνομη διακίνηση μεταναστών	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Παράνομη διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών				✓						
Παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Παραχάραξη	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Πλαστογραφία	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

1. Οι τιμές «διακίνηση απομιμητικών προϊόντων» και «νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες» καταγράφονται μόνο στην έκθεση για το 2022 και γι' αυτό το λόγο δεν λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση.
2. Τα ζεύγη τιμών «απάτες» - «οργανωμένες απάτες», «εμπορία ανθρώπων – παράνομες υιοθεσίες» - «εμπορία ανθρώπων», «εμπόριο πολιτιστικών αγαθών» - «παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών», «λαθρεμπόριο προϊόντων» - «παραβάσεις τελωνειακού κώδικα – λαθρεμπόριο» και «παράνομη διακίνηση μεταναστών» - «παράνομη διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών» διαπιστώνεται ότι ταυτίζονται τόσο εννοιολογικά όσο και εν μέρει ως προς τα αναλυόμενα ζητήματα οπότε και συγχωνεύθηκαν για περαιτέρω συγκριτική εξέταση των ίδιων κατηγοριών δεδομένων που θα αναζητηθούν στα επόμενα βήματα.

Οι τιμές που μεταβλήθηκαν και τα χρονικά διαστήματα εξέτασης έχουν ως εξής:

Πίνακας 4: Νέες ονομασίες αδικημάτων και διαθεσιμότητα δεδομένων ανά αδίκημα (χρονική περίοδος)

Είδος αδικήματος	Δικαιολόγηση χρήσης του συγκεκριμένου όρου	Διαθεσιμότητα δεδομένων
Απάτες	Από την έκθεση 2014 και έπειτα καταγράφονται οι υποθέσεις που έχουν το στοιχείο του «οργανωμένου».	2014-2022
Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών	-χωρίς μεταβολή-	2013-2022
Διακίνηση όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών	-χωρίς μεταβολή-	2015-2022
Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας	-χωρίς μεταβολή-	2013-2022
Εκβιάσεις	-χωρίς μεταβολή-	2013-2022
Εμπορία ανθρώπων	Τα δεδομένα περί παράνομων υιοθεσιών δεν εντοπίζονται σε άλλη έκθεση πέραν αυτής για το 2014.	2013-2022
Λαθρεμπόριο προϊόντων	Το λαθρεμπόριο ορίζεται από την τελωνειακή νομοθεσία. Η αναφορά σε παράβαση της τελωνειακής νομοθεσίας κρίνεται πλεονασματική.	2013-2022
Παράνομη διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών	Η χρήση του όρου «μετανάστες» είναι άσκοπα περιοριστική καθώς δεν περιλαμβάνει τους πρόσφυγες.	2013-2022
Παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών	Τονίζεται ευκρινέστερα το παράνομο της εμπορικής δραστηριότητας.	2013-2022
Παραχάραξη	-χωρίς μεταβολή-	2013-2022
Πλαστογραφία	-χωρίς μεταβολή-	2013-2022

Ελέγχθηκαν τα κεφάλαια ώστε να εξακριβωθεί αν διατίθενται παρόμοιες μεταβλητές. Ως αποτέλεσμα αυτού, εξήχθησαν στοιχεία για ορισμένα αδικήματα και επιλέχθηκαν αυτά για τα οποία υπάρχει περισσότερη από μία διαθέσιμη μεταβλητή -σχετική με οργανωμένες εγκληματικές

ομάδες- προς εξέταση και για περισσότερα από 3 έτη (γενικά κριτήρια – σε ορισμένες αναλύσεις έχουν τεθεί πιο εξειδικευμένα). Τα τελικά δεδομένα έχουν ως εξής:

Πίνακας 5: Ποσοτικά δεδομένα ανά αδίκημα, κατ' έτος

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Απάτες										
Μέρος αυτών που παρουσιάζουν ιεραρχική δομή	-	-	-	-	-	-	27	29	23	25
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	-	34	26	43	25	20	33	38	36	40
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	-	216	167	282	238	271	356	268	357	525
Συνολικό εκτιμώμενο όφελος οργανωμένων ομάδων	-	-	3.600.000	2.630.000	13.025.138	29.824.293	4.044.481	5.629.800	10.826.376	14.041.055
Διακίνηση μη νόμιμων αλλοδαπών										
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	-	-	-	19	21	25	18	13	26	20
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	-	-	-	399	330	201	115	122	338	303
Διακίνηση ναρκωτικών ουσιών										
Κατασχεθείσα ηρωίνη (kg)	236	2.588	567	220	359	207	403	300	364	139
Κατασχεθείσα κάνναβη (kg)	20.950	19.603	2.795	13.018	31.192	20.199	19.102	9.908	10.363	6.265
Κατασχεθείσα κοκαΐνη (kg)	706	297	102	166	234	166	953	1.787	1.086	900
Κατασχεθέντα καλλιεργηθέντα δενδρύλλια κάνναβης	23.008	52.284	51.080	39.151	27.409	50.495	56.963	51.149	87.946	44.544
Μέρος αυτών που παρουσιάζουν ιεραρχική δομή	-	-	-	-	76	98	78	67	54	44
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	-	52	63	73	126	112	105	89	93	82
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	-	432	479	942	1.195	975	765	660	608	454
Διακίνηση όπλων, πυρομαχικών και εκρηκτικών υλών										
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	-	-	5	3	1	1	1	1	2	0
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	-	-	40	28	3	8	23	7		0
Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας										
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	-	163	151	163	148	123	171	174	157	167
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	-	862	899	1.124	736	728	1.017	1.167	1.081	1.052
Εμπορία ανθρώπων										
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	-	6	12	16	14	16	14	2	12	9
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	-	34	70	85	137	106	125	9	48	38
Λαθρεμπόριο προϊόντων										
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	7	25	31	22	13	23	17	14	14	11
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	39	147	217	593	127	227	272	163	134	54
Παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών										
Μέρος αυτών που παρουσιάζουν ιεραρχική δομή	0	0	1	2	0	3	4	2	2	0
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	2	8	2	2	0	3	4	2	2	1
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	7	22	28	58	0	42	28	11	7	14
Παραχάραξη										
Μέρος αυτών που παρουσιάζουν ιεραρχική δομή	-	-	-	3	-	0	1	0		0
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	2	3	4	4	1	0	1	0	2	1
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	8	12	14	23	3	0	10	0	11	4
Πλαστογραφία										
Μέρος αυτών που παρουσιάζουν ιεραρχική δομή	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Πλήθος εγκληματικών ομάδων	11	11	16	4	4	5	6	3	8	3
Πλήθος μελών εγκληματικών ομάδων	41	46	60	17	24	98	40	17	115	34

Παράρτημα Β: Οι συνθήκες ασφαλείας των σωφρονιστικών καταστημάτων

Στα πλαίσια αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας των συνθηκών ασφαλείας που επικρατούν στα Σωφρονιστικά Καταστήματα, αναζητήθηκαν στο διαδίκτυο ειδήσεις που αφορούν έρευνες ή των Αρχών ή συμβάντα που έλαβαν χώρα σε αυτά κατά τα έτη 2023 και 2024 και ειδικά για το κατάστημα του Κορυδαλλού:

Πίνακας 6: Δημοσιεύματα που αφορούν έρευνες των διοικητικών Αρχών στις φυλακές Κορυδαλλού για τα έτη 2023 & 2024

A/A	Ημερομηνία δημοσίευστος	Ιστότοπος	Url	Περιγραφή / Ευρήματα
1	14/7/2023	HUFFPOST	https://www.huffingtonpost.gr/entry/efodos-tes-dioxes-narkotikon-stis-felakes-koredalloe_gr_64b15ff9e4b08cd259d604b2	Ναρκωτικά, αυτοσχέδιο μαχαίρι, μεταλλική ράβδος, κινητά τηλέφωνα
2	23/10/2023	IEIDISEIS	https://www.ieidiseis.gr/ellada/219725/epixeirisi-tis-dioksis-narkotikon-stis-fylakes-korydalloy	Ναρκωτικά, κινητά τηλέφωνα
3	21/12/2023	Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	https://www.kathimerini.gr/society/562795810/fylakes-korydalloy-vrethikan-aytoschedia-machairia-koka-ni-kai-kinita/	Ναρκωτικά, αυτοσχέδια μαχαίρια, κινητά τηλέφωνα
4	29/12/2023	LiFO	https://www.lifo.gr/now/greece/fylakes-korydalloy-kratoymenoi-ekanan-rebegion-epeigoysa-peitharhiki-exetasi	Εορτασμός Χριστουγέννων ο οποίος αναρτήθηκε σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης
5	1/2/2024	ErtNews	https://www.youtube.com/watch?v=d6aDWu8hePE	Ναρκωτικά, ζυγαριά ακριβείας, μαχαίρι, κινητά τηλέφωνα, wifi router
6	19/4/2024	NEWS 24-7	https://www.news247.gr/ellada/efodos-tis-dioxis-narkotikon-stis-filakes-koridallou-deite-vinteo/	Ναρκωτικά, αυτοσχέδιο μαχαίρι, κινητά τηλέφωνα
7	30/4/2024	In	https://www.in.gr/2024/04/30/greece/fylakes-korydalloy-apo-narkotika-eos-wifi-router-entopistikan-se-efodo-tis-dioksis-narkotikon/	Ναρκωτικά, μαχαίρι, κινητά τηλέφωνα, wifi router
8	5/5/2024	CNN Greece	https://www.cnn.gr/ellada/story/417973/astynomiki-efodos-stis-fylakes-korydalloy-pistoli-kai-19-sfaires-vrethikan-se-keli	Πιστόλι με 19 σφαίρες

Παράρτημα Γ: Στοιχεία που συλλέχθηκαν από το diangeia.gov.gr που φανερώνουν τις ενέργειες της Ελληνικής Πολιτείας σχετικά με τις προκλήσεις που ενέχουν οι τεχνολογικές εξελίξεις

Η αναζήτηση (22/5/2024) πραγματοποιήθηκε με τους όρους (επιλογή του κριτηρίου «Όλους τους όρους με τη σειρά που αναφέρονται» - διαπιστώθηκε ότι εμφανίζονται και αποτελέσματα των όρων ακόμα κι αν αυτοί είναι αναγραφμένοι σε άλλες κλίσεις πχ διαδίκτυο - διαδικτύου) «σκοτεινό διαδίκτυο», «dark web», «κρυπτονομίσματα», «ψηφιακά περιουσιακά στοιχεία», «τεχνητή νοημοσύνη», «artificial intelligence» και «metaverse», χωρίς να τεθεί κάποιος περαιτέρω περιορισμός, ώστε να βρεθεί σε τι επίπεδο κινούνται οι σχετικές κρατικές ενέργειες.

Στη συνέχεια, εξετάστηκαν βάσει τίτλου τα αναρτημένα έγγραφα ώστε να βρεθεί αν σχετίζονται τόσο με το πλαίσιο κατά του ΟΕ και γενικότερα με την αντεγκληματική πολιτική.

Πίνακας 7: Δημοσιεύσεις στο "Διαύγεια" που αφορούν την αντιμετώπιση του κινδύνου που ενέχει η τεχνολογία για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος

ΑΔΑ	Ημ/νια Ανάρτησης	Φορέας	URL Εγγράφου	Αντικείμενο
6ΙΒΕ46Μ ΤΛΠ- ΦΜ5	8/12/2020	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	https://diavgeia.gov.gr/doc/6ΙΒΕ46ΜΤΛΠ-ΦΜ5	Έγκριση της εθνικής στρατηγικής κυβερνοασφάλειας 2020-2025
ΨΡΥΕΩ- 09Ν	31/3/2021	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ	https://diavgeia.gov.gr/doc/ΨΡΥΕΩ-09Ν	Διαρκής επιτροπή με θέμα την εξέταση επιπτώσεων της τεχνητής νοημοσύνης στο δικαστικό σύστημα
Ψ48ΦΗ- ΕΑ5	12/4/2023	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	https://diavgeia.gov.gr/doc/Ψ48ΦΗ-ΕΑ5	Αγορά εργαλείου ανάλυσης κρυπτονομισμάτων από την ΑΚΝΕΕΔ
Ρ06Α46Μ ΤΛΒ- ΑΜΜ	7/9/2023	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	https://diavgeia.gov.gr/doc/Ρ06Α46ΜΤΛΒ-ΑΜΜ	Δωρεάν παραχώρηση χρήσης περιορισμένου χρόνου εργαλείου ανάλυσης κρυπτονομισμάτων
9ΣΖΚ469 ΗΡ8-3ΙΗ	22/12/2023	ΕΘΝ. ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΧΝΟΛ. ΑΝΑΠΤ. (ΕΚΕΤΑ)	https://diavgeia.gov.gr/doc/9ΣΖΚ469ΗΡ8-3ΙΗ	Μελέτη της αποτελεσματικότητας της τεχνητής νοημοσύνης επί θεμάτων διακίνησης ναρκωτικών
6ΣΨΟ46Μ Π3Ζ-ΕΥΠ	5/4/2024	ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΑΑΔΕ	https://diavgeia.gov.gr/doc/6ΣΨΟ46ΜΠ3Ζ-ΕΥΠ	Ομάδα Διοίκησης Έργου με σκοπό την απόκτηση, μεταξύ άλλων, υπαλληλικής τεχνογνωσίας επί κρυπτονομισμάτων
980Ξ469Η Ρ8-ΥΑΘ	10/4/2024	ΕΘΝ. ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ & ΤΕΧΝΟΛ. ΑΝΑΠΤ. (ΕΚΕΤΑ)	https://diavgeia.gov.gr/doc/980Ξ469ΗΡ8-ΥΑΘ	Μελέτη της αποτελεσματικότητας της τεχνητής νοημοσύνης επί θεμάτων διακίνησης όπλων
9ΠΔΗ- ΒΗΔ	22/4/2024	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	https://diavgeia.gov.gr/doc/9ΠΔΗ-ΒΗΔ	Ομάδα εργασίας με θέμα την έκδοση πρότασης ρυθμιστικού πλαισίου για τα ψηφιακά περιουσιακά στοιχεία
9ΙΙΓ46ΜΤ ΛΒ-ΕΝΗ	2/5/2024	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	https://diavgeia.gov.gr/doc/9ΙΙΓ46ΜΤΛΒ-ΕΝΗ	Ομάδα εργασίας για την επιτήρηση των συνόρων μέσω τεχνητής νοημοσύνης

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.